M. SADOVEANU

NOPȚILE DE SÂNZIENE

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" BUCUREȘTI

NOPȚILE DE SÂNZIENE

MIHAIL SADOVEANU

NOPȚILE DE SÂNZIENE

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", BUCUREȘTI

I.

Domnul Antoine Bernard făcuse războiul pe frontul oriental, în Carpaţi, în calitate de maior, membru al misiunii franceze în România. Cunoscuse pe Mavrocosti în bătăliile succesive dela Mărăşti şi Mărăşeşti. In puncte şi situaţii delicate şi de răspundere, Mavrocosti îşi condusese cu pricepere şi mai ales cu energie cele două baterii de obuziere şi generalul Berthelot îi transmisese felicitări prin Bernard. Pe urmă nu se mai văzuseră decât târziu, la staţiunile balneare din Apus. Intr'o vară, la Vichy, băuseră şampanie în amintirea zilelor grele şi Mavrocosti devenise expansiv; apoi se cufundase în melancolia lui obişnuită, care sporise decând se retrăsese din armată, şi lăsase pe Bernard să se descurce cum va putea cu Kivi. Domnişoara Kivi Mavrocosti era o remarcabilă persoană cu siluetă fină în unghiuri ascuţite, care vorbea cu uşurinţă toate limbile europene şi practica toate sporturile. Ar fi fost mai frumoasă dacă ar fi părăsit moda graţiei moderne şi ar

fi acceptat punctul de vedere al lui Praxitel în ceeace priveşte şoldurile divinităţilor feminine. Insă era fire încăpăţînată, cu sclipiri metalice în ochi, şi ţinea să treacă prin viaţă ca o vargă de criţă. Acceptase ca frumuseţă nouă pentru femeie şi coloarea arămie a pielii. La asta, plaja şi soarele o ajutau lesne, căci avea din fire tenul Ţiganilor ei dela Necşeni. Acuma era aşa de neagră şi de urîtă: te-ai fi temut să înserezi cu ea în casă, cum spunea Sofronie Leca, vechilul dela Necşeni. Lui Bernard îi plăcea mademoiselle Mavrocosti şi pentru asta; în plăcerea lui se adăogeau şi alte consideraţii obscure, în legătură cu averea prinţeselor orientale. Bernard amintise lui Lupu Mavrocosti de această întâlnire memorabilă printr'o scrisoare, la care primise un răspuns politicos. Urmă a doua scrisoare, în momentul când domnul Antoine Bernard, inginer foarte priceput şi întreprinzător, se hotărî să vie în România în interesul fabricilor de aeroplane cu care lucra şi în vederea tratativelor cu guvernul român pentru instalarea unei uzine aici. Atunci Mavrocosti făcu drumul la Bucureşti, unde stătu două săptămâni, şi cu acest prilej, Bernard cunoscu alt aspect al fostului său camarad de campanie: omul avea mania descoperirilor în aeronautică şi urmărea realizarea deplasării verticale a aparatului de zburat. Bernard îi dăduse sfaturi şi se arăta gata să-l ajute şi la înfăptuiri. Trecuse fabri-

cilor din Franţa unele din schiţele lui Mavrocosti şi ordonase să se expedieze la Necşeni miniaturi de aparate, odată cu dispozitivele realizate. In fond, nu credea în ideile de geniu ale acelui moşier fantezist, cu accese de entusiasm şi melancolie, dar deoparte şi de alta a chestiei vedea un câştig sigur şi în fund îi surâdea prinţesa Kivi.

Astfel, după trei ani de şedere a Franţuzului în România, legăturile deveniseră destul de strânse între inventator şi omul practic. Comunicau prin scrisori şi destul de des se vedeau la Bucureşti. Aceste vizite în Capitală aveau o specială întrebuinţare; căci Mavrocosti nu se urnea cu uşurinţă de la reşedinţa lui. Il aduceau consecinţele fantaziilor, adică poliţele, care trebuiau uneori sporite, alteori înoite. Realizările la fabrici costă bani, şi încă în valută forte. Uneori aceste realizări nici nu se ridică dela pământ şi rămân viermi morţi, însă bine plătiţi. Ţăranii îi înlătură cu piciorul, când trec la câmp să samene alt grâu, cu care să se poată aduce alte larve, din care nu se hotărăsc să iasă niciodată gângănii vii. Prea rare-ori realizările schiţelor dădeau semne de nelinişte, săltau ca nişte lăcuste oloage, dar nu izbuteau să se zvârlă în zbor iute, în răceala înălţimilor. Intr'acolo numai gândul omului săgeta cu îndrăzneală. Pentru fierăriile, ţevăriile şi încrucişările complicate de sârme şi lemnişoare moarte, care rămâneau în şanţ pentru puhoaiele primăverii următoare, Ma-

vrocosti dădea tot seul pământului dela Necşeni. Dobânzi şi dobânzi la dobânzi se înscriseseră în coloane nalte în registrele Băncii Româno-Franco-Belgiene. Sus, în vârful acestor coloane unde, ca să ajungă, lui Mavrocosti i-ar fi fost necesar propriul său aparat de zbor, erau numere modeste. Jos, unde nu-i trebuia niciun aparat ca să le recunoască, se umflaseră sume de şapte cifre. Ca să poată să se suie înapoi către numerele modeste, i-ar fi trebuit lui Mavrocosti un grăunte imponderabil de lumină, de şansă, de întâmplare: aparatul lui ar fi devenit paserea măiastră care deplasează depozitele de aur şi schimbă ca prin farmec un cont debitor în unul creditor. Comandându-şi visul cu energia cu care comandase obuzierele cu zece ani în urmă, Lupu Mavrocosti îşi uşurase necontenit aparatele succesive; când deodată deveniseră mai grele decât oricând, covârşite de scriptele Băncii. Atunci domnul Bernard se oferise să-l ajute; era informat că pădurea Borzei de lângă Necşeni, veche proprietate a familiei Mavrocosti, conţine mult frasin şi trimisese un expert care să-i cerceteze calitatea. Frasinii dela Borza erau tot ce poate fi mai bun pentru necesităţile fabricilor de aeroplane; dar, pe lângă frasin, se afla acolo atâta lemn de valoare, încât, printr'o simplă transacţie, fantaziile lui Mavrocosti puteau să-şi ia din nou zborul.

Acest oficiu prietinesc, care desrobea Nec-

şenii, a apropiat şi mai mult pe domnul Antoine Bernard de Lupu şi de Kivi. Indată, după catastrofă, domnul Bernard veni la Necşeni ca să puie la cale contractul şi să hotărască, pentru iarnă, scoaterea unui lot de frasini şi, eventual, tăierea unor părţi din pădurea Borzei.

Ca om serios de afaceri, domnul Bernard ţinuse să mai vadă odată pădurea, înainte de a trece la lucrurile scrise şi autentificate. Deci, în dimineaţa de 24 Iunie 1927, sosit cu automobilul la curtea din Necşeni, nu poposi decât o clipă, atât cât îi trebuia ca să-şi prezinte omagiile sale respectoase domniţei Kivi şi să strângă mâna lui Mavrocosti şi atât cât era necesar să se pregătească panerul cu cei doi căişori murgi. Imediat Mavrocosti şi Bernard trecură la pădure, pe drumuri de ţărână, cotite şi foarte accidentate, pe unde apariţia unui automobil ar fi părut lucrul cel mai imposibil şi mai comic din lume. Murguleţii însă duceau cu repeziciune trăsurica uşoară cu două locuri şi Mavrocosti îi conducea mai mult cu glasul.

Domnişoara Kivi încălecase şi plecase pe o potecă a ei, când pe subt maluri înalte, când pe deasupra râpelor oable. Administratorul Sofronie Leca era de mult în prejma poienilor de popas, pe calul lui şarg, umblător nepotcovit, coborîtor din harmăsarii furaţi de Geţi dela Dariu, fiul lui Istaspe, riga Persienilor.

Era o dimineaţă limpede şi lină de vară. Adierea nopţii stătuse şi codrul Borzei aştepta

solemn dublul act de trădare şi duşmănie. Decând era lumea lume şi ţineau bătrânii minte, acea rezervă a pădurilor vasluiene trăise neatacată, cu desimile ei înfricoşate, cu râpele ţesute de spinării şi străpunse numai de dihănii prin tuneluri şerpuite; cu meandrele pârâului Borzei, cu tăurile mistreţilor, cu poienile căprioarelor, cu refugiile celor din urmă castori şi a celor din urmă ierunci şi cucoşi sălbatici. Şi alte paseri şi jigănii puţin cunoscute oamenilor hălăduiau în taina acelor adâncuri, ca într'un loc sacru, păstrat de Dumnezeu pentru locuitorii pământeni mai vechi decât oamenii.

Iată, venea un duşman; şi cei din urmă stăpâni îşi dovedeau viclenia, unindu-se cu el pentru dărâmarea acelei alcătuiri străvechi, păstrată din generaţie în generaţie ca un simbol al prosperităţii neamului Mavrocosti. Copiilor familiei, decând se ţinea minte, li se rostea la botez urarea de toţi cunoscută: Să trăieşti cât Codrul Borzei.

Acuma codrul aştepta fără un tremur de frunză în toată măreţia lui sumbră. Cu nelinişte, domniţa Kivi călărea singură şi palidă spre el. Sofronie Leca descălecase în Poiana Vinului şi se uita pe râpi şi'n văi asupra valurilor de verdeaţă, cu ochii pierduţi şi cu inima încleştată de o nelinişte. Pentru dânsul nu era atât durere, cât un fel de mânie de vânător. Înţelegea că se pune la cale spârcuirea raiului atâtor sălbătăciuni pe care el le cunoştea, le urmărea, le jertfea şi le ocrotea în acelaşi timp.

Calea, ceva mai bine de patru kilometri, cei cu panerul o făcură în jumătate de oră. Cum suiau drumuşorul spre sprânceana codrului, la stânga, pe coastă, li se arătă satul de Ţigani lingurari, cu căsuţele joase fără împrejmuiri şi grămădite foarte aproape una în alta. Toţi locuitorii care se aflau la acel ceas la vetre — adică babe, muieri şi copii — se înşiraseră în soare ca să holbeze ochii la îndeplinirea faptului. Era într'adevăr un fapt — în înţelesul magic al eresului popular — şi Lupu Mavrocosti îşi simţi inima bătând mai grăbit în piept. Acei Ţigani ai familiei, totdeauna liberi însă întotdeauna legaţi de casa boierului prin existenţa pădurii, aveau aceeaşi atitudine caşi Borza. Tăceau c'un fel de întristare. Chiar copiii, care deobicei îl întâmpinau cu vârtej şi larmă, stăteau neclintiţi, sticlindu-şi în soare goliciunea totală. Bărbaţii lipseau. „Poate s'au dus să se înece în tău", se gândea Mavrocosti. „Dacă pădurea cade, toţi aceşti locuitori străvechi trebuie să piară".

— E o logică teribilă, zise el către Bernard.

— Nu văd nicio logică, răspunse râzând Franţuzul; văd numai Ţigănuşi goi. Sunt foarte interesanţi; parc'ar fi sculptaţi în lemn preţios.

— Crezi că sunt interesanţi în adevăr? replică Lupu Mavrocosti, privind oblic spre tovarăşul său şi îndemnând murguleţii la deal.

— Cred; nu înţeleg însă despre ce logică vorbeşti.

Lupu Mavrocosti rânji uşor într'un dinte şi domnul Bernard băgă numaidecât de samă, cu oarecare mirare, că tovarăşul său are în acel moment înfăţişarea fiarei al cărei nume îl purta. „E un om cumsecade acest boier valah, îşi făcea el socoteală, însă câteodată are nelinişti şi ciudăţenii".

— Logica, zise Mavrocosti, e că vedem numai femei şi copii, deoarece bărbaţii lipsesc. Iar bărbaţii lipsesc din pricină că sunt în expediţii primejdioase ori la închisoare: de multe ori mi-au spus, glumind, că ei n'au nevoie de ţintirim. Aici trăieşte, domnule, un neam eroic, care nu vrea să se supuie codului dumnitale penal. Cei rămaşi s'au dus probabil să se înece în tău.

— Nu înţeleg.

— Este o baltă în afundul pădurii.

— Înţeleg şi mai puţin.

— E o formă de protestare pentru ceeace voim să facem noi, râse pieziş Mavrocosti.

Bernard ridică din umeri, nedumerit.

In acea clipă îi ajunse din urmă Marandache Ţiganul, feciorul boieresc, gonind în şa naltă turcească pe căluţu-i pag.

Ii privi c'un ochiu viu. Cellalt era acoperit de o rondelă neagră de postav. Ii privi caşicum ar fi scăpărat şi, cum trecu pe coastă, îşi înălţă harapnicul alungându-şi neamul care ieşise în priveală. Spunea ceva pripit, înjura fioros, şi toată lumea se răsuci în loc, cu mâ-

nile la tâmple, iar copiii de amândouă sexele întoarseră spre străini părţile rotunde ale trupuşoarelor lor. După ce-i mătură astfel de dinaintea obrazelor boiereşti, Marandache mai fulgeră odată în urmă cu ochiul şi săltă peste culme cu aceeaşi repeziciune furtunoasă. „Poate a sărit şi el în râpă", îşi zise Mavrocosti.

— Cine-i Ţiganul acesta? întrebă Bernard, urmărind cu admiraţie parabola de bolid a călăreţului.

— E un fecior boieresc, răspunse Lupu. Are un nume frumos şi cred că e strănepot de prinţi pecenegi, caşi mine.

Mavrocosti râdea falş. Oaspetele crezu că trebuie să se asocieze c'un zâmbet silit la această veselie nefirească.

— Chestiunea istorică am să ţi-o lămuresc după masă, adaose Lupu. Cred că-mi faci plăcerea şi onoarea să petreci restul zilei la noi, la Necşeni.

— Sânt din toată inima şi cu toată dragostea oaspetele dumneavoastră, îndată ce isprăvim timpul precis pe care îl dăm afacerii, răspunse Franţuzul. Am şi eu nevoie din când în când de destinderi. Nicăieri nu m'aşi simţi mai onorat decât la Necşeni; nicăieri în altă parte n'aşi putea avea o plăcere mai vie.

Mavrocosti dădu din cap, cu ochii pironiţi asupra pădurii şi cu auzul absent pentru însoţitorul său.

Sus, domniţa Kivi ajunsese în poiana de

unde se văd frământările codrului Borzei. Era locul ei obişnuit de popas. Acolo vorbea puţin cu calul, până ce el necheza uşurel ciulindu-şi urechile, apoi îi lăsa frâul într'un clonţ de corn şi trecea încet, prin ierburi înalte, mai departe, pe subt streşini. Dând la o parte draperii de iederă, intra în alt compartiment mărginit la dreapta şi la stânga de ziduri de sihlă care mergeau unul către altul până ce se întâlneau în fund într'un ungher negru. Acolo, la un anumit ceas al zilei, după anotimp, răzbea soarele; şi'n snopul de lumină ieşeau câteodată căprioare, ascultând neclintite şi cu capetele înălţate pasul care se apropia. Le putea vedea numai o secundă, dar totdeauna nădăjduia, ca'ntr'un basm, să se apropie de ele şi să le mângâie pe boturile negre.

De data asta Poiana Vinului nu era singură. Sofronie descălecase mai de vreme şi buiestraşul lui persienesc păştea slobod deasupra râpei. Când Kivi sări din şea, administratorul se apropie respectuos şi cuprinse frâul calului. Era fără pălărie, cu straie roşcate de catifea şi cu botfori de lac. Incălţămintea aceasta somptuoasă şi împintenată era singura lui cochetărie. Obrazu-i era bronzat şi ars şi ochii de om blond păreau nesiguri în lumina puternică a zilei; nu erau nici verzi, nici albaştri, dar aveau sprâncene castanii care le dădeau umbră. Supus încă tradiţiei răzeşilor, nu îndrăznise să urmeze în totul pilda stăpânului său. Işi rădea şi el în fiecare dimineaţă obrazul, însă

îşi păstrase mustaţa, ghemuită subt nas ca un smoc de mătasă de porumb copt.

— Ce cauţi aici? îl cercetă Kivi, înălţându-şi sprâncenele.

„Are ochi urîţi, zâmbi în sine Leca, mari şi codaţi ca nişte rîndunele".

— Măria-ta, răspunse el cu linişte, n'o pot lua cu mine şi am venit s'o mai văd odată.

— Cum? Nu înţeleg. De cine vorbeşti?

— De poiana asta, măria-ta. La anul, poate să nu mai fie.

— A! cine ţi-a spus asta?

— Aşa cred eu, măria-ta.

— Aha! aşa crezi dumneata. Bine, Leca, păstrează-ţi credinţile pentru dumneata şi lasă poiana. Puteai să vii în altă zi.

— Ba nu, măria-ta. Astăzi e sfântu-Ion de vară, cea mai lungă zi a anului. Astăzi toate se desfătează altfel, căci de mâne începe a scădea lumina şi a se vesti iarna. Am venit să culeg un mănunchiu de sânziene, să-l pun în grindă. Când or fi zile rele, îmi aduce aminte de poiana asta şi de soare.

— Hm! dumneata, Leca, eşti, pecât se vede, mai mult poet decât administrator al Necşenilor. Şi stăpânul dumnitale te-a deprins să vorbeşti puţintel cam liber.

Răzeşul îşi încruntă sprânceana.

— Are cumva măria-ta a se plânge de rânduiala moşiei? Gospodăresc de trei ani şi avem a doua recoltă bună. Nădăjduiesc şi'n a treia.

Asta nu-i nici poezie, nici vorbă; am credința că putem desrobi moșia fără a ataca pădurea. Aici, dacă s'a auzi lovitură de topor, nu mai vin căprioarele în unghiul sihlei; măria-ta n'are să le mai vadă niciodată.

— Ascultă, Leca, zise Kivi sever, fără a-l privi. Mai întâi dumneata nu știi că vin căprioare în unghiul sihlei, cum zici. Al doilea chestia pădurii nu te privește, pentrucă dumneata ești administratorul pământului de cultură și n'ai amestec la pădure decât în măsura în care îți permite fratele meu. Înțeleg că te desfătezi, cum spui dumneata, și vânezi în ea ca într'un bun al neamului dumnitale; însă intervenția dumnitale nu poate merge mai departe. Stăpânul dumnitale va face cum îi dictează interesul și căprioarele s'or aranja cum vor putea.

— Am înțeles, măria-ta, răspunse Sofronie c'un accent de indiferență totală.

Își aplecă părul zbârlit, se întoarse, își culese de undeva, din iarbă, pălăria de pâslă și mănunchiul de sânziene, trecu la cal și se ridică în șea c'o mișcare mlădioasă și scurtă. In acea clipă Kivi îl privi pieziș. Ii plăcea să-l vadă încălecând.

— Sofronie! porunci ea.

El își puse calul în mișcare, fără a întoarce capul.

Domnița își bătu cizmulița cu cravașa și îl strigă a doua oară.

— M'ai chemat, măria-ta? se întoarse Leca, în şa.

— Dumneata crezi că eu vreau să vând pădurea.

Răzeşul strânse, abia văzut, din umeri şi nu răspunse.

— Ce crezi dumeata?

— Eu nu cred nimic, măria-ta. Mă duc să-mi văd de moşie, ca un om umilit şi mititel care mă aflu.

— Bine, du-te, încheie domniţa dârz, cu buzele strânse. Apoi îi porunci imediat:

— Intoarce!

Leca auzise, dar nu se întoarse decât la a doua poruncă.

— Intoarce şi vină aici.

— Bine, măria-ta, încuviinţă Sofronie cu acelaşi glas de departe. Răzeşul voise să mai audă odată cum scoate domniţa din gură sunetul r.

„Hârâie ca o căţeluşă", îşi zâmbea el sieşi.

Descălecă şi veni la ea cu grabă, rupând în pinteni păiuşurile.

— Sânt la porunca măriei-tale, vorbi el moale, ridicând deodată ochi alburii. Era privirea lui hoţească, de care Kivi se sfia totdeauna, dar pe care o înfrunta cu energie.

— Ascultă, Sofronie, zise domniţa; ai observat, cred, că şi eu sânt neliniştită şi mai ales enervată de contractul care urmează să se încheie azi. Te rog să mă ierţi pentru vor-

bele aspre şi te mai rog, în acelaşi timp, să te simţeşti totdeauna la locul dumnitale şi să n'aştepţi să te strig a doua oară.

— Înţeleg, măria-ta.

— Spune-mi, te rog, Sofronie, dacă l-ai mai văzut pe Peceneaga.

— Nu l-am văzut demult, măria-ta.

Răzeşul însă îl văzuse pe pădurarul Peceneaga.

— Nu l-am văzut, dar aşi putea să trimet, la porunca măriei-tale, alt pădurar. Cu un sălbatic ca Peceneaga nu se poate face mare ispravă. Ce încredere poţi avea în el, când nu dă pe la curte cu săptămânile?

— Nu; mie îmi trebuie Peceneaga. Eu cu dânsul m'am înţeles cum şi unde să puie drobi de sare pentru capre. El îmi ştie numărul caprelor, aşa că răzeşii se sfiesc să tragă în ele cu puşca.

— Răzeşii, măria-ta, obişnuiesc a trage cu puşca mai mult în vulpe şi în lup, câteodată şi'n mistreţ. Sunt unii răzeşi care nici nu pot suferi carnea de capră, iar cu pielea n'au ce face. Dar eu am să-i spun, măria-ta, lui Neculai Peceneaga şi de sare, şi de căpiţele de fân în poienile ştiute.

— Să-l trimeţi la mine, Sofronie.

— Numai decât, măria-ta. Trebuie să-mi aduc câinii să fac o vânătoare, şi, dacă îl prind, îl aduc.

— Să nu-l aduci dumneata, că pe dumneata

nu te pot suferi; să-l trimeţi pe dânsul singur.

— Am înţeles, domniţă, se înclină răzeşul.

Se duse iar la buiestraş, încălecă şi trecu în puhoiul de soare al amiezii.

Pe poteca din margine sună deodată un galop furios. Leca chiui; călăreţul se opri răsucindu-şi pe loc fugarul în zabale şi aducându-l cu coada în pământ. Era feciorul boieresc cel chior.

— Tu eşti, Marandache? Ce este? unde fugi aşa? Te duci să te baţi cu Por-Impărat?

— Da de unde, cucoane? Am venit să spun că vine.

— Cine vine?

— Vine măria-sa Lupuşor cu Neamţu!

— Bine, Marandache, lasă-i să vie.

— Măria-sa vrea să vândă pădurea, cucoane Sofronie.

— Lasă s'o vândă. Ce treabă ai tu?

— Neamţu are să puie s'o taie! răcni cu spaimă Ţiganul.

— Apoi din asta, Marandache, tu nu poţi avea decât folos. Are să te puie pe tine privighetor şi vameş şi are să-ţi plătească bună simbrie.

Marandache scuipă într'o parte c'o înjurătură, apoi deodată se şterse pripit la gură cu mânica ilicului, când înţelese, din căutătura şi din semnul lui Sofronie, că poiana îşi are musafirul ei obişnuit.

— Da-i-aşi dracului, cu simbriile şi cu vămile! Dacă m'or pune, n'am ce face, trebuie să slujesc, că asta-i legea meą. Dar ce fac lingurarii de pe coastă? Eu nici n'am să pot dormi la noapte, cucoane Sofronie; ori am să mă îmbăt, ca să nu mă mai gândesc la asta. Ţiganii, dacă rămân fără pădure, se pun cu pântecele la pământ şi mor.

— S'or face şi ei feciori boiereşti caşi tine, măi Marandache.

— Vai de capul lor, suspină Ţiganul. I se aprinse ochiul sănătos de o lacrimă, îşi scrâşni măselele şi zmunci frâul calului. — Stai pe loc, boala dracului! icni el c'o sudalmă pe care şi-o înghiţi răsucindu-se la o parte şi furând cu coada ochiului spre poiană. Mânca-te-ar lupii din Borza! Numai năcazuri am cu tine.

— Lasă calul în pace, Marandache, porunci Leca. Dumnezeu vă avea grijă şi de Ţigani şi de pădure, cum are grijă de toată zidirea. Du-te mai bine şi-l caută pe Peceneaga. Ii face trebuinţă măriei-sale domniţei. Intăi să mi-l aduci mie.

— Să mă duc, cucoane Sofronie, să-l caut! vorbi pripit Ţiganul.

Incălecă şi începu să gonească iar cu disperare pe subt streşina pădurii. Indată ce tropotul calului lui scăzu, domniţa Kivi ieşi din poiană şi trecu în aceeaşi direcţie, ca să ocolească locurile şi să nu fie faţă la debarcarea domnului Bernard.

II.

Bernard şi Mavrocosti se întoarseră bine dispuşi din expediţie, numai miraţi că le lipsise Kivi tot timpul. Credeau că s'a rătăcit de ei şi vor trebui s'o aştepte; ea, însă, îi întâmpină zâmbitoare şi-i pofti îndată la aperitive. Lepădase haina de călărie şi pusese pe ea rochie neagră închisă la gât şi la mânici, o mătasă extrem de fină, totuşi nepotrivită pentru împrejurare. Chiar Mavrocosti băgă de samă asta şi zâmbi numai din laturea stângă a gurii, aşa cum zâmbise tovarăşului său în preajma Borzei.

Pe când ciocneau păhărelele de alcool, domnul Bernard îşi tălmăci iarăşi gândul:

— Din pădurea dumneavoastră, zise el, se pot scoate multe milioane.

Fratele şi sora îşi căutară puncte de privire în direcţii diferite. Amândoi sămănau şi aveau aceleaşi feţe brune şi aceiaşi ochi arzători. Kivi, însă, era în strălucirea întreagă a celor douăzeci şi şase de ani ai ei, pe când Lupu, încărunţit de timpuriu, deşi n'avea decât cinci-

sprezece ani mai mult decât ea, părea obosit. Dobândise în expresie un fel de blândeță. Ea era dură și atentă la orice. El sta treaz mai mult pentru ce era înlăuntrul său.

— Ai spus ceva despre pădure, domnule Bernard, se întoarse el.

— Da. Am afirmat că din Borza se pot scoate câteva milioane.

— A, da. Am auzit. Se poate. De aceea o și vindem.

Franțuzul îl privi puțintel mirat. Kivi își arătă dințișorii ca niște petale de romaniță.

— Domnule Bernard, interveni ea, credeam că te-ai obișnuit cu distracțiile fratelui meu. Mi se întâmplă uneori să-i pun o întrebare la ora opt dimineața și el să-mi răspundă exact la amiază. Ceea ce ai spus prima oară a intrat perfect în urechea lui, însă dumneata nu puteai s'aștepți câteva ceasuri. A făcut o sforțare să se lege cu noi.

Lupu Mavrocosti părea amuzat de lămuririle surorii lui.

— Este puțintel adevăr în ce spune Kivi, se învoi el; însă dumneata, domnule Bernard, ești martor că, la fața locului, m'am purtat ca un adevărat negustor, căutând să pun toate avantajele de partea mea și a mărfii. Acuma dați-mi voie să mă întorc sau la șuruburile aeriene, sau la investigațiile mele arheologice.

— Dragă frate, râse Kivi, mai ai puţin năcaz şi întârziere cu masa.

Domnul Bernard simţi şi el această epigramă. Lupu Mavrocosti iubea mâncarea şi băutura. Gusta cu mult mai puţină îmbielşugare şi grabă decât domnul Bernard, dar era un tovarăş dintre cei care dau mesei dreptul şi timpul său.

Când Kivi porunci să se servească în cerdac cafelele turceşti, ieşiră tus-trei subt perdelele de rouruscă deasupra văii pline de lumină a pârâului Borzei. Pârâul Borzei cobora printre dealuri de cătră păduri şi se revărsa la vale într'un iaz bine ţinut, cu dig plantat şi stăvilare cu lanţuri. Curtea boierească era deschisă asupra acestor întinderi tăcute şi fericite. Satul se afla îndărăt după culmea dealului, spre asfinţit, şi oamenii de-acolo auzeau ca dintr'o mare depărtare clopotele bisericii de lângă aşezarea boierească; atuncea veneau la leturghie, unde găseau totdeauna pe domniţă, în straiu cernit, în laturea dreaptă a naosului, lângă mormântul părinţilor ei şi a tuturor Mavrocosteştilor.

Domnul Bernard se aşeză puţintel congestionat în jilţ, însă într'o perfectă stare de euforie. Cafeaua i se părea minunată. Mavrocosti era agitat; avea nevoie să vorbească. Kivi îi retrase cafeaua şi-i puse la îndămână tutunul şi pipa cu care făcuse războiul.

— Acuma trebuie să hotărîm cum şi când

facem contractul, îşi urmă inginerul calea, dela care nu-l putea abate definitiv nicio digresiune.

— Avem vreme, răspunse Lupu, deşi, între prietini şi oameni de onoare, e suficient cuvântul. Cum însă dumneata eşti reprezentantul unor financiari, va trebui să îndeplinim şi această formă. Vom face deci, cum spui, două contracte: unul pentru frasini şi altul pentru pădure. In prealabil e necesar să vie la Borza şi inspectorul silvic. Vom face toate ca să fii mulţămit, domnule Bernard. Deocamdată, să ne bucurăm de această zi unică şi să-ţi povestesc de ce am scrupule faţă de Ţiganii de subt pădure, pe lângă care am trecut.

— Aşa este, se veseli domnul Bernard, dumneata le atribui o importanţă istorică.

— Negreşit. Te rog să fii atent. Nici într'un document al familiei noastre nu sunt pomeniţi aceşti oameni ca robi. Se găsesc însemnări, cercetări şi jalbe care-i privesc, însă e clar că trebuie să-i socotim într'o situaţie deosebită şi specială. Ei au fost subt mâna boierului de aici, însă liberi, cu drept de folosinţă asupra lemnului moale din Borza. Nici măcar nu făceau zile de clacă la lucrul pământului; trebuiau să iasă numai la hăituit vânatul. Incolo, răspundeau, pentru industria lor, bani caşi acuma. La 1864 au refuzat pământul de împroprietărire. Au ţinut numai să rămâie pe loc, plătind dajdie către comună şi către Dom-

nie, aşa cum au apucat ei obiceiul din bătrâni. Aceasta e situaţia. Deci dacă nu sunt vechi sălaşe de sclavi, avem de a face cu o problemă specială şi istoricul are dreptul să-şi pună întrebări dintre cele mai interesante. Mai întâi trebuie să te fac atent asupra unora dintre numele proprii localnice. Pădurea se numeşte Borza. Are şi pârâul acest nume. Dar la izvorul lui, unde cade din stâncă şi se prelinge apoi într'o mlaştină şi într'un lac, se chiamă Neaga. Este undeva un loc prăpăstios căruia îi zice La-Corhană: acolo-i un cunoscut cuib de pândă al unui braconier cu numele Sofronie Leca, actualmente administrator al meu, de care sânt nu se poate mai mulţămit. Este şi o poiană care se chiamă Poiana-Curcanului, din vremi când această pasere nici nu era cunoscută în ţinuturile noastre; deci îmi vei îngădui să-i spun cu adevăratul ei nume: Poiana Curganului, ceeace o apropie foarte mult de Corhana lui Sofronie Leca. Te rog să mai reţii că trăieşte şi acum în această pădure un localnic, pădurar coborîtor din serii de pădurari, pe care-l chiamă Peceneaga. Numele acesta se apropie de al pârâului Neaga. Insfârşit, ia-ţi osteneala şi priveşte la mine şi la Kivi. Uită-te şi la Sofronie Leca. El e răzeş vechiu, îi am documentele dela Petru-Rareş-Voievod, şi e blond ca cea mai mare parte dintre Moldoveni. Eu şi Kivi sântem din altă rasă. Mai de grabă sămănăm cu Ma-

randache decât cu Sofronie. Ai observat la Marandache profilul de pasere de pradă? Priveşte şi la Kivi. Mai cu samă nasul. E cea mai caracteristică parte a feţei ei. Privind acest clonţişor de pajură, am visat eu pe strămoşii mei pecenegi. Am armonizat cu năsuşorul ei nomenclatura specială pe care ţi-am expus-o şi am adaos la asta şi tălmăcirea numelui nostru de familie.

— Argumentul mă interesează, suspină domnul Bernard. Numele dumneavoastră e curat grecesc.

— Desigur, însă noi nu sântem Greci după înfăţişare; sântem oameni mici, cu umerii obrajilor uşor proeminenţi. Leagănul neamului nostru a fost deci Asia, nu Elada. Numele nostru originar nu-l ştiu. L-au dus puhoaiele, viscolele şi uitarea către mările etern-mişcătoare. Deci pământenii, în limba lor de-atunci, au găsit mai nemerit să cheme pe un strămoş al meu cu porecla cea mai potrivită. I-au zis Negru. Urmaşi ai acestuia, adăpaţi la cultura fanariotă, au tradus în greceşte numele lui Costea Negru. Dovada că nu poate fi altfel o găsesc direct în versurile unei balade populare.

— S'auzim, surâse Bernard, privind către Kivi.

Domniţa era însă foarte serioasă.

— Ascultă, urmă Mavrocosti. E începutul

unei balade de o frumuseţă pe care numai neamurile pasionate o pot imprima artei lor vorbite.

Au înflorit florile
Odată cu zorile.
N'au înflorit florile:
Scoate Costea oile.

Aşa dar cel dintăi Costea Negru era crescător de oi, deci nomad măcar în parte. Avea cai şi câni şi-i curgea în sânge o flacără care arde şi'n Kivi. Te fac atent, iubite prietine, că sora mea e o fiinţă primejdioasă.

Kivi zâmbea, cu cotul pe genunchiu, cu bărbia în palmă, cu gândul dus într'o adâncă depărtare de poveste.

— Concluzia? suspină domnul Bernard.

— Concluzia este asta. In acest colţ de lume s'a adăpostit, adus de vânturile întâmplării, un fragment dintr'o rasă care acuma e complect dispărută. Deşi acest pământ al Moldovei are proprietatea de a amesteca, a preface şi a nivela complect toate stolurile de pasaj, ceva tot a rămas din vechii Pecenegi. Au rămas cel puţin câteva nume, simboluri ale lucrurilor de odinioară. Şi a rămas sângele, care verifică o zicătoare înţeleaptă a localnicilor. Caşi localnicii de altfel, noi cei care avem sânge dedemult nu prea ne bucurăm de înţelepciune, nici n'o preţuim. Viaţa e mai bună pentru noi când e împodobită de un vis ori de

un cântec. De aceea zic eu să mai amânăm puţin afacerile şi contractele.

— Concluzia! concluzia! cântă domnul Bernard. Vrai să afirmi cumva că această prinţesă fină, care a prezidat un prânz delicios, e rudă cu acele miniaturi sculptate în eben şi palisandru, care stăteau întâi cu faţa către noi şi pe urmă s'au întors?

— De ce nu ? acceptă cu linişte deplină Lupu Mavrocosti. Acei nenorociţi, care ameninţă să se înece în tău, au caracter şi temperament, caşi Kivi. Aşi putea adăogi că şi simpatia mea pentru dânşii e o dovadă că sunt coborîtori din vechii Pecenegi. Simpatia dealtminteri e reciprocă.

— Nu înţeleg de ce trebuie să se înece... murmură domnul Bernard, căscând.

— Asta e o altă ideie a fratelui meu, zise Kivi. Să nădăjduim că nu se vor îneca. Ar fi mai potrivit să vie un vârtej, să-i răsucească şi să-i înalţe, realizând în chip simplu, spontan şi minunat invenţia fratelui meu. Ne suim şi noi în vârtej şi ne ducem la strămoşi.

— Am uitat să-ţi povestesc, Kivi, grăi cu însufleţire nouă Lupu, că eu am văzut această realizare. Ascultă şi dumneata, domnule Bernard. Am văzut-o după ce am sacrificat zile şi nopţi, odihnă şi mai ales bani. Te aşteptam pe dumneata ca pe un salvator şi-ţi mulţămesc că mi-ai dat această dovadă de prietinie. Te aşteptam şi ieşisem singur, ca să mă plimb,

către pădure. Într'un loc care se chiamă Grui, am găsit porumb foarte precoce, sămănat de Sofronie Leca. E o încercare a lui. E un porumb mic, italienesc. L-a sămănat în Martie şi a scăpat de brume şi îngheţ. Acuma-i copt: nişte ştiuleţi mici cât degetul. Stau lângă el doi băieţi cu prăjinile şi tălăncile şi-l apară de ciori. Iată că din strujenii acelei porumbişti s'a desprins o îngemănare bizară de două foi. A rupt-o un vârtej de vânt şi a făcut-o să plutească o clipă prin faţa mea. Am privit-o înveselit şi interesat; avea aparenţa unui erete. Plutea nesigur, pipăindu-şi un echilibru. Apoi vântul a săltat-o şi deodată a prins a pluti către înălţime, căutând curenţi ascendenţi prielnici. Era ceeace căutam eu. S'a dus, s'a dus, s'a înălţat până ce n'am mai văzut-o. Întâmplarea a eliberat acest exemplar unic şi perfect a ceeace eu caut încă, dibuind. S'a dus; într'adevăr, aşi fi vrut să-i fiu pasager.

— Pe mine mă luai, se alintă domniţa Kivi; pe domnul Bernard însă nu.

— Te încredinţez, domnişoară, replică domnul Bernard cu seriozitate, că aici pe pământ e mai bine decât oriunde.

— Cine ştie! In orice caz, ne ducem după ce încheiem contractele... se îmblânzi Kivi, întorcând spre oaspete ochi cât mai îndulciţi şi cât mai vicleni.

Din lăuntrul casei se strecură în cerdac cu grijă, cu paşi nesimţiţi de pâslă, una din Ţi-

gâncușile domniței. Purta, ca toate celelalte slujnice, o bluză de pânză albă cu guleraș și mânicuțe drotate. Spuse ceva, ca o mâță care cască botișorul, fără glas.

— Poți vorbi mai tare, Constanța, ca să te auzim și noi... îi porunci Kivi. Boierul acesta franțuz știe moldovenește.

Țigâncușa mai îndrăzni un pas, răsucindu-și cu rușine capul frumos pieptănat, arătându-și când albul, când smoala ochilor.

— A venit cuconu Sofronie și așteaptă poruncile măriei-sale.

După ce se retrase Constanța, Kivi se răsuci nemulțămită spre Lupu.

— Dragă frate, zise ea, cred că ne vei scuti de prezența lui Leca al dumnitale aici. Nu țin de loc să-i văd botforii de lac și pintenii.

— Aha! râse Lupu; ai observat că are pinteni de argint.

— Nu știam că-s de argint, dar am observat că are.

— Leca e un om neprețuit, oftă Mavrocosti. El nădăjduiește să scoată bine treburile la capăt numai cu recoltele moșiei.

Kivi nu răspunse. Mavrocosti se sculă din jilț și trecu în casă.

— Asta cere timp... se întoarse zâmbind domnișoara Mavrocosti către domnul Bernard.

— A, desigur, se grăbi să confirme Franțuzul, foarte atent la observația lui Lupu. Cu recolte care atârnă de capriițile anotimpurilor,

deci care sunt însăşi nesiguranţa, nu se poate face faţă la scadenţe cu termen precis.

— Nu-i aşa? zâmbi iarăşi Kivi. Noi ţinem în primul rând să păstrăm acest cuib al familiei.

— Puţintel cam singuratic acest cuib, prinţesă.

Kivi crezu că nu trebuie să răspundă la atare observaţie, deşi era făcută cu un tou foarte amical şi discret.

— Intre multe lucruri interesante pe care mi le spunea fratele dumneavoastră la întâlnirile noastre din Bucureşti, mi-a vorbit într'un rând şi despre asta. E încă o idee a lui; dacă îmi permiteţi, aşi putea-o ridica la rangul de idee fixă, alături de aparatul de zbor, de care a vorbit aşa de frumos acum câteva clipe. Ca să rămâie aici un Mavrocosti, după ce noi toţi ne vom fi luat zborul, trebuie, după metode practice, să-i găsim o bună tovarăşă.

Kivi se miră:

— V'a vorbit fratele meu despre asta, domnule Bernard?

— Nu; însă mi se pare că rezultă. Moştenitorii nu pot fi inventaţi, ca aparatele.

— O, domnule Bernard, oftă Kivi privind departe, cu pleoapele pe jumătate închise; fratele meu a renunţat definitiv la întemeierea unei familii a lui. Vrea să fie protectorul altora, ceeace e o sarcină destul de uşoară. Toată greutatea şi răspunderea înţelege s'o lase asu-

pra mea şi eu nu sînt de loc grăbită. Cu toate acestea va trebui să încerc şi probabil că mă voiu hotărî cândva.

— Mai aveţi timp, acceptă domnul Bernard, însă aşi îndrăzni să adaog că nu prea mult.

— Desigur, oftă iar domniţa. Fratele meu ţine să rămâie aici un Mavrocosti.

Domnul Bernard simţi că i se strânge inima şi privi cu grijă spre partenera sa. Kivi se veseli şi-şi scutură pletele.

— Domnule Bernard, puteţi fi liniştit. Sântem urmaşi de Pecenegi poate, nu însă de faraoni egipteni. Mai ales în privinţa căsătoriei avem amândoi idei foarte burgheze. Fratele meu pretinde că primul băiat brun apărut în căsnicia mea va trebui să poarte numele familiei noastre. Il vom numi deci Lupu Mavrocosti.

— Ciudată condiţie!

— Mie nu mi se pare. E o condiţie ca toate condiţiile. Face parte din familia contractelor şi a poliţelor. După ce voiu găsi acel tovarăş pe care încă nu-l văd, întâi şi întâi, înainte de a intra în barcă, îi voiu pune mâna în piept, vorbindu-i despre această afacere.

— Şi dacă nu primeşte condiţia?

— Dacă nu primeşte condiţia, voiu plânge cu întristare pe ruinile iubirii şi mă voiu resemna. Ar trebui să-i mai explic, însă, că putem avea mai mulţi copii, deci ar avea în ce-şi

plasa şi numele lui. Eu cred că omul pe care îl voiu alege eu are să primească.

— Credeţi?

— Da. Intâi pentrucă mă va iubi şi al doilea pentrucă nu va fi lipsit de inteligenţă.

— In definitiv, prinţesă, aveţi perfectă dreptate. In viaţă toate sunt afaceri şi condiţii.

— Nu-i aşa? se veseli Kivi.

— Desigur. Insă mie tot nu-mi vine a crede că fratele dumneavoastră va persista până la sfârşit în singurătatea lui. După ce-şi realizează planul, are dreptul să se întoarcă din cer pe pământ.

— A, nu! După ce realizează pe acesta, imediat imaginează altul.

— Totuşi prinţesă, îmi vei permite să adaog că e om dé carne şi sânge; şi oamenii au învăţat iubirea dela zei.

— Aşa este, domnule Bernard; zeii ne-au învăţat pe noi iubirea; contractul căsniciei e invenţia noastră. Lupu ţine la căsnicia mea. La a lui a renunţat complect şi ar putea rămânea în situaţia unui zeu între atâtea zeităţi brunete, dacă ar avea privilegiul unei eterne tinereţi.

Ţigăncuşa cu paşi de pâslă se strecură iar din casă, aducând altă cafea. In urma ei, din cadrul uşei, întinse năsuşor curios alta. Domnul Bernard abia atunci băgă de samă ce piele catifelată, de un brun mat, au acele serve care cunoşteau hrana bună şi baia. Simţi şi el im-

pulsiuni de zeu; Kivi îl cetea şi-i strecură o privire batjocoritoare.

Ajungând la odaia lui, unde îşi avea instalat biroul şi mesele cu planşe, Lupu Mavrocosti găsi pe sală, în penumbra bolţilor, pe pădurarul Neculai Peceneaga, între administratorul Sofronie Leca şi Marandache, feciorul boieresc. Când se apropie stăpânul, Marandache se retrase furiş din faţa slăvitei lui vederi. Sofronie aşteptă până ce Lupu îi văzu semnul din ochi, — adică: L-am adus! şi se retrase şi el.

— După aceea, trec şi eu pe la măria-ta, şopti el, făcând paşi cu spatele îndărăt.

— Ba nu aşa! zise brusc Peceneaga, sucindu-se către el. Unde te duci? Unde-i Marandache? Cum ne-a fost cuvântul? Stăi aici la înfăţişare, Sofronie. Şi adă şi pe Ţigan, să-şi deie samă în faţa măriei-sale.

— Ce este, Peceneaga? întrebă cu blândeţă stăpânul. Intră la mine în odaie şi spune.

— Sărutăm dreapta măriei-tale! tresări pădurarul întorcându-se către stăpân şi văzându-l abia atunci. Eu, azi, aveam treabă la mine în pădure. Mi-am făcut socoteală, după orânduielile mele, ca să vin la curte în diminoaţa de Sântilie. Atuncea îmi dau sămile. Pe urmă vin şi la Pintilie călătorul, ca să mi se deie căciulă şi cojoc. Aşa că Marandache m'a chiuit de pe un muncel şi mi-a strigat să mă înfăţişez astăzi. Azi nu-i zi de înfăţişare! am

chiuit şi eu din râpă. Eu eram lângă izvoarele Borzei, la Neaga. Nu târzie vreme după ce-am răspuns vorba asta, s'au coborît acolo la mine Marandache şi Sofronie. Unde-s? Să se înfăţişeze aicea, la Lupu Mavrocosti!

— Intră în odaie, Peceneaga, vorbi iar, cu blândeţă, stăpânul.

— Iaca intru. Da eu mă tem de atâtea rafturi de cărţi: să nu se prăvale peste mine. Iaca închid şi uşa, dacă poruncesti măria-ta. Imi place cum face: clanţ! parcă vrea să mă muşte de deget. Ha-ha!

— Spune, Peceneaga.

— Ce să spun?

— Spune de ce mi-ai adus la judecată pe Leca şi pe Ţigan.

— Spun, cum nu. Eu eram lângă Duruitoare, unde bate soarele la amiază. M'am dezbrăcat şi m'am cufundat să prind peşti. Ii achipui pe subt mal şi-i prind cu mâna. Azi mi-a venit aşa o plăcere să mânânc peşte. Când scot eu capul din Duruitoare, numai ce văd pe Ţigan că-mi fură straiele de pe mal şi se duce. Aşa că eu m'am luptat cu Marandache să-mi deie straiele, şi, luptându-mă cu el, m'am dus până în preajma Ţiganilor. Acolo mi-au adus Ţiganii, la porunca lui Leca, alte straie. A mele zice că-s prea ponosite, pentru vederea măriei-tale. I-am luat şi i-am adus cu mine aicea, ca să-şi deie samă de aşa blăstămăţie.

— Ei te-au adus la mine, Peceneaga.

— Apoi acuma văd eu, măria-ta, că asta e o viclenie a lor. Dar de ce să m'aducă aici cu sila? Veneam eu singur, de voia mea, la Sântilie.

— Eu doream să te văd mai de vreme.

— Apoi, atuncea, iaca am venit, măria-ta, şi te rog să-i poruncești lui Sofronie Leca să-mi deie simbria pe jumătate de an şi două ocă de rachiu.

— Are să-ţi deie ce doreşti. Să-ţi înoiască şi straiele. Iar eu am să-ţi dăruiesc puşca după care râvneşti.

— Aha! mormăi grav Neculai; bun lucru la vremea primejdiei de folos.

Mavrocosti se veseli în chip deosebit de această vorbă.

— Aşa. Acuma să-mi spui dacă mai ai vre-o pretenţie.

— Nu mai am niciuna, măria-ta. Acuma-s liniştit, adăogi el de odată, cu glas schimbat. Pufni şi privi domesticit la Mavrocosti.

Ieşea ca dintr'o vâltoare şi toată înfăţişarea lui bărboasă şi zbârlită se alina. Işi potrivi pletele la tâmple şi înlătură şuviţele care-i atârnau în ochi.

— Măria-ta, grăi el domol, privind cu atenţie la Mavrocosti, spunea Leca şi Marandache cum că a venit un Neamţ să cumpere pădurea Borzei şi s'o taie.

Lupu ridică ochii şi văzu subt fruntea lui Peceneaga o dungă de spaimă. Subt fruntea

lui Peceneaga parcă erau sihlele şi sălbătăciile

— Ascultă, Peceneaga, zise Mavrocosti, cine crezi tu că ar putea să cuprindă codrul Borzei între topoare şi fierăstraie?

— Măria-ta, răspunse pădurarul, oamenii de azi au meşteşuguri crâncene. Eu zic aşa că poate vrai să scoţi ceva dintrânsa... Asta se poate. Chiar şi o pădure trebuie să-şi plătească dajdia. Dar încolo ce nevoie ai? Bogăţiile măriei-tale cine le poate socoti?

— Banii sunt rotunzi, Peceneaga; se duc de-a dura şi se împuţinează.

— Ştiu eu, măria-ta. Când îi vânturi cu lopata, se împuţinează şi iar se strâng. Dar să zicem aşa că s'ar duce toţi. Atuncea se găsesc alţii. Dela Duruitoare, eu am cercetat pe subt stânci şi către asfinţit, şi către răsărit. Tot fac cinci paşi şi stau cu furcuţa de alun în dreptul inimii, să vedem dacă nu-mi dă semn. Pân'acuma n'am găsit, dar mai am până ce-oiu călca toate cotloanele pădurii. După cum spui şi măria-ta şi ai găsit şi în docomenturi, comoara aceea a unor voievozi din vechime numaidecât trebuie să se afle undeva. Dacă au avut ei aici stăpânire, apoi aici în Borza au îngropat-o şi numaidecât trebuie s'o fi aşezat în loc tare. Trebuie să aibă numaidecât şi semn: ori izvor, ori stâncă singură care ghionteşte pământul, ori un stejar în care-i bătut un bour. Iar semnul cel mai bun, când oiu

călca deasupra cu piciorul, are să mi-l deie furcuța de alun. Atuncea, măria-ta, vin și te înștiințez că ți-am găsit comoara. Mai sunt unele nopți, când e lună nouă a lui August: atuncea, de pe țancuri, se poate vedea comoara arzând. Am pândit în doi ani, precum mi-a spus baba Domnica din satul lingurarilor, și am să pândesc și anul acesta. Oriunde s'ar arăta flacăra, mie nu mi se poate ascunde locul. Știu subt ce frunte de râpă ori în ce șold de stâncă. Eu umblu noaptea prin pădure, cum umbli măria-ta ziua prin odaia asta cu cărți.

In cerdac, Țigăncușa se arătase a treia oară. Kivi se desprinse din sfatul amical cu Bernard și întoarse către ea privirea-i ageră.

— Cuconu Sofronie, șopti Constanța, a adus pe Peceneaga, după cum i-a fost poruncit măria-voastră.

III.

După ce scăpă dela curte, Neculai Peceneaga se îndreptă iar spre singurătatea lui, ca să-şi poarte rândul nou de straie prin spinării, stânci şi gloduri, în Borza. Era bucuros de puşca dăruită. O strânsese, desfăcută şi învălită cu grijă, în traistă, alături de cele două ulcioraşe de rachiu, de cutia de cartuşe şi de o bucată de pâne albă. Intr'aceeaşi traistă de lână groasă, de care nu se despărţea niciodată, îşi mai ţinea şi câteva obiecte disparate, singura lui avere: o oglinjoară, scăpărătorile, furcuţa de alun, o cărticică de rugăciuni. Acuma amestecase între ele şi banii simbriei. Supărarea îi trecuse deplin. Umbla alinat, cu pas repede şi elastic, pe cărarea lui ştiută. Marandache îl ajunse din urmă şi-şi lăsă calul să umble în trap moale în stânga pădurarului. Peceneaga nu se întoarse spre el. Işi vedea de drum, râzând în sine. Ştia că lui Marandache îi place rachiul. Ii plăcea şi lui. Umbrele lor se lungeau către răsărit peste ogoare, ciocnindu-se şi desfăcându-se.

Merseră aşa o vreme prin tăcerea de asfinţit a locurilor, prin singurătăţi. La fântâna Gruiului Peceneaga se opri şi Marandache descălecă.

— Azi Ţiganii au câştigat un rând de straie... rânji feciorul boieresc.

— Să fie de sufletul morţilor mei... vorbi încet şi grav Peceneaga. Tu să nu socoţi, măi Marandache, că-s supărat pe tine.

— Nici n'ai de ce fi, bădică Neculai. Eu îs omul stăpânirii.

— Ştiu, eşti slujitor vrednic. Stau şi mă gândesc de ce i-oiu fi trebuit eu azi, numaidecât şi aşa de grabnic, lui Lupu Mavrocosti. A vrut să cunosc poate că Neamţu vrea să cumpere şi să taie pădurea? Asta nu-i nicio bucurie. Dar nici nu cred că se poate una ca asta. Am aflat eu asta de dimineaţă, când i-am auzit vorbind pe domniţă şi pe Sofronie.

— Erai acolo?

— Eram ş'am auzit. Fata asta are draci, clătină din cap Peceneaga.

— Are, încuviinţă Marandache. Alte boieroaice ţin pe lângă dânsele câte-o dihanie, ca să poată lepăda într'ânsa demonii; dar asta n'are nici căţel, nici mâţă.

Pădurarul se gândi un timp, filosofând către sine, însă cu glas:

— Are nevoie de bărbat.

Feciorul boieresc era convins şi el de asta. Se mira însă unde s'ar putea găsi om care să poată pune mâna pe dânsa şi s'o stăpânească.

Nici Franţujii nu-s vrednici de asta, nici alţi boieri pe care-i cunoaşte, ori de care a auzit. Iar un om de rând nu poate îndrăzni. Asta mai ales nu se poate, încuviinţă şi Peceneaga. E os domnesc. Bunica ei a fost Racoviţoaică, din Cehan-Vodă. Iar străbunicii lor sunt cei cu comorile.

— Că străbunicii lor au fost stăpânitori mari, asta se poate, judecă Marandache; dar eu în comorile acelea nu prea cred. Cât au răscolit Ţiganii cotloanele pădurii de zeci şi zeci de ani, ar fi dat de ele. Crezi că n'au şi ei ideea lor şi nu le-au căutat?

—— Ştiu, răspunse, cu gravitatea lui, Peceneaga; chiar asta-i dovadă că sunt comori îngropate. Oamenii vechi au ţinut minte şi au lăsat vorbă. Numai că Ţiganii care au căutat au fost proşti şi n'au avut niciun meşteşug.

— Să fie oare vreun meşteşug pentru asta?

— Nu ştiu; va fi fiind; îl cunoaşte poate măria sa; tu pe mine să nu mă ispiteşti.

— Bade Neculai, dacă l-ar cunoaşte măria-sa, n'ar vinde pădurea.

— Cum, măi Marandache, tu chiar crezi una ca asta? că poate cineva să dărâme Borza şi s'o ducă de-aci? Asta-i pădure apărată de Dumnezeu, măi Marandache. Dacă n'ar fi apărată, n'ar fi stat până acuma în picioare. Dar iarăşi stau şi mă gândesc, cum am spus şi măriei-sale, că oamenii din vremea nouă au

meşteşuguri care altădată nu s'au ştiut. Şi au şi nebunie. Ce-a căutat Neamţu?

— Apoi asta te întreb şi eu pe dumneata, bade Neculai!

— Bine, să zicem că i-or fi trebuind frasini, pentru iroplan, cum spune Sofronie Leca. Să ieie frasini câţi îi trebuie şi să se ducă.

— Să-şi ieie frasinii şi să se ducă, mormăi Marandache. Eu din pricina asta nu dorm nopţile, bade Neculai, şi câteodată mă îmbăt de scârbă.

Peceneaga clătină din cap râzând. Vârî o mână cu cângi negre în traistă şi trase pânea albă şi un ulcioraş. Frânse pânea şi dădu o bucată lui Marandache. Destupă ulcioraşul. Il întinse tovarăşului său. Tocmai atunci asfinţea soarele şi deodată obrazul i se umbri.

— Frate, creştine, murmură pădurarul c'un fel de solemnitate tristă, ia şi cinsteşte întru pomenirea celor care s'au dus şi m'au lăsat singur pe lume, după porunca lui Dumnezeu.

Marandache crezu de cuviinţă să ofteze adânc; stătu o clipă; făcu semnul crucii; apoi gustă din ulcioraş. Bău şi Peceneaga. După aceea începură a rupe cu dinţii din bucăţile de pâne, mestecând încet. Pădurarul mai întinse odată ulciorul, apoi îl potrivi în traistă, se ridică şi plecă fără de niciun cuvânt, lăsând pe Ţigan la fântână.

Umblă fără contenire, într'un mers spornic, care-i era propriu. Işi înmlădia trupu 'nainte,

plecat din şale, şi picioarele încălţate cu opinci aproape îi fâşâiau pe ţărână. Când intră în pădure, lăsă în urmă noapte albastră. Luna era în a treia zi din ultimul pătrar şi răsăritul ei era foarte târziu. Intră în Borza ca într'o negură de funingine şi-şi domoli umbletul, pipăind poteca cu bâtul. Merse fără şovăire la coliba lui din râpa de subt Poiana-Vinului. După ce se încredinţă prin întuneric că toate-s în bună rânduială, scăpără, aprinse foc şi anină ceaunul de mămăligă în cujbă. Îl avea umplut gata cu apă. Îi presură făină, svârli în el o dingură de sare. Apoi pregăti puţină brânză într'o scăfiţă de lemn. După ce-şi răsturnă puiul de mămăligă pe fundişor şi ospătă el singur, împresurat de zidurile de întuneric şi aţintit de ochii sălbătăciunilor, îşi alinie iarăşi gospodărioara în colibă, lăsă focul aprins şi trecu în alt sălaş, tainic, într'o sihlă unde fusese vatră de lup şi de hoţi. Acolo, într'o tainiţă, subt scorbură, îşi potrivi puşca şi cartuşele şi cealaltă avere: banii şi rachiul. Înainte de a ascunde ulcioraşele, mai gustă odată din cel neînceput. După asta, cu traista uşurată, se strecură iar în pădure şi se abătu în poieniţa lui, unde îşi închipuise el că are bisericuţă şi unde îşi cetea în fiecare dimineaţă rugăciunile. Acolo se chema chiar La-Paraclis şi ţineau Ţiganii minte că ar fi apucat bătrânii urme de bisericuţă de lemn. Va fi fost cândva

trăitor acolo un sihastru. Acuma Peceneaga era al doilea.

. Prin întunericul opac, pădurarul îşi căută locul şi se aşeză în iarba moale, cu spatele răzimat într'un trunchiu răsturnat. Miroseau puternic în juru-i sânzienele înflorite.

Noaptea era caldă, aşa cum se cuvine să fie în dricul verii. In noaptea aceea a sfântului Ion de vară, se schimbă crângul cerului după porunca cea prea-înaltă şi soarele începe să deie îndărăt. De aceea în zodie e zugrăvit la vremea asta semnul racului. La miezul nopţii a rânduit Dumnezeu un răstimp de linişte, când stau în cumpănă toate stihiile, şi cerurile cu stele şi vânturile, — după care dintr'odată toate purced în scădere. Iarna începe a-şi pregăti harmasarii în grajdurile ei din miază-noapte. In acel ceas al cumpenei, Dumnezeu a rânduit pace între toate animalele, jigăniile şi paserile. Le dă şi lumina înţelegerii pentru acel răstimp, ca să grăiască întocmai aşa cum grăiesc oamenii. Oriunde s'ar afla, toate se strâng în sobor şi stau la sfat. Aşa că Neculai Peceneaga aştepta acel ceas al soborului vieţuitoarelor din Borza.

Stătu o vreme ca într'o somnie, cugetând la felurite lucruri nedesluşite. Apoi într'un târziu privi cerul miezului-nopţii. Carul-mare şi cel mic îşi întorseseră oiştile de stele. Iar către amiază se mişcaseră din răsărit semnele Balau-

rului. Deci se apropia ceasul; mintea i se subţie şi vederile i se deschiseră prin întuneric.

In jurul lui era un fel de foşnet pe care deabia îl prindea cu urechea. Din locurile cele de dedesubt, din tău, ştia că trebuie să suie mistreţii. Mai ales cei bătrâni nu se poate să lipsească. Lupii vin din Cazane. Din văile acele ale lor, dese ca peria, ies pe brânci, trec două dealuri şi coboară două râpi, până ce ajung aici la Paraclis. Lupoaicele vin cu căţeii pe de lături şi tot clămpănesc la ei din fălci, alungându-i dela ţâţe. Acele clămpăniturí — parc'ar fi plesnit vreascuri — le auzea prin tăcere Peceneaga. Bursucii s'aud tipăind pe cărări, caşi iepurii, caşi caprele. Dar pe vulpi nu le poate auzi nici pământul. In streşina poienii fâlfâie buhnele şi huhurezii. Le simte vântul aripilor în pleoape, când ridică ochii la stele. Dar de văzut încă nu le vede. A şuşuit văzduhul o clipă: se chiamă că s'au coborît pajurile pe clomburi de stejari. Vin şi cocostârcii cei bătrâni, care au avut cuib pe casa lui Neculai Peceneaga, când trăia în locuinţă omenească. Dar acuma casa-i pustie şi dărâmată, în coasta pădurii, spre satul ţigănesc. S'au strâns în furcile fagilor veveriţele şi jderii. Stau motanii sălbatici lângă ierunci. Acuma, când se înfioară zvon în poiană, toate sălbătăciunile s'au bulucit şi aşteaptă numai semn de sus, ca să le vie graiu omenesc şi să deschidă soborul.

Acel semn Peceneaga îl simţi deodată în inima lui. Ca dintr'o toacă dela o mănăstire din cer, s'a auzit de trei ori: toc-toc-toc. Din văzduhul miezului-nopţii începu să ningă o lumină slabă. Şi Peceneaga văzu toate dihăniile, şi jigăniile, şi paserile, în sobor. Se bucură până în fundul fiinţii lui de mila lui Dumnezeu şi începu să asculte.

— Domnul să fie binecuvântat, grăi pajura cea mai bătrână; eu sânt cea mai aproape de sfinţia-sa, căci plutesc pe aripi sus până spre scaunul Impărăţiei. Să fie binecuvântat, căci ne dă un ceas de pace şi de înţelegere, cum nu-l au oamenii.

Jigăniile de jos binecuvântară pe Domnul Dumnezeu, mormăind fiecare cu viersul său.

— Am aflat, zise pajura, cum că a sosit pe meleagurile noastre un Neamţ din depărtate locuri, care a măsurat pădurea noastră cu ochii şi a preţeluit-o.

— Adevărat să fie? se întrebau bursucii şi lupii.

— Este aici un pădurar cu numele Peceneaga, care-i martor, urmă pajura. Acesta pădurar e om de credinţă al lui Lupu Mavrocosti şi-i caută comoara cea veche, rămasă dela oamenii cei de demult, părinţii strămoşilor lui Lupu Mavrocosti. Şi el a oblicit de asemenea sosire a unui venetic şi s'a scârbit. Dar noi musai să ne punem împotrivă cu cângile şi cu clonţul, cu ghiarele şi colţii. Noi n'avem

nevoie de Nemţi şi pădurea asta e sălaşul nostru dela Dumnezeu lăsat.

— Să vă spun eu ce este, hârâi lupoaica cea sură dela Cazane. Oamenii au altă rânduială decât noi. Oamenii agonisesc ca să aibă în zile rele şi să rămâie şi puilor lor. Iară bătrânii lui Mavrocosti au strâns pentru şapte rânduri de pui. Când au ajuns la rând Mavrocosti şi cu soră-sa cea care are draci, s'a văzut că sacul s'a deşertat şi dau cu mâna de fund. Iar până ce le-a găsi Peceneaga comoara, ei trebuie să vândă frasinii din codru. Şi după ce-or vinde frasinii, au să puie toporul şi'n cealaltă pădure. Aşa că noi trebuie să-l mâncăm pe măria-sa, ca să nu mai ajungă asemenea zile, să dărâme ce s'a clădit.

Se amestecă în vorbă şi corbul, care era cel mai bătrân dintre toţi.

— Ba mai bine să mâncaţi pe Neamţ. Acela vine şi se vâră unde nu se cuvine; e ca o muscă în lapte acru. Am înţeles cum că Lupu Mavrocosti e cam cu îndoială. Are datorii şi vor să-l scoată zarafii din casele părinteşti, precum mărturisea asară Marandache, la fântână. Pentru aceea i-a intrat în cap lui Mavrocosti asemenea nebunie. Trebuie numaidecât să daţi semn lui Peceneaga unde-i locul comorii. Ş'atuncea Mavrocosti se întoarce către Neamţ şi zice: Stăi! Nu mai dau pădurea. Iaca, pe drumul ista ai venit; pe acelaşi drum să te întorci.

— Asta-i bun. Atunci să găsească Peceneaga comoara.

Cocostârcii ieşiră la iveală şi clămpăniră din pliscuri.

— Acest ticălos pădurar cu numele Peceneaga, glăsui cocostârca, ne-a găzduit multe veri, pe mine şi pe soţul meu. Câteodată, primăvara, când cădeam aici prea de vreme şi dădea câte un îngheţ care prindea bălţile ca într'o cremene, ne primea în casă, lângă vatră, şi ne dădea mămăligă. Pe urmă, când s'arăta iar sfântu-soare şi începeau a curge puhoaiele, ne da drumul pe casă, la cuibul nostru. Muierea lui şi cu patru copii se uitau la noi cu ochii boldiţi. Noi spuneam că ne pare bine de găzduire şi clămpăneam din lemnele noastre, iar ei se bucurau. Aşa a venit un an când a fost război între oameni şi când s'a mâncat om pe om. In acel an s'a dus şi Peceneaga cu alţii — şi s'au împuşcat cu puştile, şi s'au împuns cu suliţele acolo pe unde au fost, cu alţi oameni care au fost venit împotriva lor. A răbdat de foame, de frig şi de răni. Şi pe urmă împăraţii împăcându-se, omenirea cea sărmană s'a întors la sălaşurile ei. Asemenea şi acest Peceneaga s'a întors la casa lui, subt cuibul nostru. Iar acea casă era la un colţ de pădure, în marginea ţigănimii. Şi'n acel loc nu s'a văzut slujbaş domnesc venind, ori doftor cu ochelari, ori primar cu cal alb, nimica, de când e lumea asta. Numai moscali din războiu au trecut şi

au lăsat sămânță de boală. Căci cum s'a plodit acea sămânță în muiere şi în copii, au căzut toţi unul după altul, şi acest ticălos pădurar i-a găsit bolind. Intr'o zi a murit un copil, într'altă zi altul. Pe urmă au pierit doi. După aceea a murit femeia. Iar Peceneaga a rămas singur, răcnind şi suduind pe împăraţi şi pe Dumnezeu. După aceea a ieşit afară şi a prins a ni se tângui nouă. Apoi s'a pus şi a săpat cele din urmă gropi şi a astrucat pe copii şi pe muiere, singur, fără popă şi fără cântări. S'a aşezat pe prispă, cu capu'n palme, şi a stat o zi, şi a stat o noapte, şi a mai stat o zi, privind într'acelaşi loc în pământ, până ce de pe acel loc, asupra căruia se uita el, a început a pieri iarba. Sculându-se, a intrat în codru, ca să caute pe Dumnezeu şi să-l întrebe de ce i-a orânduit asemenea pedeapsă. De-atuncea s'a sălbătăcit Peceneaga şi caută comorile lui Mavrocosti. Dar mai întâi şi mai întâi a găsit comoară pentru sine. Un cuvios părinte dela sfânta mănăstire Neamţu i-a dat o carte, şi într'acea carte Peceneaga şi-a citit greşalele şi a înţeles că acolo unde i-a rânduit Dumnezeu pe cei dragi, e mai bine decât aici, pe pământ. Acolo e o grădină încântată; iar pământul oamenilor e numai de năcaz şi de durere. Deci găsindu-şi comoara liniştii, şi-a adus aminte de meşteşugul lui Peceneaga cel bătrân tatăl său, care găsea izvoare şi comori, căutându-le cu furcuţa de alun. Pentru dânsul a binevoit

Domnul-Dumnezeu să-i sloboadă comoara împăcării; dar asupra comorilor din Borza stăpânesc încă demonii. Se poate ca Pecceneaga să nu găsească nimic cu furcuţa lui de alun şi Neamţu' are să vie să taie pădurea.

Soborul tăcu un răstimp, lăsând pe pădurar să lăcrămeze şi să smârcâie; apoi când el îşi înălţă iar ochii spre stele, sfatul porni din nou.

— Noi zburătoarele, grăi corbul, sântem mai vechi decât jivinele, deci am vorbit întâi şi am arătat ce se întâmplă. După ce-om spune ce avem de spus, se cuvine să-şi arate părerea şi proştii cei cu patru picioare. Dintre toţi, cei mai de nimic sunt iepurii. Nici căpriorii nu-s mai de samă, măcar că şi-au pus corniţe. Când a fi vorba de primejdie, ei nu cunosc decât fuga. Ii bate puşca, îi spârcuie cânii. Ei fug până ce cad, căci n'au altă apărare şi altă minte. Insă lupii au înţelepciune şi vitejie.

— Dacă-mi îngăduiţi domniile voastre, mormăi lupoaica, eu aşi întreba cine-i şi cum e acel Neamţ cu pricina. Am întrebat pe vulpe la ureche, dar nu mi-a putut da răspuns. Domniile voastre plutiţi cu aripile deasupra a toate şi l-aţi văzut şi pe dânsul, când a cutezat să calce în acest hotar al nostru.

— Fără îndoială că l-am văzut, răspunse corbul. Deci să cunoască toată suflarea din Borza că acel Neamţ are un obraz roşcovan şi ochi mititei, dar îndrăzneţi. Dar mai ales după

nas cată să-l cunoaşteţi, căci are un nas cu mult mai mare decât al lui Peceneaga; şi acel nas, cum iese dintre ochi, face un fel de gheb. Aşa că Ţigăncuşile dela curte râdeau de asemenea nas. Dar domniţa Kivi se uita urît la dânsele şi bătea din picioruş. Insă ele nu se puteau stăpâni. Aşa că, la urmă, a râs şi măria-sa, întorcându-se cu obrazul către fereastră, ca să n'o vadă el. Când intră în pădure, acel Neamţ pune pe el straiu şi şapcă de pielcică neagră lustruită.

— Bun, acuma l-am înţeles şi l-am însemnat în mintea mea, îşi luă iar rând la vorbă lupoaica. Impărăteasa pajură poate prinde în cângile ei o piatră, purtând-o sus şi lăsând-o să cadă asupra lui. Eu şi cu lupanii mei îl putem pândi la potică. Il aşteptăm când trece singur şi-i sărim în spate.

Miorlăi şi o dihanie mititică.

— Pot sări şi veveriţile în crengi deasupra şi împrejurul lui, stupindu-l.

Dintr'odată tresări un şuier şi freamătul soborului se stânse.

Lângă scorbura tisei celei bătrâne îşi înălţase capul şarpele pestriţ. Şi-l cumpănea încet în laturi şi spre înălţime.

— Voi, paserilor, glăsui el, sânteţi mai vechi decât jivinele. Insă mai vechi decât voi sântem noi, şerpii. Noi sântem înţelepciunea cea dintâi şi cea din urmă a pământului. Noi am scos pe om din raiu, ca să cunoască bucu-

ria şi întristarea, şi noi avem să-l întoarcem înapoi, acolo unde nu-i bucurie, nici întristare. Aşa încât noi ştim mai bine decât corbii şi decât pajurile toate ale neamului Mavrocosti şi ale comorilor de subt pădure. Noi am văzut pe cei mai vechi oameni care au fost aici şi cunoaştem tainele adâncului, unde ard comorile cele dintru începutul lumii, şi cele pe care le-au tăinuit oamenii. Deci lăsaţi-l pe Peceneaga să caute, până ce, la vreme potrivită, îi voiu arăta eu locul cel adevărat. Voi să ştiţi că acea comoară este. Lupu Mavrocosti crede în ea, căci pentru credinţă nu trebuie înţelepciune. Iar Kivi nu crede, pentrucă e mai înţeleaptă decât el. Vine singură la pădure, descalecă, cercetează poienele, zâmbeşte acestor căprioare proaste care se tem de dânsa, grăieşte cu veveriţile, care nu se tem; stă şi ascultă, aşteptând să-i cânte lăutarii cei mărunţei, apoi scoboară prin alte poieni şi rătăceşte până la tău şi până la Duruitoare. Acolo uneori se dezbracă şi se aşează subt spume, ca s'o bată apa care curge de sus. Insă ea nu crede că a umblat în preajma comorii şi a călcat peste comoară; căci ea caută altceva.

Dihăniile, jigăniile şi paserile râseră întocmai ca oamenii.

— Eu socot, urmă şarpele cel vechiu, că şi pajura şi lupoaica pot face spaimă Neamţului, precum s'a spus. Insă Neamţu nu-i om care să-şi piardă firea. Neamţu a mai ucis păduri

şi jigănii. Aşa că sunt alte lucruri de făcut împotriva lui, fie cu putere, fie mai ales cu viclenie. Mai întâi trebuie să vă spun că şi Borza singură ştie să se apere. Are atâta întindere, stând revărsată peste atâtea ponoare şi râpi, încât nu se poate începe de pretutindeni şi dintr'odată bătălia asupra ei. Incă n'au lucrat faurii căruţele care să poată intra în asemenea locuri tari; nici n'au născut boii şi caii care să poată sui acele căruţe pe păreţi. Dacă, anul acesta, au curăţit un loc, la anul pădurea îl cuprinde şi îl ia în stăpânire iar. Dacă v'aduceţi aminte, într'un rând, Mavrocosti a vrut să sape iaz devale, unde-i păşunea voastră ori locul vostru de desfătare vara, ori locul vostru de vânătoare. Deci a adus Talieni ş'au săpat, ş'au cioplit piatră pentru stăvilare, au adâncit locul. Şi cum e în astă-noapte, Talienii se bucurau că pun temeiul poprelistii ş'au să dobândească o parte din bani. Iată că spre ziuă au venit împotriva pădurii nouri anume chemaţi; au duruit tunetele; s'au desfăcut puhoaiele şi s'au vărsat în săpătură toate gloduriile din toate râpele. Aşa că dimineaţa meşterii talieni se uitau şi nu mai cunoşteau nimic. Acuma acolo este iar ca mai de demult şi de Talieni nu s'a mai auzit, deşi Lupu Mavrocosti tot n'a învăţat a cătare minte. Mai este, sus, în coasta pădurii, un sat al meşterilor lingurari. Să ştiţi că şi oamenii aceia negri care

trăiesc acolo au putere. Au putere nu numai din năcazul şi din mânia lor. Este acolo unul Samur, care-i părinte lui Marandache. Acel Samur scobeşte coveţile cele mai mari care s'au văzut pe lumea asta şi lucrează din briceag linguri cu coada în chip de pasere măiastră. Samur bătrânul a chemat pe babele satului ţigănesc şi s'a stropşit la ele. Iar ele îndată s'au dus pela bordeiele lor şi au căutat frigările, şi, cum a dat ziua în geană de amurg, s'au pus a face vrăji şi a boscorodi. Mavrocosti şi Kivi au să audă de asta şi au să râdă; dar să ştie toţi locuitorii cei noui ai pământului dela cei vechi că vrăjile au putere asupra oamenilor şi asupra lucrurilor, aşa cum au şi stihiile. Deci amestecându-se vârtutea cu viclenia, se va plini voia lui Dumnezeu.

— Să se plinească voia lui Dumnezeu... hotărî pajura din înălţimea ei.

Toate dihăniile, jivinele şi paserile murmurară, cloncăniră şi ţiuiră aceste vorbe.

Semnul balaurului sclipi şi el din stele, în crucea amiezii.

Balaurul de sus răspunde şarpelui de jos, cugetă în sine, cu uimire, Neculai Peceneaga.

Se făcuse linişte deplină. Ieruncile îşi ţiuiră fluierăturile lor întrerupte. Din crengile cele mai de sus ale frasinului chiar deasupra lui Peceneaga, bâzâi cucoşelul sălbatic, foindu-şi aripile în jos şi răsfirându-şi coada în sus. Era cea mai sfioasă sburătoare, pe care oamenii

n'o văd niciodată ziua. După ce bâzâi, grăi către Peceneaga.

— Eu, bade Neculai, nu mai pot răbda atâta tulburare. Imi iau cele trei găini ale mele şi mă mut la munte.

Işi răsfiră iar penele şi bâzâi din nou. Abia atunci îi răspunse dela coliba de subt Poiana Vinului, cucoşul lui Peceneaga.

Toate vietăţile adunate se pregătiră de despărţire. Vulpea ascultase cu o mirare pe care şi-o înoia în fiecare noapte, din veacuri, cântarea depărtată dela colibă.

— De ani şi ani nenumăraţi, zise ea către sobor, stau şi mă ciudesc fără să dezleg ce taină are cucoşul, de se trezeşte din somn şi cântă. Să zicem că atuncea când mă apropii eu de soaţele lui, care mie îmi trebuiesc foarte, el pricepe şi dă veste de pază. Dar de unde ştie el ceasurile mai bine decât oamenii? Ziua le cunoaştem şi noi, după soare. Dar noaptea, când nici nu-i lună, ce semn primeşte el şi de unde, ca să ştie măsura timpului? Şi cum îşi iese din somnul lui şi dă glas?

— Vulpile au să se minuneze de asta până la istovirea veacurilor, răspunse şarpele.

— Dar domnia-ta ştii?

— Eu ştiu, însă nu spun, ca să nu afle oamenii. Dumnealor se pot lăuda cu multe cunoştinţi; asta însă n'o ştiu şi li se ruşinează semeţia. Pot să vă spun numai atât că cucoşul

cântă fără să știe, ca să vă fie uimirea și mai mare.

La aceste vorbe, soborul se desfăcu. Paserile fâșâiră în zbor. Animalele tipăiră pe cărări și pufniră prin desimi. După ușor freamăt, poiana se alină. Cornul lunei se arătă printre horbote de crengi. De pe un sânger, dela doi pași, huhurezul privi cu ochi de om la Peceneaga și râse cu spaimă.

IV.

Amândoi primarii erau personagii considerabile şi renumite.

Cel dela Necşeni, Ghiţă Gheţu, avea un trup mărunt şi prizărit, însă cu atâta se dovedea mai fudul la înfăţişare şi i se dusese faima pentru îndârjirea lui.

Pe cel dela Bălăneşti îl chema Nastasă Roiban. Zidire mărcaţă: lat în spate şi un metru nouăzeci înălţime. Petrecerile şi prietinia lui erau vestite în ţinut. Pecât era el de blând, pe atât Gheţu era de aprig. Lui domnu Nastasă nu-i scăpa nicio veste, ori de unde ar fi fost, căci citea în fiecare zi, din cap în coadă, gazeta dela Bucureşti. Lui Ghiţă Gheţu nu-i trebuia nicio veste.

— Nu-mi vorbi de nimic, Nastasă, zicea el în ziua aceea de târg tovarăşului său, pe când stăteau în umbra şopronului lui Zeidel Abramovici; mie nu-mi fac trebuinţă veştile de prin gazete. Cel puţin dacă ar fi bune! Imi poţi dumneata arăta o veste bună? Aşa-i că nu-mi poţi arăta? Atunci mai bine nu-mi

spune nimic. Știu eu că pe lumea asta toate merg rău, așa că nu-i nevoie de gazeta dumnitale ca să-mi dovedească asta. Dacă toate merg rău, însamnă că trebuie să facem o schimbare, ca să meargă măcar unele mai bine. Nici într'asta n'am nevoie de hârtia dumnitale tipărită, căci planuri am eu câte poftești. Dacă ar catadixi cei mari să mă asculte pe mine, m'aș încumeta să le dau eu oareșicare proiecte. Dacă n'a merge, după aceea, țara bine, să nu-mi spui pe nume.

— Lasă reformele, Ghiță, răspunse cu blândețe Roiban. N'avem nevoie de nimic; avem nevoie de pace. Lasă lumea să meargă așa, că merge bine.

—Eu nu vreau s'o las, răspunse cu aceeași blândețe, însă cu îndârjire ascunsă, Ghiță Gheț u. Dacă ar merge bine, aș i lăsa-o, însă nu merge bine.

— Iți spun eu, cucoane, că merge bine.

— Nu merge bine.

— Atunci aș i pofti să cunosc ce nu-ți place dumnitale.

— Ehe! câte nu-mi plac mie!

— Mă rog foarte mult să-mi spui dacă nu-ți place vinul lui Zeidel.

— Nu-mi place.

— Ai spus că nu-ți place? E vin de Uricani.

— Poate să fie de unde-a fi; nu-mi place.

— La asta nu mă așteptam, să nu-ți placă vinul de Uricani. Altădată îl lăudai.

— Acuma nu-l mai laud. Acuma socot că mai bun lucru decât apa, aşa cum a lăsat-o Dumnezeu, nu se află pe lume. Sânt partizanul reformei lui Boerebista.

— Cine-i acela?

— Dacă vrai să ştii, pot să-ţi spun. A fost un om şi jumătate.

— Nu mai trăieşte?

— Cum să mai trăiască dacă a murit?

— Hm! Cum îi zice?

— Boerebista.

— Ei şi ce scofală a făcut acesta cum îi zici dumneata?

— A făcut ce-ar trebui să facem şi noi. A desfiinţat velniţele şi viile.

— Ştii că ai haz, Gheţule? Dacă ar fi să se desfiinţeze, s'ar desfiinţa şi fără dumneata; însă nu se desfiinţează pentru că nu se poate.

— Ba se poate.

— Bine, fie cum spui; nu vreau să te supăr; numai să-mi scrii pe o bucăţică de hârtie numele acelui om ciudat. Iar până ce s'or desfiinţa viile, eu aşi fi de părere să nu bem apă, că tare-i rea apa asta din târg dela Dobreni. Venit-am până aici atâta cale, dumneata dela Necşeni şi eu dela Bălăneşti, ca să bem apă sălcie?

— Ba n'am venit pentru asta.

— Atunci dă la iveală un proiect: ce să mai aducă pe lângă vin? Câte-o bucată de friptură dela coada a treia? ce zici?

— Eu nu zic nimic. Eu azi nu mânânc carne, că-i Duminică.

— Atunci ce mânânci dumneata Duminica, frate dragă? Peşte?

— Nu mânânc peşte. Am să mânânc nişte fasole fiartă.

— Vai de mine, domnule Gheţu, cum s'ar putea una ca asta? Atunci ce mânânci dumneata Miercurea? Poate vrai să spui că Miercuri ai să mânânci carne?

— Am să mânânc, dacă am să primesc o ştire.

— Care ştire?

— O ştire dela trupul meu. Astăzi trupul meu mă înştiinţează să mânânc nişte fasole nouă cu castraveţi muraţi.

— Măi, măi, măi! mari-s minunile tale, Doamne! Domnu Zeidel! Vină 'ncoace, domnule Zeidel!

— Poftiţi, cucoane Nastasă.

— Domnule Zeidel, prietinul acesta nu pofteşte friptură de care-mi faci mie.

— Nu-i nimic, eu nu mă supăr; lui cuconu Ghiţă să-i dăm o fleică.

— Nu pofteşte nici fleică. Prietinul meu vrea fasole nouă dulci cu castraveţi muraţi. Ai nişte fasole nouă, domnule Zeidel?

— Am. Am fiert pentru mine.

— Ai poate şi castraveţi muraţi?

— Cum nu! specialitàtea stabilimentului!

— Atunci ştii ce, domnule Zeidel? Vreau

să-i fac o plăcere lui Ghiță Gheţu. Adă-mi şi mie fasole.

— Ţ! nu aşa, se oţărî Ghiţă Gheţu. Eu am spus că nu-mi dă gust coada a treia. Dar dacă este fleică, afacerea se schimbă. S'ar putea spune că nu-mi mai trebuie fasole dulci.

— Măi, mare poznă, oameni buni! Spune de unde să te iau, omule? Să-ţi aducă apă?

— Dacă zici că-i sălcie, să nu-mi aducă apă.

— Să-ţi aducă fasole?

— Nici de cum!

— Atunci spune dumneata singur ce să-ţi aducă.

— Mie nu-mi trebuie nimic.

— Foarte bine, zâmbi Zeidel, aduc eu câteceva, după cum m'oiu pricepe. Poate să se potrivească cu gustul unor drumeţi, într'o zi ca asta.

— Să ştii că ai să faci bine, Zeidel, suspină Roiban, lăsându-se pe speteaza scaunului.

Privi cu plăcere spre prietinul său; avea o mare dorinţă să-l îmbuneze. Insă Gheţu se uita amărît într'o parte, ţinându-şi trupul semeţ pe scaun şi gâtul ţeapăn.

Zeidel se retrase discret, închizând dintr'o pleoapă, ca un bun cunoscător de muşterii. Negustorul acesta, renumit pentru vinurile lui, avea o înfăţişare neagră şi sprâncenată. Carnea de pe trupu-i scund şi îndesat era bătută cu lopata. Avea însă mişcări iuţi şi era când la grătar, când în pivniţă, când la tejghea,

cârmuindu-şi cei doi băieţi de ajutor cât cu o voce moale şi groasă, cât cu felurite fulgerături ale obrazului lui păros.

— Repede! dădu el semn, cu sprâncenele înălţate. Patru perechi de cârnăciori!

Era ora opt dimineaţa, la începutul lui Iulie. Târgul îşi începuse fierberea. Multe sate înfundate pe văi vasluiene dăduseră năvală în adunătura aceea de magherniţe, între hârtoape de gloduri vechi. Drumuri de ţărână se adunau într'acolo, cotind pe colnice şi pe râpi. Oamenii le străbăteau subt nouri înalţi de colb, în cară cu boi ori în căruţe cu cai. Unii aduceau de vânzare cei din urmă saci de păpuşoi ori de orz din anul trecut, ca să facă bani pentru unelte nouă: venise vremea de secere şi de coasă şi holda acelor meleaguri se vestea îmbielşugată. Era şi o grabă de tranzacţii cu negustori care adunau în hambarele târgului pâne albă. Se vestise că se dă arvună cu foarte mare uşurinţă de către furnizorii de ovăs ai armatei. Femeiele găseau cel mai potrivit prilej ca să cumpere flori artificiale şi pieptene de cap. Şi coasă, şi pieptene, şi floare, şi aţă, şi acadele, şi cafea turcească, şi stambă, şi sare, şi gură de ham se găseau în aceeaşi prăvălioară cu acoperiş strâmb.

Alt stabiliment ca al lui Zeidel nu se mai afla şi acesta era rezervat oamenilor însemnaţi, între care se numărau mai cu samă cei doi primari, buni prietini. Cine se putea pune

cu domniile lor? Unul era un om care cetea în fiecare zi gazeta. Celălalt era un omuleț care putea să stea de vorbă și cu Regele, așa de ascuțit colț avea; căci învățase mai multe glasuri într'o școală mare, la Iași. Pretorul nu se arăta decât foarte rar și era un băitănaș tânăr. Judecătorul din Dobreni, cărturar înalt, slab și tăcut, nu apărea niciodată în adunarea iarmaroacelor. Cât despre Mavrocosti, el trecea ca o furtună, în droșcă cu patru cai. Până la dânsul era departe; el era sus; i se închinau toți ca unei adevărate stăpâniri; pe dânsul nici nu îndrăzneau să-l numere între oamenii de rând. Mai degrabă prințesa Kivi avusese curiozitatea să treacă în pasul calului pe ulița târgușorului, privind amuzată, câteva minute, acele improvizații de prăvălioare șubrede cu mărfuri speciale pentru populația rurală. A și rostit chiar câteva cuvinte, întrebând ceva. S'au năpustit din zece părți Evreii, ca să-i răspundă. S'au rușinat, mai ales femeile, pentru marfa care atrăsese Domniței luarea aminte. Era vorba de covrigi înșirați pe sfori, în ferestrele prăvălioarelor.

— Bine văzut și bine ales! declarase domnul Nastasă Roiban. Să știi și dumneata, domnule Ghețu, că acești covrigi sunt subțiri și uscați, însă foarte tari. Cu ei am făcut eu nu numai odată chef. Am făcut chefuri de mii de lei și cu alte lucruri de doi bani. Căci omul nu petrece cu cineva ori cu ceva, cât cu ce are el în sinea lui.

— Eu sânt de altă părere, s'a îndârjit domnul Ghiţă Gheţu, şi socot că marfa asta ar trebui desfiinţată.

— Cum s'o desfiinţezi, frate dragă? Se supără prinţesele. Poate vrei să le desfiinţezi şi pe dânsele?

— Nu vreau cu niciun preţ, s'a împotrivit din obişnuinţă primarele Necşenilor, ceeace l-a încântat pe Roiban.

— Ştii ce? s'a îndreptat el, în ziua aceea către Zeidel, făcându-i semn cu ochiul; mie nu-mi trebuie cârnăciori, chiar dacă le-ai spune mititei, ca la Bucureşti, şi s'ar topi în gură.

— Ba de ce? să-i lese aici, bre Roiban, a hotărît Gheţu; şi să mai aducă şi altele câte sunt de cuviinţă.

Celelalte de cuviinţă erau vinul şi castraveţii muraţi.

Indeletnicindu-se astfel cu bunătăţile firmei Zeidel şi cu plăcerea prietiniei la ora opt dimineaţa, cei doi primari urmau să-şi spuie părerile lor despre lume şi despre viaţă, nu pentru că era nevoie şi aveau vreo datorie să facă asta; dar din pricină că vinul într'adevăr era foarte bun şi întărea pe fiecare în temeiul naturii lui intime. Când atăcă friptura la grătar din coada a treia, Ghiţă Gheţu găsi de cuviinţă să protesteze iarăşi împotriva lipsei şoselelor. Cât îşi bat guvernanţii capul să soluţioneze o atare problemă, — degeaba! Ei bine, dom-

nia-sa are o soluție. Cu asemenea soluție avem drumuri.

— Care soluție? se crezu dator să întâmpine Roiban. Deși mie mi-ar trebui mai curând prundiș, să zicem că ai soluție.

— Desigur că am.

— Bine, să zicem că ai. Dar eu trăiesc bine și fără șosele. Crezi dumneata că am să-mi bat eu capul cu șoselele?

— Dumneata nu, dar cei mari.

— Dumneata nu ești mare și văd că-ți frământi mintea. Lasă'n pace șoselele. Așa-i că-i bună friptura?

— Mie nu-mi place.

— Apoi dumnitale nu-ți place nimica; ai pofti numai o șosea bună dela Borza la Necșeni și dela Necșeni la Dobreni, și de la Dobreni la gară, ca să umble afacerea cea nouă.

— Care afacere nouă? Nu vreau să cunosc nicio afacere nouă.

— Afacerea Franțuzului care a cumpărat pădurea.

— A, nu, nici nu m'am gândit la asta. Mai întâi, să am eu o putere, ași face lege să nu se taie pădurile. Asta ași face, dar nu drumi, să le transport.

Asupra acestui cuvânt, spus cu delicatețâ însă cu tărie, descălecă Sofronie Leca, după ce stătuse o clipă în laturea drumului, ascultând. Găsi pe Ghețu cu ochii mai aprigi decât de obiceiu și pe Roiban desfăcut din toate în-

cheieturile, cu cuțitul în pumnul drept și cu furculița în cel stâng ca niște arme, cu obrajii trandafirii asudați, cu ochii mici înecați într'o bură: nu se mira de loc de apariția lui Sofronie. Ghețu tuși, ca să se înțeleagă că a băgat de samă și că are a-și spune cuvântul.

— Cei cu părerea de bine sosesc călare, își îndulci el glasul.

— La urma urmei aşi putea să mă bucur, se învoi Sofronie Leca, trăgându-și cu liniște un scaun și așezându-se între cei doi primari.

— Aşi putea să mă bucur și eu, se veseli Roiban.

— Iaca, eu mă întristez, li se împotrivi primarele dela Necșeni. Eu aşi avea motiv să mă bucur mai mult: oamenii mei pot avea folos cărăușia și alte treburi ale exploatării; primăria are de înregistrat contracte, de perceput dări; și cu toate acestea iată, eu nu mă bucur.

Sofronie se miră:

— Care acte? Măcar că eu doresc să se taie pădurea, dar prințul nu cred să îngăduie oamenilor din Necșeni cărăușie în Borza. Nu vrea niciun fel de amestec. Nu mi-a spus anume, dar înțeleg eu, că așa trebuie să fie. Dealtminteri, anul acesta avem s'avem o recoltă așa de îmbielșugată, încât de mâni am să te poftesc, domnule primar, să primești listele de cărăușie și să întocmești contractele pe toată

iarna. Avem treburi pe moşie, ca să cuprindem toate braţele Necşenilor.

— Aşa crede Lupu Mavrocosti?

— Aşa mi se pare.

— Ei, dacă crede el aşa, vom face aşa. Ar fi fost bun un drum; dar mai bine că nu este.

— Ba un drum aşa, cât ai bate în palme, ar fi nici că se poate mai potrivit, oftă Roiban, după ce ascultase foarte atent şi cu răsuflarea oprită. Acuma dacă şi-ar arăta Gheţu sistemul lui, ar fi minunat. Folositor ar fi mai ales drumul de intrare în Borza. Insă Gheţu nu vrea.

Gheţu îşi săltă în sus grumazul:

— Parcă poate să-mi facă cineva ceva? Nu vreau şi pace!

Zeidel crâşmarul se oprise în preajma sfatului, după ce depusese un păhărel de drojdie pe masă, în faţa administratorului.

— Imi daţi voie? interveni el cu vocea-i joasă. Este cine să facă şosea. Franţuzul are atâtea parale, încât poate dura în Borza drum de asfalt, ca să iasă lumea dela noi la şpaţir. Şi n'are numai parale. Are mai ales cap. Cum ţi-a organiza el o tăiere şi un transport, nu se află în ţara asta inginer să facă mai perfect. A luat măsuri pentru tăiere; a numit agenţi pentru transport. Inţelege, să plătească bine cărăuşia. Are un cont şi la mine. Dacă poftesc oamenii din Bălăneşti să meargă la iarnă în Borza pentru transport, noi putem da arvună.

Are să vie însuşi domnul inginer la faţa locului şi are să poftească la înfăţişare pe domnul primar din Bălăneşti. Are să fie bine.

— Eu nu fac transport, hotărî Gheţu.

— Avem să vedem.

— Eu nu fac transport!

— Bine, am înţeles. Poate nici domnul inginer nu ţine să se amestece în Necşeni. Acolo-s oamenii prinţului. Dacă dă Dumnezeu recoltă cum s'aude, au ei inginer mai bun care să-i întrebuinţeze, pe domnu Leca.

Sofronie îşi bău păhărelul dintr'odată şi tuşi uşor.

— Nu ştiu dacă s'ar putea face tăierea cu lingurarii, se miră el. Moldovenii noştri de aici nu obişnuiesc meseria asta; iar Ţiganii, în vremea iernii, stau mai mult pe cuptor; când şi când ies pe prispă, ca să vadă din cotro bate vântul.

— Este leac aflat şi la asta, răspunse imediat Zeidel. Au plecat doi agenţi în Cehoslovacia ca să aducă Huţuli. Aceia îs tăietori de păduri decând lumea. Cum or intra ei cu topoarele şi cu beschiile, gata! Aici a fost odată pădure; acuma nu mai este pădure! Să poftească oamenii din Bălăneşti şi din Joldeşti şi din Dumeşti s'o încarce şi s'o transporte la gară.

Oamenii se opriseră în uliţa strâmtă şi ascultau, interesaţi. Impunşi ca de bolduri de

cele auzite, se mişcau dintr'odată prin soarele fierbinte spre alte grupe de săteni.

Primarele dela Bălăneşti se ridică însfârşit din scaun întru toată măreţia lui; scoase din buzunăraşul dela piept o batistă curată, frumos păturită, o privi şi o aşeză cu grijă la loc, se pipăi în alte părţi ale trupului şi trase din buzunarul din stânga al pantalonilor o altă pânză mototolită de întrebuinţare şi începu să-şi tamponeze obrazul congestionat. Părea preocupat şi i se ofilise întrucâtva floarea veseliei.

— Om vedea ce-a mai fi, zise el. Eu mi-am făcut rânduiala mea de dimineaţă; de-acuma cu atâta-s până la masa dela amiază. Mă duc să văd ce mai este prin târg. Ne vedem pe urmă, domnule Zeidel.

— Eu însă, negustorule, hotărî promt şi sever cel din Necşeni, te rog să-ţi notezi că n'am a-ţi spune nimic. Părerea mea este că ar trebui să desfiinţăm agenţii şi intermediarii.

— Eu n'am nimic contra, se apără, zâmbind tainic Ovreiul şi lepădând cu degetele ceva nevăzut de pe piept. Faceţi cum credeţi, faceţi cum ştiţi; mie nu-mi pasă la urma urmei de Franţuz, numai să ne fie bine nouă şi să trăim ani mulţi pe pământ. Dumneata ce spui, domnule Leca? Domnu Sofronie Leca tace şi nu spune nimic.

Leca îşi bătu cisma de lac cu harapnicul împletit. Scoase apoi o monedă şi o aruncă pe

masă, lângă păhărelul gol. Atinse mâna lui Nastasă Roiban, care se grăbea să se retragă; privi lung spre îndârjirea statornică a lui Ghiță Gheţu şi trecu spre buiestraşul său, care-l aştepta neclintit, în şanţ, lângă şandrama. Când se ridică în şa şi privi asupra singurei uliţi a târguşorului, avu impresia că se petrece ceva ciudat. Înţelegea el prea bine ce este. Ca fecior de răzeş, moştenise dela unchеşii săi bănuiala şi viclenia în afaceri. Aşa că spionă un timp cu coada ochiului pe Ghiţă Gheţu, care sta tot dârz în scaun şi nepăsător, însă de o nepăsare cam suspectă. Roiban umbla fără scop dela o tarabă de mărfuri la alta, aşteptând, de sigur, vremea să se întoarcă la negustor. „Aici, la Zeidel, se gândi răzeşul, s'a deschis o năzuină, ca pentru vulpi. S'a aflat un Franţuz, care se lasă de bună-voie jumulit".

La bazarurile dughenițelor rămăseseră mai mult muieri şi copile. Bărbaţii se strânseseră roată în trei cisle, la trei răspântii. „Veştile merg aici pe un adevărat telegraf fără sârmă", zâmbi Leca.

Prin soarele copleşitor bătând din plin peste golul fără plantaţii şi grămădirile de lemne moarte, Leca văzu un om care părea singur, complect despărţit de ceeace agita pe alţii. Ii venea întru întâmpinare, cu repeziciune. Era Marandache. Se vedea că-l caută.

— Cucoane Sofronie, grăi el, alăturându-se

de buiestraș; aman! să știi că se întâmplă o poznă cu lingurarii noștri.

Leca opri.

— Ești om în toată firea, Marandache. Liniștește-te. Ai vorbit cu mine. Nu cumva ai dat zvon și ai făcut vâlvă?

Feciorul boieresc clătină cu energie din cap:

— Nu, cucoane Sofronie, nu-i ceeace crezi dumneata. Adică este și asta, pentrucă fără asta nu și-ar fi ieșit Țiganii din fire. S'a iscat alta.

- Dacă-i altceva, atunci nu-i asta. Și dacă nu vorbești lămurit, eu nu-s tatu-tău Samur, să dezleg tainele.

— Aman, cucoane Sofronie; se află și taica meu venit în târg și mă trimete chiar el să cer sprijin dela domnia-ta. Dacă nu ne dai o mână de ajutor, fac lingurarii răscoală.

— Dar grăiește odată, Marandache; ce este? Unde-i taică-tu?

— Taica e aici la Bercu în crâșmă. E beat. A băut de supărare mare, cucoane Sofronie.

— I-ai vorbit de Borza?

— Lasă asta, cucoane Sofronie. Intr'acea treabă are el decât noi altfel de putere, care are să se vădească la timpul său. Alta-i pricina. A murit chiranda lui Gotcu. După cum e rânduiala, Țiganul s'a dus la popa din Bălănești, ca să vie s'o îngroape. Zice părintele că nu poate; e la secerat orzul și n'are vreme. Il roagă Țiganul frumos, la urmă îl suduie; pă-

rintele Cristea nu poate lăsa orzul. Aşa că stă femeia de trei zile neîngropată. Atunci s'a sculat taică-meu Dima Samur şi s'a înfăţişat la preot el singur. Nici de taică-meu nu vrea să asculte. Văzând una ca asta, s'au burzuluit lingurarii; nu mai vor să ştie nici de jude, nici de mine; au pus mâna pe reteveie şi pe nişte funii de tei şi vin asupra târgului, să găsească pe părintele Cristea, să-l lege şi să-l ducă cu sila să îngroape Ţiganca. Aşa-i de supărat Samur judele de treaba asta, că a băut o garafă de rachiu şi acuma a mai cerut una. Te roagă pe dumneata să faci ce-i şti, să ridici din partea lor plângere la măria-sa prinţul, să poruncească părintelui nostru Ambrozie din Necşeni să slujească îngropăciunea. Părintele Ambrozie e suflet blând şi cuvios şi s'or împăca tare bine lingurarii cu dânsul. I-or ieşi întru întâmpinare în genunchi, numai să se milostivească să vie cu Dumnezeu până subt pădure; căci popa Cristea e un şturlubatic, se leapădă de lingurari şi-i ia în batjocură. De aceea şi vin Ţiganii asupra sfinţiei sale cu războiu.

— Du-mă la Samur, porunci Leca, descălecând.

Marandache călăuzi pe administrator până la cea dintâi crâşmă. Acolo, în uşă subt şiragul de covrigi, sta judele lingurarilor în straie rupte şi petecite, având însă pe deasupra un ilic frumos albastru cu nasturi rotunzi de argint. Sta la pământ cu picioarele încrucişate

subt el, împovărat de o mare întristare, cu pletele în ochi. A doua garafă de băutură era deşertată pe jumătate. Ţinea în dreapta, privindu-l ţintă, păhărelul verziu de sticlă groasă.

Leca păşi până la el, aducând şi calul persienesc subt covrigi.

— Ce s'a întâmplat, domnule jude? întrebă el cu seriozitate.

Bătrânul îşi holbă ochii, întoarse barba-i albă zbârlită şi sprâncenele negre, şi puse la pământ păhărelul. Săltă numaidecât în picioare, clătinându-se pe arcuri.

— Nu ne lăsa, cucoane Sofronie! strigă el cu spaimă. Mai ales acuma nu ne trebuie bocluc şi răscoală. Sântem oamenii dumnitale; pentru dumneata mergem la moarte; numai să nu laşi pe Ţigani să nebunească de istov. Destul fierb ei pentru altele; acuma vor să sară ca proştii în baltă şi să mă facă de râs şi pe mine, om bătrân.

Leca privi o clipă înainte-i, cu sprânceana încruntată.

— Ascultă, moş Dima, grăi el c'o voce moale, care cădea numai între ei; pentru un prietin ca dumneata să ştii că sânt în stare să-mi pun obrazul, şi am să răspund eu în faţa lui Lupu Mavrocosti pentru porunca pe care am s'o reped părintelui Ambrozie, ca din partea măriei-sale. Incalecă în dosul lui Marandache şi ieşiţi înaintea lingurarilor. Intoar-

ceți-i înapoi. Din urmă vă calc și eu, și vine și preotul.

Obrazul bătrânului Dima Samur strălucì deodată, luminat dinlăuntru. In clipă îi pieri slăbiciunea încheieturilor. Se aplecă și ridică garafa, umplând păhărelul verziu, ca să cinstească pe administrator. Sofronie Leca primi fără sfială păhărelul; își dădea samă că, în clipa aceea, se desăvârșea alianța cu o putere. Inchină ritualic, vărsând o picătură. Când dădu înapoi păhărelul, bătrânul jude îi sărută de trei ori mâna dreaptă.

V.

Zeul verii era în cea mai mare splendoare şi putere; aşa de copleşitor, încât, la amiază, plantele şi animalele păreau fulgerate; nu erau însă decât pline de un prisos de energie.

La o margine de mirişte de orz, subt un colnic, Lupu Mavrocosti văzu un pâlc de oi grămădite cu lâna una în alta, roată şi cu capetele aplecate la mijloc, caşi cum ar fi ascultat freamătul cuptoarelor din mijlocul pământului. Stăteau neclintite subt soarele de Iulie şi primeau la boturi răsufletul ierburilor. Miliardele de cosaşi, specii mărunte de lăcuste de toate colorile, sfârâiau asurzitor în întinderile vaste; zvonul lor tindea să se statornicească în tâmplele lui Lupu ca un cântec propriu al urechii interne. Când şi când, la cotiturile drumuşorului printre lanuri, ori la o coborîre într'o vălcică, dădea peste pâlcuri de copaci care abia îşi clăteau frunzişul; turturele băteau din aripi şi-şi luau alene zborul; un popândoc îl aştepta neclintit la marginea pulberei, până ce simţea cutremurul roţilor

panerașului și trapul calului; atuncea intra cu regret în căsuța lui subpământeană, ca să iasă iarăși în urmă, să cerceteze cu curiozitate ce a fost; paseri străine pluteau în înălțime; mai sus de ele stăteau alcătuirile fantastice ale nourilor albi de vară; zarea, pe întinderile câmpiilor, tremura într'o flacără de coloarea aerului; când se opri la o răspântie a lanurilor, ca să se orienteze, Mavrocosti auzi un buratic într'un plop, cerând ploaie; sunetul sacadat al gușei lui albe cuprindea în el o bucurie a întregii firi, care răspundea bătăilor inimii omului. Lupu simțea și el, ca toată firea, oboseala și în același timp deliciul și forța verii. Girezile de orz erau gata. Dincolo de ele, în valea celor doi peri, secerea grâului era în toiu. Mai erau și alte lanuri unde se pornise seceratul. La capătul unuia din ele trebuia să găsească pe acel tăcut și vrednic slujitor Sofronie Leca, pentru care începea să aibă deodată dragoste și prietinie.

Leca prevăzuse recolta aceasta. Mavrocosti se îndoise. Acuma vedea că prezicerile administratorului sunt covârșite de realitate. Avea o părere de bine care-i râdea în toată alcătuirea fizică; era în el aceeași lumină care vibra în cuprinsuri, în pământ, în cer și în toată zidirea vie. Când plecase el de-acasă, Kivi, gata de plecare și ea în altă parte, fredona un cântec, ca niciodată, și înălțase brațele, voind să cuprindă soarele.

Buraticul tăcuse deodată, observându-l poate de pe frunza lui nevăzută.

In tăcerea cuprinsurilor porni mormăitul depărtat al unei batoze.

— Aşa este, murmură Mavrocosti. Sofronie mi-a comunicat că astăzi începe treerul orzului lângă Arini. In clipa asta a dat drumul locomobilei. Deci îl găsesc acolo. Trebuie să cotesc la stânga şi să trec dealul.

Işi călăuzi din hăţuri calul pe lângă grâie în care începuse secerea. Linii de secerători erau împânziţi prin ploaia de lumină; se înălţau, se aplecau, făceau să le strălucească instrumentele graţios curbate ca un craiu nou, agitau o clipă deasupra capului un mănunchiu de spice. O femeie stătu cu mânile în şold şi începu un cântec tânguitor, îndulcit de depărtare. Se înălţară alte capete înfăşurate în broboade albe şi'n frunze de brustur. Melodia conteni brusc. Rândul întreg făcu aceeaşi mişcare de aplecare asupra spicelor. Fusese observat.

— Femeile lucrează foarte harnic la secerat, îşi zise Lupu; şi după aceeaşi observaţie a lui Leca, cât le umblă mânile, nu-şi contenesc vorba.

Erau secerătoare din Necşeni şi din alte sate. In vreme ce adunau cu secerea mănunchiul de spice, urmăreau pe subt cotul stâng trecerea prinţului şi vorbeau într'adevăr, comunicându-şi felurite observaţii. Totdeauna

umbla el aşa, pe departe şi tăcut. Poate-i mut, glumeau unele. Are o boală de piept, era încredinţată alta; de aceea se tot duce prin ţări străine, să se caute. Nu-i numaidecât bolnav; pare om ca toţi oamenii, după cât spun cei ce-l văd de-aproape; însă-i cam smintit de învăţătură. Are o odaie cu păreţi numai şi numai de cărţi. Nici nu vra să-şi ieie soţie; are de gând să se ducă la o sfântă mănăstire să se călugărească; şapoi s'a face vlădică ori mitropolit. Cine ştie ce gânduri va fi având şi de ce nu-şi ia femeie; poate-i legat de vreo vrajă. Dac'ar fi trăit mă-sa, domniţa Sultana, apoi ar fi pus ea pe cineva să-i desfacă şi l-ar fi însurat. Aşa, el trup de femeie n'a cunoscut, fărădecât nişte fete de lingurari care slujesc domniţei celei tinere. Aici trebuie să fie nu numai fapt şi punere la cale, dar poate şo rânduială dela Dumnezeu, după vorba veche că apa trage la matcă şi omul la teapă. Se povesteşte şoptit, la şezători ori clăci, în preajma acestei mari curţi boiereşti, că boierul cel bătrân, bunicul acestuia, ar fi hotărît cucoanei Smaranda, domniţa de-atunci, să-i facă numaidecât un fecior. Acea domniţă Smaranda născuse la şir trei fete, care de care mai frumoasă; însă Mavrocosti cel bătrân nici nu voia să se uite la ele. Lui îi trebuia un flăcău. Aşa că domniţa Smaranda, fiind însărcinată de-al patrulea şi temându-se să n'o lepede prinţul dac'a naşte iar fată, s'a sfătuit cu Ţigăncile ei

dela iatac şi, când a fost ceasul şi noaptea aceea, i-au adus în scutece un prunc din ţigănime. Mare bucurie la curte! Acel fecior care a crescut frumos şi a fost mare boier cu fală ca nimeni altul în ţara Moldovei, a fost tatăl cuconului Lupuşor, stăpânul deacuma. Uită-te la acesta, samănă bucăţică ruptă cu tatu-său. Spun bătrânii că tot aşa umblă, tot aşa se poartă şi-i tot aşa de întunecat la pieliţa obrazului. Il chiamă şi pe acesta Lupu, caşi pe celalalt. Şi mai spun tot oamenii dedemult că şi tatăl lui era tot aşa de bun şi tot aşa umbla prin străinătăţi. A avut şi acela o pricină de-a murit înainte de vreme. Iar smintit de-atâta carte a fost numaidecât, întocmai caşi acesta care a trecut cu paneraşul uitându-se pe dealuri şi la nouri. Acela a grămădit atâtea maşini la curţile din Necşeni, că nu mai aveau vatavii unde să le puie. Feluri de feluri de maşini de arat, de semănat, de prăşit, de secerat şi de legat. Nu-i plăceau unele, aducea altele. Pe urmă a poruncit să rămâie lepădate toate şi să se facă toate lucrurile pământului ca în vechime. Şi toate acele fierării le-a iezit într'un şopron lung şi a pus pe vechilul cel bătrân, tata lui Sofronie Leca, să aşeze pe acel şopron o cruce, şi să scrie subt cruce: ţintirim. Indemna şi pe oameni să-şi facă cruce când or trece pe-acolo, căci subt acel şopron dorm nemţii. Acelor maşini el le zicea nemţi. Trecea şi el, tot în paneraş cu cal negru, şi la

şopron îşi scotea din cap pălăria de paie şi râdea. Cucoana Sultana, mama acestui Lupuşor, era o femeie aşa de frumoasă, încât, când se ducea la Iaşi, se adunau boierii care de pe unde erau şi se uitau la dânsa cu ochii holbaţi şi cu gura cascată. Unde-i samănă ei domniţa Kivi? Aceea era bine făcută, grasă şi cu pielea albă. Numai dulceţ şi pui fript mânca. Aşa că după ce-a făcut pe Lupuşor şi mult mai târziu pe Kivi, a tot tânjit; a mai umblat pela Pariz şi Viana; ş'apoi, după ce s'a întors la Necşeni, nu târzie vreme a murit. Cum s'a dus ea, n'a mai fost om nici boierul. Dela râsul lui, a căzut la neagră întristare, până ce s'a petrecut şi el din lume. Acuma ce i-a venit acestuia tânăr, să umble în puterea amiezii printre lanuri? Se duce să-l caute pe Leca. Are a-i face vre-o mustrare. Nu i-a fi plăcut ceva. Cine ştie! boierii aceştia mari au multe toane şi nacafale.

Ducându-şi panerăşul prin pâlpâirile amiezii, subt un văzduh neclintit de foc şi ştiind că, însfârşit, va da peste administratorul său, Mavrocosti începu a se gândi la felurite lucruri în legătură cu preocupările-i obişnuite. Dori dintr'odată iarăşi să vadă o pasere măiastră a întâmplării, alcătuită din două planuri, două foi, două aripi aşa fel dispuse de Inteligenţa-în-sine, care are la dispoziţia sa în chip indiferent eternitatea, aşa fel alcătuite, aşa fel pornite pe curenţi prielnici, aşa fel armonizate

cu toate împrejurările, încât să realizeze minunea. Ar putea-o fixa oare un om, surprinzând-o, furând-o divinității ca un nou Prometeu? Toate descoperirile care ne stau acuma la dispoziție sunt așa de imperfecte și grosolane, încât nu le putem socoti decât un fel de pipăiri în direcția definitivei aflări. Aeronavele de azi sunt un fel de gorile ale năvilor ce vor apărea cândva în cerul albastru, fără fum, fără explozie, fără trepidație. Atunci omul va circula între stele, va auzi numumai glasurile dela antipod ci și ale oamenilor care nu mai sunt; va putea explora spațiile trecutului. Se va apropia astfel de ceeace încă nu pricepe cu inteligența lui impură, de ceeace bănuiește numai rar cu aspirațiile subtile ale sufletului său. Va avea încă înaintea lui infinitul tainelor, dar îi va da o cu totul altă interpretare.

Deodată răcnetul broaștelor, dintr'o baltă străpunsă de soare până în nomol, îl trezi din visare. Strânse fără voie frânele. Calul se opri. Balta părea un plumb topit, între două planuri înclinate de ardezie. Ochi enormi îl priveau din veșnicia trecutului. Corul tăcu, apoi detună iarăși, încât calul începu să forăiască, neliniștit. Cântecul mocirlei bete de soare întrecea cu mult zvonul batozei apropiat. Când sui colina ușor prăvălatică, Mavrocosti văzu un monstru care-i pricinui spaimă în prima

clipă; erau strugurii de oameni mişcători pe platforma şi'n jurul batozei.

O arătare plină de pulbere asudată şi de puzderie de lumină ieşi din vârtejul maşinăriilor şi înaintă cu paşi grăbiţi spre paneraş. Mavrocosti cunoscu numaidecât pe Sofronie Leca deşi nu era chiar Sofronie Leca cel cu botfori de lac şi pălărie lată'n bouri. Era un bărbat cu obrazul ars şi ochii albaştri pătrunşi de energia solară a anotimpului. Râdea cu toţi dinţii. De pumnul drept îi atârna în laţ harapnicul: se ştia că nu-l întrebuinţează; era numai un simbol al ordinei; prestigiul lui de conducător era în altele, în tot felul lui de a fi, în tovărăşia cu muncitorii, în devotamentul lui pentru munca însăşi şi pentru pământ, — în afară de oameni şi de timp. Era sclavul unei discipline care-i pulsa în sânge. O clipă se răsuci ca să privegheze ritmul lucrului la gireadă şi pe hapcă: dădu un strigăt teribil. Mavrocosti tresări. Monstrul de sus avu o frământare febrilă, după care rămase c'o mişcare accelerată.

Mavrocosti privi cu simpatie la slujitorul său. Apoi se veseli, cunoscând pe batoză Ţiganii de subt pădure.

— Au venit la treer? întrebă el.

— Numai un cuvânt le-am repezit, măria-ta, şi au fost aici din zori-de-ziuă. Pentru măria-sa se dau de-acuma în foc, nu atâta pentru că au avut preot care le-a slujit cu bună

rânduială îngropăciunea, dar pentrucă au avut o izbândă şi şi-au făcut un gust!

Muncind cu un entuziasm caracteristic numai rasei lor, Ţiganii înţelegeau ce se vorbeşte şi-şi arătau dinţii prin vârtejul plevei. De subt o umbră de spin voinicesc pe care îşi aşezase ilicul cu nasturi de argint, ca să-i fie apărare de către soare, Dima Samur îşi desfăcu încheieturile pline încă de somn şi lenea căldurii, cunoscu pe prinţ şi se repezi pripit, închinându-se în mers cu mâna la piept şi apoi la pământ.

— Să trăieşti, stăpâne, mormăi el cu gâtul lungit spre Mavrocosti, că ne-ai scăpat de-o primejdie. Era să se petreacă alaltăieri poznă mare. A dat Dumnezeu şi au ieşit toate bine! Dă-le voie, cucoane Sofronie, să se închine către măria-sa.

Leca nu răspunse.

Mavrocosti ar fi dorit să-şi arate şi cu acest prilej buna lui voinţă pentru toate ale acelei zile, dar privi cu oarecare sfială spre răzeş, aşteptând hotărîrea lui.

— Ce-a strigat mai nainte Sofronie la oamenii dumnitale? întrebă el, râzând şi privind pe furiş spre obrazul sumbru al lui Leca.

— Să trăieşti, măria-ta, îi lămuri Samur, a strigat pe ţigăneşte: Mă! acuma să vă văd foc şi pară! Intr'adevăr uită-te şi măria-ta la dânşii.

Sofronie făcu semn mecanicului. Strigă iarăşi cu glas înalt:

— Amiaza!

Neamţul dela locomobilă lovi prelung cu aburul în sirenă. Ţiganii lepădară la pământ lucrul caşicum s'ar fi scuturat de el şi într'o clipă se prăvăliră de pe batoză şi gireadă şi se grămădiră ca să se închine măriei sale.

— Treceţi la mâncare, le porunci administratorul; am pus să se taie pentru voi oile cele mai grase de-aci dela Arini; v'a rânduit Marandache mămăliga cea mai mare. Să fiţi şi voi vrednici să-mi găsiţi în baltă două duzini de ţipari.

Răcni şi Samur porunca îndoindu-se din şale şi bătând din picior. Câteva fete sprintene îşi ridicară în brâu poalele şi intrară în mocirlă; altele aduceau cu grabă pe table cărbuni dela locomobilă, mai la o parte, subt streşina celor câţiva arini. Mavrocosti se amuză privind cum se găteşte în câteva clipe acea friptură frugală de peşte ori de şarpe. Leca avea o dibăcie deosebită să zvârlă pe jaratic ţiparii. Cum nu se mai zvârcoleau, îi întorcea cu stânga. Apoi îi lua într'o ţăpuşă subţire, îi presura cu sare şi iar îi lăsa pe foc, ca să-şi capete gustul lor cel adevărat.

— Eu văd, măria-ta, zise Leca, că eşti doritor să guşti. Nu te sfii şi încearcă. E lucru bun la asemenea vreme. Părintele măriei-tale venea şi el uneori aici şi mânca friptură de acea-

sta, pe care tătuca știa s'o pregătească mai bine decât mine.

Mavrocosti primi pe-o frunză de hrean un peștișor subțire și lung cu carne albă și fină și c'un ușor iz de mâl. Era bun și mai pofti unul. Capetele Țiganilor se iteau de după clădirile de orz, veselindu-se nespus de gustul măriei sale.

— Mai ai treabă aici, Sofronie? întrebă boierul.

— Mai am, măria-ta. Lucrătorii mei de astăzi trebuiesc ținuți din scurt. Dacă măria-ta ai trebuință de mine, l-aș putea lăsa la Arini pe Marandache. Îi trimet răspuns și vine numaidecât.

Mavrocosti lăsă să plece porunca spre feciorul boieresc. N'avea nevoie numaidecât de Sofronie; dar ieșise cu dorința de a-l întâlni și a-i manifesta înalta lui mulțămire pentru toate cele bune câte se petreceau pe Necșeni. Mulțămirea lui era ș'un ecou al manifestației cu totul neobișnuite pe care o făcuse Kivi, apreciind activitatea slujbașului lor. Lupta lui Sofronie cu pământul și elementele, ea o numea eroică.

— Într'adevăr, recunoscuse Lupu; ai dreptate; eu nici nu observasem; omul acesta merită un cuvânt de încurajare.

— Găsești? îi răspunsese Kivi, ironică.

Porniră domol pe drumul de țărână, prin moleșeala amiezii, boierul în paneraș, răzeșul

călare, în laturea stângă. Priviră un timp, în văi, iazul; apoi li se arătară în fundul zării desimile negre ale codrului Borzei. Erau amândoi tăcuți. Lupu nu găsea cuvintele de care avea nevoie.

— Cred că ești mulțămit de recoltă, Sofronie? vorbi el într'un timp.

— Mulțămesc lui Dumnezeu că ne-a binecuvântat osteneala, răspunse Leca.

— Mă aflu și eu bucuros, Sofronie, de izbânda dumnitale. Am ținut să-ți spun asta și să-ți strâng mâna.

— Imi închipui, măria-ta, că e destul de satisfăcut și domnul Bernard, zise Sofronie grav, fără a întoarce capul.

Lupu Mavrocosti râse bucuros; își aprinse o țigară și oferi una și lui Leca.

Acesta îl privi deodată.

— Nu știi, măria-ta, că eu nu fumez?

— A, da, ai dreptate. In conferințele în care îmi expuneai planurile dumnitale de campanie, fumam numai eu. Te rog, iartă-mă. Atuncea credeam puțin în ceeace văd astăzi.

— Nu crede nici acuma, măria-ta; izbânda noastră nu-i deplină. După secere, avem treerul, după aceea așezarea recoltei în hambare. Atuncea-i în mâna mea ș'o pot prețui. Toate pot să fie încă un fum ca dela țigara măriei tale.

— Crezi, Sofronie? Imi pare ciudat ce spui; caşi cum ai fi din niște veacuri vechi, și totuși

eşti mai tânăr decât mine. Socot că timpurile în care trăim ne dau drept să ne temem mai puţin. Operaţiile agricole şi transporturile se pot face astăzi altfel decât odinioară.

Sofronie tăcu.

— Ai ceva de zis, prietine Sofronie? râse cu bunăvoinţă Mavrocosti. Poate ar trebui să-ţi sporeşti şi să-ţi perfecţionezi inventarul de maşini.

Administratorul scutură cu energie din cap.

— Măria-ta, făcu el întâmpinare cu un respect afectat, eu am avut bun dascăl în lucrarea pământului pe tatăl meu, iar tatăl meu, pecât mi-a povestit el, a avut învăţător pe tatăl măriei tale. Umblau şi ei aşa cercetând pe moşie, cum umblăm noi acuma. După ce s'a fost săturat boierul cel bătrân de cât cheltuise cu maşinile, care din Anglia, care din Germania, care din Franţa, apoi a arătat tatei pe cele mai potrivite cu oamenii de la noi, cu pământul şi cu văzduhul.

— Imi spui o poveste destul de interesantă, Sofronie. Care oameni? şi mai ales care pământ şi care văzduh? Pământul îl supunem unei analize de laborator şi pentru văzduh avem observaţiile meteorologice.

Administratorul zâmbi subţire. Mavrocosti îl observa cu coada ochiului şi-i aştepta replica. Era zâmbetul unui om ager, însă mărginit în prejudecăţi.

— E adevărat, măria-ta, că munca omului

trebuie ajutată și sporită, vorbi Sofronie cu oarecare îndoială, poate cu puțintel dispreț pentru ceeace era străin și depărtat de el în boier; așa spuneau și bătrânii noștri; însă nicio mecanică, nicio analiză și nicio statistică nu pot da conjuncturi prielnice de călduri și ploi. Nimic nu poate schimba frământarea acestor râpe și chimia lor diversă. Nimic nu poate lega pe acestea cu fazele lunei și anotimp, cu primăvara noastră din Ianuarie, ori cu iarna din Iunie. Aici fenomenele au altă logică și oamenii de asemeni. Ziua noastră de lucru e de șaisprezece ceasuri; avem o amiază care ne coace ca'n cuptor; trebuie o bătălie fără răsuflet, după care dormim ori lenevim șase luni. Așa că eu mă țin de legea veche. Dacă îmi dă voie măria-ta, am să-i mărturisesc că eu n'am adoptat calendarul nou. Numai în cel vechiu găsesc datele și epocile plugăriei noastre. La sfântu Ilie trebuie să înfățișez la curte păpușoiu nou de copt; la Foca nu ni-i îngăduit să lucrăm ca să nu ni se aprindă girezile; la sfântul Pantelimon dau căciuli și cojoace slujitorilor la oi și la vite, căci, deși căldura e în toiu, pentru ei s'a arătat semnul iernii.

— Mi se pare mie, Sofronie, că nu ești mai tânăr decât mine.

— Se poate, măria-ta, deși nu-i adevărat.

— Ce-i cu hrisoavele, Sofronie?

Intrebarea fusese pusă cu glas ușor, și cu o intenție amicală, Leca însă nu se putu opri

să nu întoarcă spre stăpânul său un scurt fulger de privire dură. Era o poveste veche, descoperită într'o privinţă tot de Lupu Mavrocosti cel bătrân, când îşi pusese în rânduială hârtiile vechi ale moşiilor lui. Fusese cândva adusă în faţa divanului domnesc a lui Alexandru Moruz-Vodă o jalbă lungă a răzeşilor leculeşti pentru încălcări de hotare. Un Mavrocosti intrase în hotarul răzeşilor prin cumpărarea unei părţi şi după aceea se lărgise şi devenise stăpân pe toată moşia răzăşească. Se arăta în acea pâră că acel Mavrocosti era un străin care slujise la boierii leculeşti; iar acuma se ridicase el, fie prin voia lui Dumnezeu, fie prin silă, şi de atunci aşa ajunseseră lucrurile încât răzeşii sărăciseră, iar unii ajunseseră chiar slugi la el. Pricina se judecase şi răzeşii leculeşti fuseseră rămaşi de Mavrocosti cel dintâi. Iar tatălui lui Mavrocosti acesta îi plăcea, câteodată să zădărască pe Dumitrache Leca, tatăl lui Sofronie, cu amintirea procesului şi hotărîrea divanului.

— Ascultă, Leca, vorbi serios boierul, nu te supăra, căci moştenirea noastră a amândurora este să rămânem buni prietini.

— Bine, măria-ta.

— Nu din gură, Leca. Văd că ochii îi ţii aţinţiţi tot spre Borza. Am să-ţi spun eu dumnitale, cândva, o taină, despre afacerea Borzei, ca să-ţi fac o bucurie.

— Bine.

— Este, Sofronie, şi o altă poveste care-mi place mie, pe care o întemeiez pe argumentări istorice şi rezoane filologice. Poate pâra veche cuprindea mai mult adevăr decât visurile mele; hai să ne împăcăm.

Mavrocosti râse cu voie bună. Răzeşul hârâi uşor, numai într'un colţ cânesc.

— Ce facem cu domnul Bernard, Sofronie?

— Nu ştiu, măria-ta. Contractele au fost autentificate. Urmează să-i facem toate înlesnirile pentru exploatare.

— Aşa crezi dumneata?

— Aşa cred. Parcă se poate face altfel?

— Cu toate acestea văd că ai dreptate şi putem nădăjdui în venitul Necşenilor.

— Măria-ta, când holda va fi aşezată în hambare cu ajutorul lui Dumnezeu, are să se vadă că minunile nu s'au istovit nici or să se istovească în acest colţ de lume. Când sunt toate potrivite, aşa cum s'ar încleşta mâna dreaptă cu mâna stângă, apoi recoltele noastre nu se mai pot socoti. Imi pare rău că Necşenii n'au să poată veni în ajutorul domnului Bernard cu căruţele lor. Au să aibă treabă cu transporturile noastre; nici nu ştiu dacă au să poată dovedi.

— Dumnitale îţi pare foarte rău Sofronie, mie însă mai puţin.

— Chiar aşa de rău n'aşi putea zice că-mi pare. Insă domnul Bernard poate găsi căraţuşie în altă parte, dacă nu s'a ivi ş'acolo vreo

pricină. Pe urmă aşi îndrăzni să spun măriei-tale că este şi alt bocluc.

— Care bocluc? Omul e în dreptul lui.

— Ştiu; însă este alt bocluc. Am simţit că Ţiganii de pe coastă au prins curaj şi se îndârjesc. Nu ştiu cum aşi face să-i liniştesc.

— Ştiu, ştiu, suspină Mavrocosti şi rămase gânditor un timp. Într'adevăr aici e o chestie ceva mai delicată. Ce fac cu oamenii aceştia? Să-i lăsăm să câştige măcar din exploatare.

— Cu asta nu-i poţi amăgi, măria-ta.

— Le-am dat popă.

— Ei, zic, măria-ta, că le-ai dat popă ca să-i îngroape când şi-or face o samă. Dar mai nainte de a-şi face ei samă, întâi au să belească pe Franţuz şi au să-i spânzure pielea într'un băţ.

— Vinovat sânt eu, nu Franţuzul.

Leca primi această mărturisire cu vădită satisfacţie. Se feri să dea răspuns. Boierul începu a aduna felurite justificări. Apoi se încâlci în altă mărturisire: că agricultura Necşenilor îi deschidea alte perspective. Insfârşit încurcătura se complică şi printr'o bănuială, că domnul Bernard urmăreşte şi alte scopuri, nemărturisite. Domnia-sa Lupu Mavrocosti nu le-ar fi putut pătrunde aceste scopuri, căci are obişnuinţa de a ceti mai mult planuri şi documente, decât ascunsele jocuri ale vicleniei omeneşti; însă domniţa Kivi nu se poate înşela şi dela dânsa a înţeles Mavrocosti că domnul Bernard nu urmăreşte numai pădurea.

Nu-i nimic de spus în privinţa corectitudinii domnului Bernard şi asupra destoiniciei sale. Nu-i nimic de spus asupra generozităţii sale, care s'a dovedit în felurite împrejurări. Nu-i nimic de spus asupra dreptului ce şi-a câştigat. A vărsat sumele cuvenite, are act la mână.

— Iar aşi îndrăzni să atrag atenţia măriei tale, zise cu linişte Sofronie, că nu sunt numai drepturile domnului Bernard.

— Ştiu; au şi lingurarii un drept de servitute.

— Eu aşi merge mai departe, măria-ta. Are şi Borza un drept.

Mavrocosti fu izbit în piept de acest argument straniu. Prin ce procedeu ajunsese răzeşul să descopere preocuparea chinuitoare din adâncul cel mai afund al sufletului său? Ce înţelege Leca prin dreptul Borzei? Are în consideraţie acele legături multiple şi delicate între generaţii? între oameni şi lucruri? între toate şi ceeace numesc oamenii de rând Dumnezeu? Intr'adevăr, Mavrocosti considera cu aprehensiune crescândă primejdia care se apropia de acea frumuseţă, de acea măreţie a vieţii, de acel paradis al fraţilor noştri mai mici.

— Aşi dori, Sofronie, să ştiu ce înţelegi dumneata prin acest drept.

Răzeşul tăcu iar, închis într'un fel de semeţie. Mavrocosti se hotărî să nu mai stăruiască. Opri la capătul drumeagului care lega

lanurile de şoseaua ce ducea la curte. Kivi sosea călare.

Boierul respiră uşurat. Convorbirea lui cu administratorul devenise destul de ghimpoasă. Cum s'ar fi putut deci restaura puntea, ca să poată trece măria-sa la acel subaltern, cu darul pe care i-l pregătise? Împlânzirea definitivă dintre ei ar fi putut părea cel puţin nedelicată. De câteva clipe Mavrocosti pipăia cu nelinişte juvaerul mic pe care-l avea în cutioara din buzunarul surtucului. Kivi apăruse la timp. El îi ceru printr'un gest mânuţa, ca să i-o strângă şi să-i lase cutiuţa cu acul de cravată.

— Ai făcut o plimbare plăcută? întrebă ea, privindu-l cu grijă.

— Da, desigur. S'a supărat puţintel pe mine Leca, râse el cu bunătate.

Ea se încruntă şi-şi întoarse spre slujitor numai pe jumătate profilu-i domnesc.

— E posibil aşa ceva? Ce s'a întâmplat?

— Toate sunt bune, Kivi; nu s'a întâmplat nimic, o linişti fratele. Dimpotrivă, am toate motivele să fiu mulţămit de Sofronie.

Ea mai privi o clipă din fugă pe amândoi bărbaţii; lăsă pe Lupu să plece salutându-l cu pumnul strâns, apoi, când desfăcu degetele, păru mirată de ce găsea în palmă.

— Fratele meu, zise ea, a ţinut să-ţi trec eu această mică dovadă a satisfacţiei şi prietiniei lui, zise ea, ţinând înaintea lui Leca palma deschisă.

Leca privi cutioara fără s'o atingă.

— Ai putea să nu mă ţii cu mâna întinsă, domnule?

Sofronie luă cutioara şi o puse simplu în buzunar, fără să mulţămească.

Işi întoarse calul, urmărind pe domniţă, însă puţintel îndărăt. Merseră aşa un timp prin susurul verii.

— Ştii ce vreau eu să te rog, Leca? se tângui deodată Kivi, copilăreşte.

— Oiu şti, domniţă, dacă mi-i spune.

Era în glasul lui un uşor accent de blândeţă şi de protecţie.

— De alaltăieri am prăpădit pe Mariţa, urmă Kivi, şi nu ştiu unde s'o găsesc. Nădăjduiesc că ai cunoscut pe Mariţa.

— Am avut onoarea asta, măria-ta.

— A fost un puiu precoce de ţarcă. Să ştii dumneata că e o onoare s'o fi cunoscut. S'a obişnuit să mă viziteze în primele zile ale primăverii, în fereastra odăii mele. O chemam şi sosea, ca să-mi mânânce din mână. Bătea în geam cu pliscul şi striga: Kivi! Se uita când c'un ochiu când cu altul la oglindă. Acuma dintr'odată m'a părăsit. Cum aşi putea-o găsi?

— Să vedem; să încercăm, zâmbi Sofronic Leca.

— Azi e a treia zi de când lipseşte, reluă Kivi cu însufleţire. Nu cred s'o fi împuşcat nimeni. S'o fi prins vreo vulpe?

— Vânătorii n'o împuşcă, măria-ta, iar vul-

pea n'o poate prinde. Ţarca e pasere isteaţă; iar asta e vrednică de stăpâna care a instruit-o.

— Eşti prea amabil, domnule Leca; te rog să treci dela aprecieri la răspuns precis. Dacă n'a împuşcat-o nimeni şi nici vulpea n'a mâncat-o, ce i s'a putut întâmpla?

— Este o vreme, măria-ta, când şi ţărcile trebuie să asculte de o lege firească, întocmai caşi oamenii. Aşa încât eu cred că Mariţa se află într'o bună tovărăşie.

— Aşa este, râse Kivi, ruşinată că dăduse convorbirii un caracter dramatic. Deşi ai uitat, Sofronie, să mulţămeşti pentru acul de cravată, să ştii că nu l-a ales fratele meu. E un dar pe care i l-am făcut eu dumnisale cândva. Nu-ţi închipui că asta îţi dă vreun drept.

— Sânt destul de înţelept, măria-ta, ca să-mi ţin locul ce mi se cuvine.

— Văd. Cu toate acestea fii bun şi păşeşte alături, ca să mă însoţeşti până la arie. Vreau să văd pe Ţiganii mei.

— Au să-ţi cadă în genunchi, măria-ta, şi au să-ţi ceară să nu dai Borza.

— Vai, vai! se tângui Domniţa, iar copilăreşte. Crezi că nu mai este de făcut nimic? Inventează ceva în afacerea asta, domnule Sofronie, dacă vrai să-mi fii plăcut.

— Să vedem, să cercăm şi să nădăjduim, măria-ta, oftă Sofronie, caşicum dădea iarăşi răspuns pentru ţarcă.

Kivi își lăsă iar calul în pas, cu membrele deodată moi și lăsate să onduleze grațios în căldura după-amiezii. Sofronie o spiona cu coada ochiului, pecând ea părea că-i uitase prezența.

VI.

— Ce învăţătură pot să-ţi dau eu ţie, măi băiete? grăia moale pădurarul Peceneaga. Eu ţie nu pot să-ţi dau altă învăţătură decât să nu te temi de Marandache. Se chiamă că Marandache e om ca tine şi ca mine, amărît şi năcăjit. Sofronie Leca însă e boier. Mavrocosti îi are docomenturile şi-i zice: „Măi, tu te tragi din neamuri“. De aceea îi caută aşa în coarne. Insă nici de Sofronie să nu te temi, oricât ar părea el de înfricoşat. El îţi pune lege; şi dacă te-ai supus, gata! Are să-ţi spuie el singur, căci cu voia lui te oploşesc eu aici.

Erau la o vatră de foc, într'un loc ferit, apărat la spate de deal, afară din pădure. Drumul trecea pe culme, satele nu erau departe. Tropote şi glasuri pipăiau de pretutindeni acea văgăună. Cine stătea acolo era ca 'ntr'o ureche a pământului şi simţea orice. Peceneaga stătea cuibărit pe frunze; flacările se răsfrângeau asupra lui ca un pămătuf, scriindu-l cu lumină. Celălalt stătea pe vine, cu baltagul şi puşca scurtă alături, gata să sară în

umbră. Pădurarul se uită la el râzând şi clătină din cap:

— Aşa şede lupul, când adulmecă primejdia, cum şezi tu acuma.

— Ce să fac, bădică Neculai, dacă eu nu mai am stare de pace?

— Intinde mâna şi trage la tine ulcioraşul ista. Clăteşte-ţi gura c'o leacă de rachiu şi uită-te la mine altfel.

Străinul întinse mâna şi găsi ulcioraşul. Pădurarul îl lăsă să guste de două ori; apoi se prăvăli spre el şi-i luă din mână vasul. Stătură fără vorbe, privind la vatra cu două vreascuri încălecate, cu auzul deschis către împrejurimi. C'un firişor de glas neaşteptat, Peceneaga începu cântec:

Subt zare de codru verde
Mititel foc mi se vede...

Il stânse, într'acelaşi râs fără noimă, care era un fel de nelinişte a întregii lui fiinţe. Tovarăşul lui se trezise dintr'odată, înviorat ca de o chemare plăcută care părea că vine de sus din taina întunericului. Acuma nu mai asculta decât tăcerea.

— De-acuma trebuie să vie!... zise Peceneaga c'un timbru de voce surprinzător de deosebit de cel al cântecului. I-am spus Ţiganului unde avem să stăm şi el îl aduce pe celălalt. Aşa că Marandache, precum ţi-am spus, e un năcăjit ca tine. Acuma s'a alinat, subt aripa boierului; dar câte a tras el...

— Nu cred, bădică Neculai, să fi avut câte am avut eu.

— Ce-ai avut tu? tu n'ai avut nimica.

Omul oftă.

— Tu ai avut năcazuri. De acelea el s'a scuturat cum se scutură vulpea de purici. Dar tu n'ai avut focurile pe care le-a avut el. Acu zece ani ori cinsprezece ani, era tânăr şi cu mult mai ţanţoş, fiind feciorul judelui lingurarilor. Asemenea isprăvi făcea, de se ştia de el în nouă sate: bătălii prin târg, amestecuri pe la jocurile flăcăilor din Necşeni şi Bălăneşti. Aşa într'o vreme începe el a umbla călare, nopţile, la o fată dela Ireşti — o poştă şi jumătate de aici, către târgul Vasluiului. Intr'o dimineaţă, când făcea ochi satul ţigănesc, numai ce s'arată dumnealui Maranda Samur pe coastă, aducând în şea, înaintea lui, plocon cu ochi albaştri. Era o mândreţă de muieruşcă dela care se împungeau şi se băteau feciorii multor gospodari. O suie Marandache pe cuptor la judele. Apoi se înalţă ca un cocon împărătesc şi strigă la ţigănime să-şi facă suliţi şi buzdugane, căci are să vie împotriva lor mare oaste. Intr'adevăr nu mai departe decât a-doua-zi s'a înfiinţat primarele dela Ireşti cu străjerii satului — unul legat la cap, altul la mână, de cum se bătuseră ei cu Ţiganul. Au venit şi alţi oameni cu ciomege. Şi primarele dela Necşeni: atuncea era unul mai înalt decât acesta de acum. Au strigat să li se deie

fata şi au cerut să lege şi să cetluiască pe Marandache pentru fapta lui, să-l ducă la ocnă. A năvălit dintr'odată singur Marandache asupra lor, numai c'un băţ de corn. Ş'a fost aşa bătălie, încât s'a retras oastea care venise împotrivă. Către sară au venit iar cei dela Ireşti, cu neamuri. Era o vreme de furtună. Au ieşit Ţigăncile în puterea vântului, cu cenuşă. Şi când au prins a o cerne din site, nu ştiau cum să şi-o scoată din ochi creştinii. Au întors spatele, iar Marandache a şi fost între ei. Aşa s'a bătut el pentru dragostea lui. S'a pus şi împotriva jandarmilor. Şi-a luat soţia şi-a ascuns-o în Borza. Când a ieşit la lume, l-au prins între nişte sate oamenii, încât s'a dus Samur să-l caute, cu Ţiganii şi cu spăngile. Din acea gâlceavă s'a ales Marandache fără un ochiu. Dar nimeni nu l-a putut îndupleca şi a rămas stăpân pe furtişagul lui. Ş'apoi după ce a făcut fata dela Ireşti un copil, au trebuit să le deie pace oamenii. După acel copil, a mai făcut doi. Toţi trăiesc şi-s băieţi cu ochi albaştri. Iar Marandache râde şi zice că vrea s'o lepede pe Irina lui dacă nu i-a face ş'un prunc cu ochii negri. N'o leapădă că i-i şi acuma dragă. I-a făcut casă şi gospodărie bună şi din vreme în vreme, ca s'o ţie cuminte şi vrednică, îi dă câte-o bătaie, cu băţul cel de corn. Apoi oasele lui rupte şi ochiul lui stâns şi zbuciumele lui vreme de nouă luni de zile, nu le-ai avut tu, măi băiete, căci acestea-s patimă şi

foc. Crâșcând, și-a ros el atunci măselele de o muchie de cuțit.

— Toate acestea-s nimicuri, bădiță Neculai, pe lângă ale mele.

— Cum Dumnezeu, bre? se miră pădurarul; și rămase cu gura căscată.

Făcu semn de liniște cu mâna și-și aținti urechea spre culme.

Sunau stâns tropote îngemănate de cai. Pe urmă tropotele conteniră. Omul străin se tupilă și începu a se târâi pe brânci spre streșina pădurii. Peceneaga se ridică în picioare. Călăreții sosiseră deasupra focului. Marandache descălecă în pripă, sări asupra străinului și-l aduse de-o aripă, la vatră.

Sofronie Leca îl privi de sus.

Era un om mijlociu, foarte lat în spete și bine legat. Capul rotund, cu părul și barba zbârlită. Ochii mici, apropiați de baza nasului, păreau a privi cu spaimă, arzând negri în lucirea flacării.

— Stai liniștit la locul tău, îi zise Leca. Nu-ți face nimeni nimic.

Cu aceste vorbe descălecă și el, anină frâul de botul șelei și lăsă buiestrașul să se ducă singur în umbră, după calul lui Marandache.

Străinul se liniștise. Își ascunsese subt suman armele și se așezase strâns alături de ele.

— Cum te chiamă? îl întrebă administratorul. Dacă bei tutun, poți să-ți faci o țigară.

— Mă chiamă Liță Florea, răspunse omul.

— Tutun nu bea, dar rachiul îi place, explică Peceneaga.

— Pune-i plosca dinainte, Marandache, porunci Sofronie.

Marandache împinse plosca lângă mâna lui Liţă; pipăi armele de subt suman şi bătu pe om prietineşte pe după umăr.

— De unde eşti de loc? îşi urmă Sofronie întrebările.

— Cucoane, eu îs dintr'un sat care se chiamă Plop, cătră ţinutul Fălciului. Am făcut oaste, am fost şi 'n războel, mi-am făcut dreptul meu. Am şi ruptură de glonţ în partea stângă; mi-au scos doftorii două coaste. Iar acuma am ajuns hoţ de drumul mare.

— Cum asta? Ţi-a plăcut aşa de tare meseria asta?

— De unde să-mi placă? Neam de neamul meu n'a stat la gros, şi nici n'a tăiat sare la ocnă.

— Atuncea cum?

— Ştiu eu? aşa s'a întâmplat. Acuma nu mă îngăduie jandarmii să m'apropii de lume. Umblu ca o dihanie. Dar nici eu nu vreau să mă las. Dac'a ajuns vremea aşa, trag în ei cu puşca şi nu mă dau prins.

— Meserie cu primejdie, bre Florea. Se poate întâmpla să te doboare vre-un păgubaş.

— Apoi nu prăd pe nimene, cucoane.

— Atunci ce fel de hoţ eşti?

— Nu-s hoţ, cucoane. Adicătelea sânt eu

hoţ, căci umblă să mă prindă; dar eu nu bat şi nu omor şi nu iau nimănuia în silă. Când mă împinge foamea şi nevoia, ies la o stână şi mă rog să fiu ospătat. Cobor la un drum şi stau de vorbă c'un drumeţ, lângă o fântână, ori lângă un izvor. Ii spun că am o nevoie: nu mă pot apropia de un sat ori de un târg; n'am de unde cumpăra câte trebuiesc trupului; nici n'am cu ce cumpăra; şi mă rog de-un ajutor. Aşa că toţi îmi dau cu mare grabă, văzând şi puşca. Dar n'am spus nimănui: du-te 'ncolo; nici n'am atins pe nimeni. Gândul meu e să mă duc la un sfânt schit; ori să mă fac ucenicul unui pustnic.

— Dacă nu eşti vinovat cu nimica, fă cum vrei. Du-te şi la judecător. N'are a-ţi face nimenea nimica.

— Mă hăituiesc jandarmii.

— De ce să te hăituiască? Fără vină nu se poate. Spune drept. Ai făcut o poznă.

— Spun drept, cucoane. Fac şi cruce. Mă închin şi spun drept, şi mă jur pe sufletul meu, că n'am făcut nici o faptă rea.

— Nu înţeleg nimica.

— Ba ai să înţelegi; numai cât să-mi fie îngăduit să iau o leacă de putere. Ş'apoi, după ce-oiu spune, să-mi dai o slujbă într'o singurătate, după cum mi-a făgăduit bădiţa Neculai.

— Bine. Ia-ţi din ploscă puterea. Ai vreme să povesteşti.

Leca se cinchi şi el la foc pe o brazdă de

fân. Peceneaga hrăni focul. După arşiţa zilei, venea dinspre Borza o răcoare lină care pătrundea toate mădularele trudite ale acelor oameni. Toţi erau treji dela revărsarea zorilor şi trecuse un ceas dela căderea nopţii. Aveau a da somnului cinci ore. Işi împlineau odihna din limpezimea îmbălsămată a nopţii, care curgea ca un râu viu asupra lor. Stelele clipeau în înălţime, lăsând să cadă roua.

— Sunt de-atuncea, cucoane Sofronie, optsprezece luni, începu a povesti Florea. Am avut întâi un bucluc dela nişte boi, care-mi fuseseră luaţi de rechiziţie, pecând eu eram pe front. Erau boii mei; cu dânşii voiam să-mi încep gospodăria, când m'oiu întoarce. Cei dela comună au zis că-s a tatei şi mi i-au luat. Acuma după ce mi i-au luat, au lăsat bon de rechiziţie pentru doi cai. Când m'am dus să cer paralele care mi se cuveneau, m'au întrebat dacă am un drept, căci ei au luat doi cai dela tata, şi mie nu mi se cuvine nimica. A venit tătuca: ei l-au întrebat dacă a avut cai de dat la rechiziţie. Tătuca zice:

— N'am avut cai; am avut boi.

— Apoi dacă n'ai avut cai, umblă sănătos. Noi nu cunoaştem altceva decât cai.

— Atuncea daţi-mi pentru cai.

— Cum să-ţi dăm pentru cai, dacă dumneata zici că n'ai avut cai?

— Apoi mi-aţi luat boi.

— Nu se poate; aici scrie că am luat cai.

Insă dumneata pretinzi că n'ai avut cai. Atuncea, dacă n'ai avut dumneata, noi n'am luat; şi gata!

Dela acest meşteşug m'am pus eu la harţă cu primarul, cu notarul şi cu jandarmul. M'am cam supărat eu pe unii din ei şi i-am ghiontit. M'au chemat în judecată şi domnul judecător, după lege, mi-a dat amendă cinci sute de lei.

— Daţi-mi paralele pe boi, să plătesc amenda, zic eu.

Ei râdeau.

Aşa m'au purtat ei şi m'au fiert câţiva ani. Acu, într'un rând, stăteam la crâşmă şi mă gândeam ce să fac, ca să găsesc o dreptate. Pe acea vreme beam tutun mai mult decât rachiu. Imi răsucesc o ţigară; scot scăpărătorile şi iasca şi aprind.

Vine perceptorul, cel cu rechiziţia, şi spune:

— Frumos amnar ai.

— Frumos, zic. O bucată de oţel cu care-mi fac nevoia.

— Dar cremenea e bună? zice.

— Bună.

— S'o văd şi eu.

— Poftim... Vezi şi te gândeşte; poate vei alege şi dreptatea mea şi mi-i da ce mi se cuvine pentru bonul meu de rechiziţie.

— Lasă aceea, zice perceptorul. Aceea-i treabă veche şi îngropată. Deocamdată am a-ţi pune sechestru pentru cinci sute de lei amendă. Pun sechestru pe amnar şi pe cremene. Dă şi iasca. Şi poftesc pe primar şi pe notar să

fie faţă, ca să facem proces-verbal. Să ştii tu, Liţă Florea, că a ieşit o lege nouă, că n'are nimene voie să aprindă foc fie pentru ţigară, fie pentru altceva, decât cu chibrit. Nu-i voie nici cu maşinuţă cu benzină, nici cu scăpărători. Te-am găsit în cotrovenţie şi avem să-ţi punem o amendă de cincizeci de mii de lei.

M'am uitat la el.

Mă uit şi la dumneavoastră, să văd dacă nu vă faceţi cruce.

— Ba îmi fac cruce, răspunse Sofronie Leca. Eu nu cred că este asemenea lege.

— Ba este, cucoane. Dacă n'ar fi, nu s'ar povesti. Am auzit la târg avocatu spunând; am auzit pe judecător spunând; s'a făcut legea scăpărătorilor, ca să-şi poată vinde negustorii chibriturile. De unde să dau eu trei lei pe o cutie de chibrituri? Eu, domnule judecător, zic, aşa am apucat; şi aşa ştiu că s'a urmat din vechi zile, decând ţin oamenii minte: batem cremenea şi aprindem iasca. Neam de neam n'a apucat bir pe asta. A fost fumărit, şi oierit; spun bătrânii că au fost de toate în vremea Turcilor; dar de asta nu s'a pomenit. Eu socot, domnule judecător, că Adam şi Eva, şi Isac, şi Iacov au avut scăpărători. De unde aţi adus dumneavoastră aşa legi? Dela Han Tătar?

S'a supărat domnul judecător.

— Este lege, omule, zice. Te-aşi fi iertat, dar

văd că eşti prea tare în clonţ. O mie de lei amendă!

Asta este. Atuncea zic eu în sinea mea: Ori au nebunit oamenii, ori am nebunit eu. Dacă n'am nebunit până acuma, am să nebunesc deacum înainte. Ce pot face eu dacă nu-i nici o dreptate în Ţara Moldovei? Să mă duc la Majestatea Sa Regele? Nu ştiu unde şede. Chiar dacă aşi şti unde şede, nu mă primesc miniştrii. Să mă duc la Dumnezeu, ca săracul cel din poveste? Pe jos nu se mai poate, iar aeroplan n'am. Să fac eu întâi o dreptate ca în vremea bătrânilor şi pe urmă om vedea ce-a mai fi. Imi alcătuiesc eu într'o zi aceste arme pe care le-a pipăit slujbaşul dumneavoastră şi mă iau şi mă duc, sara, la domnul perceptor. Dă Dumnezeu să găsesc acolo şi pe domnul primar şi pe domnul notar.

— Buna sara, zic. Sus mânile!

I-am supus eu în genunchi, i-am legat, i-am bătut, şi pe urmă am ieşit din sat şi m'am dus în singurătăţi. De atuncea se chiamă că-s hoţ.

Sofronie Leca socoti că nu trebuie să mai puie vreo întrebare.

Peceneaga se minună clătinând din cap şi privind încrucişat la foc:

— Bre, bre, bre! Mare poznă, oameni buni. Ce fel de lege să fie asta? Şi ce fel de judecător?

— Judecător ca toţi judecătorii, răspunse Florea, întinzând iar mâna către ploscă.

Marandache izbucni speriat:

— Dar asta nu-i lege, omule! Vai de mine şi de mine! să ştiţi că s'apropie sfârşitul lumii.

— Ba eu mă gândesc că se poate, lămuri Leca. Dacă zice Florea că aşa s'a întâmplat, cum să fie altfel? Îl văd om în toată firea. Aici trebuie să fie la mijloc un interes al Statului.

— Hm! se minună Peceneaga. Statu ista e boier tânăr; măcar că a învăţat la Pariz şi la Nemţi, dar obiceiurile noastre din vechi nu le cunoaşte. Aici, în Borza, nu s'a văzut chibrit decând lumea. Decând e satul, Ţigăncile ţin focul subt spuză. Acuma a adus jar baba Domnica într'o căţuie şi a aţâţat aicea foc. Zice că are a spune şi ea două vorbe şi are să vie mai pe urmă. Vra să zică, din nişte scăpărători ai ajuns tu aici, măi băiete?

— Din nişte scăpărători, bădică Neculai. Acuma ce-i de făcut cu mine?

— Asta ţi-a spune-o Sofronie Leca, măi băiete. Cum a rândui el, tu s'asculţi.

Hoţul se întoarse către administrator. Leca se uita gânditor la foc.

— Ce fac eu, cucoane? întrebă Liţă Florea.

— Întâi să dai plosca aceea lui Marandache. Ai deşertat-o?

— Am deşertat-o.

— Atunci dă plosca. Stai o clipă; ascultă ş'aşteaptă.

— Aştept, cucoane.

— Ţi-am spus s'asculţi şi s'aştepţi, nu să răspunzi.

Fugarul se supuse. Se răzimă cu coatele în arme, oftând.

Feciorul lui Samur trase la sine plosca, întinzând o mână neagră, cu degete fine.

— Marandache, vorbi Leca. Aici eşti?

— Ordin, cucoane Sofronie, aicea sânt.

— Tu ai spus babei Domnica că am să vin în acest loc?

— Eu, cucoane Sofronie. Vrea să-ţi spuie lucru grabnic, precum ţi-a şi trimes răspuns. Eu socot, cucoane Sofronie, că stă nu departe de aici, ca un huhurez într'o scorbură; se uită la noi şi aşteaptă.

— Bine, Marandache. Tu cunoşti ce am eu a spune acestui om. Luaţi-l, tu şi Peceneaga, şi găsiţi-i sălaş. Mai am eu şi pe alţii, măi băiete, mai puţin vrednici decât tine, care au săvârşit păcate, şi hălăduiesc subt streşina acestui codru. Aşa că eu te iau subt aripa măriei-sale. Aicea poţi scăpăra. Nu-i nevoie să răspunzi, ştiu că nu mai bei tutun. Nu bei că n'ai; dar Marandache ţi-a aduce din când în când câte două pacuri; şi foiţă de cea bună. Când ţi-i foame, te poţi abate la baba Domnica. Dacă n'are ea, treci la o stână a noastră. Dacă socoţi, intră, sara, la sălaşurile lucrătorilor: ceri medelnicerului şi-ţi dă. Mânânci, şi te duci; nu te întreabă nimene cum ţi-s ochii. Când întâlneşti pe-un drum mare pe măria-sa

Lupuşor ori pe domniţă, te închini cuviincios. Dacă eşti pe-o potică, te dai la o parte din calea lor, nici să te vadă. Aici, în domnia boierească, nu te ajunge mâna nimănui: nici a acelui judecător de care ai vorbit, nici a primarilor, nici a jandarmilor. Aici nu se află altă stăpânire decât a măriei-sale. Acuma ascultă ce mai este. Vitele noastre nu-s păzite tare; drumurile noastre n'au anume străjeri. Oamenii noştri îşi lasă plugul în brazdă şi boroana lâng'un spin. Treci pe-o carare şi vezi un straiu atârnat într'o creangă. La curtea boierească uşile toate-s deschise. Măi băiete, nu trebuie să lipsească nimic de nicăieri. Să nu socoţi că m'aşi teme de tine, ori de alţii pe care-i ocrotesc. Eu cer să nu vie alţii aici să fure. Unde-i legea chibriturilor, cum spui tu, şi unde-s jandarmi, se poate întâmpla orice. Nu vreau să ştiu dacă a fost prădat crâşmar, ori au pierit caii din grajdul posesorilor. Acolo-i olatul vostru şi puteţi lua dajdie. Aicea trebuie să fiu eu păzit — adică toate cele boiereşti. Asta-i rânduiala ta. Pe urmă, când vei socoti, te-i duce la călugărie. Pân'atuncea eşti slujitorul măriei-sale Lupuşor Mavrocosti. Pricepi?

— Cum nu? Dumnezeu să-i răsplătească măriei-sale.

— Prea bine. Pune mâna ta aici, în palma mea, ca la o frăţie de cruce. Te duce Marandache şi la părintele Cristea, să te spovedeşti

şi să primeşti împărtăşanie. Pe cel fără credinţă află, însă, că-l calc din urmă şi-l găsesc ori unde-ar fi. Eu îs mai mare tâlhar decât voi toţi; slujesc cu credinţă şi dreptate. Duceţi-vă!

Oamenii porniră.

— Stăi, Floarea. Mai este ceva.

— Aici-s, cucoane Sofronie.

— Când te-oiu sudui, să nu te superi.

— Nu m'oiu supăra, că acuma se chiamă că eşti fratele meu şi părintele meu. M'ai izbăvit de mişelie.

— Aşa. Şi mai este încă una.

— Ascult, cucoane.

— Când ţi-oi da veste, să fii la acela ceas şi la acela minut unde-i porunca.

— Am înţeles şi asta.

Cum se retraseră oamenii şi li se stânseră paşii moi, Leca şi zarea de foc stătură singuri, zăgăzuiţi de întunecime. Un timp cronţăitul buiestraşului la iarbă ajunse până la vatră. In jar născură imagini ciudate.

Oricât era de stăpân pe sine, răzeşul nu-şi putea opri o sfială că ceeace avea el în tainiţile sufletului lui s'ar putea vădi cuiva. Era şi trudit şi genele-i scăpătau. Intra deodată într'o somnie şi făcea salturi în întindere, trecând ca într'un zbor spre o primăvară nelămurită, unde era ceva fericit. Ar fi vrut să descopere ce este şi dintr'odată se întorcea.

— Ţi-i somn, dragu babei? eşti trudit?

Tresări ca de spaimă.

Baba Domnica, doftoreasa lui din pruncie, sta ghemuită chiar lângă el, la vatră. Îl atingea cu umărul. Când el tresări, ea se mişcă în poziţia în care era, până în partea cealaltă, şi-şi aţinti asupra lui mărgelele ochilor. Era o bătrână ciolănoasă şi uscată, c'un obraz înfăţişând masca paserei pe care o pomenise Marandache. O cunoşteau împrejurimile ca o fiinţă iscusită în meşteşuguri doftoriceşti şi descântece. Avea putere mai ales asupra plânsorilor la copii şi asupra deochiului. De multe ori răposata cucoana Frosina o adusese pentru Sofronie al ei. Fusese adusă şi la curte la Necşeni de slujitoarele ţigănci, în taină, pentru suferinţile şi neliniştile copiilor domneşti; aşa că ajunsese să creadă în ea şi domniţa Smaranda. Niciun doctor nu găsise somn pentru copilă. Ea i-l adusese din pădurea cea mare, c'o buruiană descântată. Kivi moştenise încrederea în bătrână şi o poftea la ea din când în când, cu toate sarcasmele fratelui său.

— Am găsit, dragu babei, buruiana pe care ţi-am fost făgăduit-o. Această iarbă a zimbrului o pui în spirt curat, nouă fire la o ocă, şi o laşi să steie în puterea soarelui trei săptămâni. Bei după aceea nu mai mult decât un degetar, dimineaţa, pe inima goală, şi ai să te simţeşti într'o putere mai mare decât acuma. N'ai să te mai sperii de babe, când stai noaptea, târziu, la foc, — isprăvi ea c'un rânjet înfricoşat.

La lucirea jarului, nu i se vedea în gură niciun dinte.

Sofronie primi buruiana închisă într'un sulişor de pânză curată, zâmbind cu oarecare neîncredere.

— Babă Domnică, zise el, când îi veni la mine după tainul rânduit, ai să găseşti şi casânca de mătasă pe care ţi-am făgăduit-o.

— Numai atâta îmi mai trebuieşte, zâmbi iar teribil bătrâna, ca să-mi alcătuiesc zestrea de calea neîntoarsă. Toate stau în coardă ca pentru petrecere de nuntă. Dela Domniţa cea mititică am dobândit papuci. Acuma, dacă-mi dăruieşti şi casânca, mulţămesc lui Dumnezeu: mi-am luat de-o grijă şi-s gata. Am dat şi popei Cristea cei şapte galbeni, pentru pomenire. Să-mi spuie numele încet în firidă la altar ca s'audă Maica-Domnului şi să mă ocrotească într'un liman. Dar dumneata crezi ori nu crezi în ce spun eu şi într'această buruiană?

— Cred, babă Domnică, de ce să nu cred?

— Te-am văzut zâmbind cu îndoială. Nu te vei fi dat cu Nemţii şi cu filosofii! Iaca de aceea s'a smintit Lupuşor Mavrocosti şi umblă haihui şi grăieşte într'aiurea. El râde de toate ale mele. A uitat că l-am ţinut în braţe şi l-am strâns de vârfu-nasului. Cine l-a descântat de răul copiilor? Hm! Iaca, fata crede. Maica-Domnului să-i deie sănătate şi bucurie.

— Vorbeşti de domniţă?

— De fată, d'apoi cum! Mi-a trimes răspuns de ieri — şi 'n astă dimineaţă am fost la ea. Abia se sculase şi ieşea din scăldătoare. Să ştii, dragu-babei, că la trup e mai albă decât la obraz. Dac'ar lua ea ce-am sfătuit-o eu, să se îngraşe, apoi nu i s'ar mai spune că-i aşa de urîtă.

— Cine spune că-i urîtă?

— Lumea. D'apoi n'are dreptate? Bărbatul nu trebuie să simţească ciolan. Crezi că nu i-am spus eu toate? Ea râdea. Are să vie vremea să-şi aducă aminte de toate câte i-am cântat.

— Ei şi de ce te-a chemat?

— Apoi după ce-am înţeles eu de ce mă chiamă, am dat răspuns lui Marandache că te caut. Bună-i iarba zimbrului şi ţi-a folosi, dar eu n'am venit numaidecât pentru acea iarbă. Fata asta să ştii că pune la cale o primejdie.

Sofronie îşi scutură de pe el somnul şi truda şi-şi şterse pleoapele cu mâneca aspră a hainei. Zvârli un vreasc în foc. Se sculă în picioare, ca să-şi schimbe locul.

— Stai jos iar şi te linişteşte, îl îndemnă bătrâna. Să nu dai cu piciorul în jăratic, să-mi pârleşti ochii. Dacă te-ai liniştit, spun.

— Poate a primit o scrisoare dela domnul Bernard?

— Aşa trebuie să fie. A vorbit de domnul Bârnariu. Acela-i Neamţul?

— Acela-i

—Apoi dacă acela-i, zice că vine. Şi ea înţelege din acel răvaş că el vine cât pentru pădure, cât mai ales pentru dânsa. I-a fi fiind dragă, ori îi ştie zestrea. Ea făcea ca o hulubiţă: hu-hu-hu! Zice că nu se mărită cât îi cucu! Cum să nu se mărite, dacă aşa i-i dat unei fete? Chiar aşa de urîtă nu-i şi i-aşi putea da eu să iee ceva, ca să se împlinească. Dacă nu-i acel Bârnariu, va fi altcineva. Cum se poate, măria-ta, să vorbeşti asemenea lucru, cum că nu te măriţi?

— Descântă-mi atuncea, babă, zice ea, şi vezi ce am.

— Ce ai nu ştiu, zic. Dar văd ce nai: minte.

Sofronie Leca era foarte atent şi uimit în acelaşi timp.

— I-ai spus asta?

— I-am spus.

— Şi ea ce-a răspuns?

— Ea făcea iar: hu-hu-hu! Ascultă-mă la inimă, babă, — zice ea —, cum fac doftorii noştri, să vezi dacă nu mi-i drag cineva. — Neamţu nu ţi-i drag, zic; asta se vede. Dacă ţi-i drag altul, chiamă-l şi spune-i.

— Nu-l chem, zice.

— Dacă nu-l chemi, ori dacă nu-i dai o veste, de unde să ştie? Spune-mi-l mie atunci, să fac cele de cuviinţă; şi cum se răsuceşte şarpele pe jăratic, aşa îl fac să ţi se răsucească la picioare. Ai să-i pari frumoasă şi dorită cum nu s'a mai pomenit pe lumea asta.

Atuncea ea n'a mai râs. Numai scutura din

cap, chip că nu vrea. Ce zici dumneata de asta?

— Eu nu zic nimic, răspunse Sofronie.

— Nu cumva râzi?

— N'am de ce râde.

— Apoi să nu râzi. Intr'o sfântă Miercuri din cealaltă săptămână, fiind Ţiganii noştri la aria de orz, te-am văzut cum ai venit cu dânsa, chip să-i arăţi lucrul la hapcă. Ce-a căutat ea în puterea amiezii şi'n acel zăduf, pe coclauri? Te întreb eu şi tot eu ţi-oiu răspunde.

— Ştiu ce vrei să răspunzi, babă, ca o fiinţă vicleană ce eşti, vorbi cu seriozitate Leca, fără a se clinti din loc. Insă domniţa Kivi nici pe mine nu mă poate suferi. Mi-a poruncit să-i ţin tovărăşie, m'am dus cu măria-sa. Eu nu-s decât un slujitor şi trebuie să stau la poruncă.

— Ştiu, ştiu. Insă mie mi se pare că tocmai asta-i pozna pe care o face fata asta. Când este o pricină de greutate, ori de împotrivire, atunci se zbate inima ca apa 'n stâncă. S'a văzut cucoană să poftească chiar pe unul de-ai noştri: măcar de-ar fi fost un Ţigan mândru; dar s'a întâmplat să fie o baragladină. Aşa că eu socotesc asta, la dânsa, o nebunie şi asta-i primejdia de care vorbeam.

— Prostii, zise Sofronie.

— Fie şi prostii; se poate să fie cum spui dumneata şi nu cum ştiu eu. Dacă-i adevărat şi nu-i prostie, ori dacă va fi având ea pe altcineva, cine va fi fiind, atuncea ştii dum-

neata ce face acuma, cât stăm noi la foc şi grăim?

— De unde să ştiu?

— Să-ţi spun eu. Stă în fundul divanului şi-l vede pe acela. Nu-i acolo, însă ea îl vede. Şi i se spânzură cu mânuţele de după grumaz.

— Poate; dar asta pe mine nu mă interesează, babă Domnică.

— Să zicem iar că-i aşa cum spui. Dar dacă pofteşti să vezi că-i adevăr ce grăiesc eu, du-te acolo şi te uită.

— Asta nu se poate.

— Ba eşti cu mine şi se poate. N'ai trebuinţă de cal; nu-i nevoie să mă porţi la spatele dumnitale. O babă cântăreşte de nouă zeci şi nouă de ori mai greu decât o fată mare. Uită-te la mine să văd cum ţi-s ochii. Decând erai mititel, şi-au mai schimbat apa; acuma-s mai întunecaţi. Aşa şi fata.

— Care fată?

—Domniţa. Când era mititică, avea nişte grăuncioare de ochi; abia-i deschidea; se uita ca o mâţă.

> Acuma are ochiul cât un lostun,
> Cine-o vede rămâne nebun...

Bătrâna continuă mormăind descântecul. Apoi tăcu. Somnia trudei puse iarăşi stăpânire pe Sofronie Leca; îi căzură pleoapele o clipă şi

văzu numaidecât pe Kivi, după cuvintele care-i fuseseră spuse.

Când se trezi, baba nu mai era în faţa lui. Focul era aproape stâns. Se uită la stele, ca să cunoască cât de târziu e ceasul. Căută sulişorul de pânză şi se duse după cal. Îl auzea pufnind, pe-o vălcică.

VII.

Cea din urmă „jucărie a măriei-sale“, cum îi ziceau oamenii, ar fi trebuit să fie la Necşeni către sfârşitul lunei Iunie. Insă nu sosise. Bernard îl rugase pe prietinul său să consimtă la o amânare. Mavrocoşti consimţise. A doua amânare însă o respinse. Domnul Antoine Bernard, nu cu mult înainte de sorocul întoarcerii sale la Necşeni, primi o scrisoare politicoasă dar hotărîtă, din care se vedea că încercarea de zbor vertical a intrat în altă zonă de investigaţii. Imprejurări cu totul particulare continuă să dea ideii o direcţie nouă. Zădărnicia încercărilor trecute e explicată; soarta celei din urmă o hotărăşte de mai înainte Mavrocosti singur. Nesosind la timp, comanda sa poate să rămâie mai bine în starea în care se află, o stare de posibilitate şi speranţă, decât să vie la Necşeni purtată de alţii şi să nu fie capabilă a se purta singură.

Fără să găsească un temeiu precis în termenii scrisorii, domnul Bernard s'a simţit puţintel jignit de această întâmplare. I se părea

că prietinia lui a suferit o atingere şi avu impresia că această atingere e voită de Mavrocosti. De aceea, când veni, în primele zile ale lui August, ca să desăvârşească organizarea exploatării, nu făcu primul popas la curtea din Necşeni. Se opri în târg la Dobreni şi trimise printr'un curier veste că a sosit. Imediat trăsura dela Necşeni sosi goală în târg, cu poruncă să-i stea la dispoziţie şi să-l ducă la măria-sa. Domnul Antoine Bernard era în conferinţă subt şopron, cu domnul Zeidel Abramovici şi fu, în acel moment, de părere că trăsura dela curte s'ar putea întoarce îndărăt goală, cu un simplu bileţel al lui de mulţămire şi de amânare a vizitei; însă Zeidel fu aşa de spăimântat de această intenţie, încât domnul Bernard îşi schimbă hotărîrea. Cu toate acestea s'ar fi cuvenit să contramandeze şi domnia-sa. In această afacere cel nedreptăţit era el, deoarece numai el îşi impusese grijă şi sacrificii în interesul prietinului său. Şi de una şi de alta mai era capabil încă: la atitudinea de spaimă a lui Zeidel, găsi că numai un prietin poate accepta capriţiile altui prietin.

— Nu-i nimic, nu trebuie să rămâneţi supărat, îl lămurea şi domnul Abramovici. Nu cunosc ce este şi dece puteţi fi nemulţămit, dar se chiamă că aţi mai acceptat dela prinţ o poliţă.

Domnul Bernard găsi observaţia justă.

— Ai dreptate, domnule Abramovici. Am să

mă duc. Insă mă întorc în astă-sară în Dobreni. Ce hotel este aici?

— Aici în Dobreni? Aici, în târg la Dobreni, n'avem nici un hotel.

— Se poate? Dacă întârzie cineva sau are o nevoie, ce face?

— Dacă întârzie şi are o nevoie? Cine poate să întârzie? Dacă întârzie un om de rând, se duce la un han.

— Ei bine, şi eu sânt un om ca toţi oamenii şi vreau să mă duc la un han.

— Cum să vă duceţi la han, dacă n'aveţi căruţă?

— Ce are a face?

— Are; trebuie căruţă, ca să dormiţi întrânsa. Aicea hanul e o ogradă unde poposesc căruţele. Şi trebuie să dormi în căruţă ca să nu-ţi fure caii.

— Dumneata eşti un om vesel, domnule Abramovici. Explică-mi însă cu seriozitate ce face o persoană ca mine, care vrea să aibă o cameră.

— O persoană nobilă ca dumneavoastră se opreşte unde are gust şi cere să i se dea adăpost. Poftiţi la mine, ori la alt negustor. Poftiţi la un gospodar într'un sat. Dar dumneavoastră aveţi cameră la curte. Credeţi că vă lasă prinţul să vă duceţi în altă parte?

— In acest caz, consideră-mă oaspetele dumnitale, domnule Abramovici.

— Bucuros, dar n'are să mă lese măria-sa.

— Vom vedea. Cred că e mai bine aşa cum îmi propun eu. Dealtminteri să nu-ţi închipui, domnule Abramovici, că vreau să te atac în liniştea dumnitale. Am învăţat, în ţara mea, să respect căminul şi tihna semenului meu. Mâni îmi vine un foarte bun cort de campanie. Mi-l aduce valetul, care soseşte cu restul de bagaje. Pe lângă asta, angajez imediat oameni ca să-mi facă o colibă de scânduri, unde voiu avea tot confortul posibil. Vreau să stau deocamdată zece zile. Mai târziu mă întorc iar. In aceste zece zile pun la cale transporturile, care, după cât înţeleg, constituie aici capitolul cel mai dificil al unei exploatări. Te rog să fii şi dumneata la dispoziţia mea, în condiţiile în care am vorbit.

— Am pus la cale unele lucruri cu domnii primari, dădu informaţie Zeidel. Veţi găsi bunăvoinţă în toate părţile. La noi oamenii sunt foarte cumsecade. N'avem hoteluri, însă oameni cumsecade avem. Şi cărăuşi, câţi poftiţi.

— A, da, aşa se chiamă, cărăuşi. Cât se plăteşte în această regiune de metru cub pe distanţă anumită?

— Incă nu se ştie, domnule Bernard. Avem să vedem. Unii oameni vin mai de departe, alţii mai de aproape.

— Ce are a face? Pe mine mă interesează distanţa dela pădure la gară — treizeci-şi-şase de kilometri.

— Da, o socotim şi asta. Insă unii cărăuşi

vin mai dedeparte, alţii sunt chiar în apropierea pădurii. Unii au căruţe cu cai, alţii car cu boi. Unii au numai un cal. Unii au nevoie, alţii n'au. Unora le-a murit o vită; altora un copil.

— Mă interesează ce spui, Abramovici, fără să înţeleg bine. Nu este un tarif la greutate şi distanţă?

— Ba este; chiar dacă n'ar fi, se poate face.

— Atunci?

— Este într'adevăr un „atunci". Chestia e şi când dai banii. Ii dai atunci, va fi tarif, după cerere şi ofertă. Ii dai acum, oferta e mai mare şi nevoile sunt destule.

— Înţeleg, murmură zâmbind domnul Bernard.

Târgul, în zi obişnuită de peste săptămână, era aproape gol. Câţiva negustori, interesaţi de afacerea Franţuzului, luaseră loc subt şopron, fără a cere voie, şi ascultau cu atenţie, mângâindu-şi, cu ochii pe jumătate închişi, bărbile.

Singurul muşteriu al dimineţii se vădi a fi un om voinic, gras şi rumân, care trecu pe drumul prăfuit într'o trăsurică verde, trasă de un cal mărunt, însă bine ţinut şi grăsuţ ca un pepene.

— De pildă, un asemenea gospodar poate face transport? întrebă domnul Antoine Bernard.

— Acesta nu e un gospodar, zâmbi Zeidel. Nu face transport. Meseria lui e alta.

— Ce fel de meserie are? întrebă curios Franţuzul, urmărind cu atenţie căruţa verde.

O văzu oprindu-se nu departe, în dreptul unei crâşme. Omul voinic şi rumân dădu un strigăt, fără a se urni din locul lui. Crâşmarul ieşi în prag ascultând, cu urechea întoarsă, poruncile. N'avea nevoie să întoarcă urechea, căci stăpânul căruţei avea o voce răsunătoare, care umplea uliţa.

— Acesta e Damian, cerşetorul, explică Zeidel. Face afaceri numai în zilele de târg. E olog de amândouă picioarele, însă are o voce de bariton. Păcat că nu vrea să cânte, ca s'auziţi şi dumneavoastră. Acuma se îndeletniceşte cu băutura. Duminica şi sărbătorile, când vin în târg oamenii, cântă foarte frumos şi femeile stau şi-l ascultă. E un cântăreţ religios, ca să zic aşa, şi are bun venit. Nu-şi dă el meseria lui pentru nici un fel de cărăuşie.

— Dece nu vrea să cânte acuma?

— E un om capriţios, domnule Bernard. Dacă îl tulbură acuma careva, suduie şi zvârle cu cârja.

— Ţara asta e plină de oameni ciudaţi, suspină mai mult către sine domnul Antoine Bernard.

Oameni care se instalează ca la ei în odaie şi te-ascultă ce spui. Cerşetori graşi, bine dispuşi şi agresivi în acelaşi timp. Prinţul e în armonie cu toate. Probabil că şi o anumită

persoană subțire, cu ochii mari, urmează linia neregulată a ansamblului.

Cum va fi întâmpinat la Necșeni?

Se așează în trăsura cu arcuri moi și vizitiul țigan de pe capră întoarse spre el o figură unsuroasă, amicală și afabilă. Îl duse repede pe drumuri de țărână. Văzând că boierul stă închis în el și nu catadixește să vorbească cu oamenii, Norocel vizitiul începu a vorbi cu cei doi cai negri cu ținte albe în frunte. Trecură pe lângă girezi înalte de grâu. Pe o costișă, dincolo de-o vale, la o depărtare de doi kilometri, mormăia garnitura de treier, lângă alte clădiri de holde.

— Ascultă: cum te chiamă? tresări deodată Bernard.

— Norocel, cuconașule. La porunca dumneavoastră. Știu că voiți să mă întrebați dacă s'a făcut frumos grâu în vara asta.

— Da.

— Tocmai asta grăiam eu cu caii. Au câteodată boierii un noroc, de-ți vine să-ți pui mânile în cap. Eu nici nu știu ce au să facă cu atâta grâu. Nu înțeleg unde au să-l puie. Au să umble mașinile până ce a da bruma. După aceea încep cărăușii să-l care. Sofronie Leca l-a și vândut.

— Îl transportă la calea ferată?

— Îl stranportă la drumu de fier.

Cu căruțele boierești?

— Da de unde? Parcă avem noi atâtea harabale şi atâţia boi? Cu căruţe din Necşeni. Dar dumneavoastră să n'aveţi grijă dinspre partea lemnului din Borza. Au aflat oamenii din sate ş'au să vie cât păr în cap să le daţi arvună.

„Pe cât înţeleg, cugetă în sine domnul Bernard, aici se discută curent afacerile mele. Săteni, Ţigani, administratori, stăpâni s'au constituit în Parlament".

— Grăim şi noi, sara, ba de una, ba de alta, zise de pe capră Norocel, şi aflăm câte sunt prin lume. Altă gazetă n'avem.

— Vorbeşti şi cu caii?

— D'apoi ce să fac? când tac boierii, cu cine vreţi dumneavoastră să vorbesc?

Vizitiul era un om de patruzeci de ani, cărunt, frumos la înfăţişare, în haina-i domnească, cu nasturi de alamă. Avea în ochi o lumină de inteligenţă şi de râs. Domnul Bernard îl cântări drept un privilegiat al soartei.

— De mult eşti vizitiu la curtea prinţului?

— De când m'a făcut mama. Noi slujim aici din tată'n fecior.

— Ai simbrie bună?

— Am, dar parcă s'alege ceva de ea? Să vă spun ceva, boierule. Straşnic îmi place mie băutura! Eu ştiu de mai înainte ce am să fac cu bacşişul pe care aveţi să mi-l daţi. Când îs băut, domniţa nu mă poate suferi. Pune pe altul să se suie pe capră. Nu pentru măria-sa,

căci măria-sa umblă mai mult călare; ci pentru prinț. Ș'apoi îl duc pe prinț la gară, și înapoi de la gară. Nu spune o vorbă. Ia așa stă, stă și se gândește. Mult se mai gândește prințu ista al nostru. Clocind atâta gând, nu se poate să nu iasă ceva care zboară.

Bernard râse cu voie-bună și-și puse întrebarea la cât să-și fi fixat Norocel bacșișul. E un om destoinic; în altă țară, instrucțiunea și cultura l-ar fi ridicat într'un parlament.

— Odată numai, după-ce am stat cu măria-sa Lupușor de vorbă, mi-a spus că vra să mă ducă în țara franțuzească. Dar măria-sa are prea multe pe cap și uită unele din câte le spune ori le făgăduiește. Intr'un rând, s'a înfierbântat cum că face spital la Necșeni, pentru lumea sărmană. Altădată a juruit o școală. Măria-sa are alte gânduri. Cine știe pe unde zboară gândurile măriei-sale!

— Ar fi fost bine să se facă o școală.

— Dece? ca să învățăm noi Țiganii carte și pe urmă să ne ducem la spital să murim? Să fim noi sănătoși, ca să ne îndestulăm de mila măriilor lor. Nu ne trebuie nimica alta. La sfârșit tot acolo ne ducem.

— E adevărat. Observ că ești și filosof.

— Ihî. S'aude că găsim rachiu dulce.

— Unde?

— In grădinile raiului. Pe noi Țiganii ne ia sfântu-Petrea c'o vargă și ne alungă tocmai

acolo, în fund. Ar fi bine şi acolo dacă toate-acestea n'ar fi numai nişte poveşti.

— Ciudat! mormăi domnul Bernard. Ascultă, Norocel.

— Porunca. Voiţi să mă întrebaţi dacă-i bun rachiul dela rateşul boieresc? E bun. Am vreme să opresc.

— Nu, Norocel, râse Bernard. Treci mai departe. Deşi-i zi de lucru, văd oameni care stau degeaba la rateş. Par oameni cum se cade. S'au sculat şi m'au salutat cuviincios. Dar dece stau degeaba?

— Aşa au ei gust; mai mare plăcere decât asta nu se poate.

— Şi dece purtaţi voi căciuli în puterea verii, Norocel? Asta iar nu înţeleg.

— Apoi, cuconaşule, dumneata nu ştii că la noi este o zicătoare veche? Să-mi fie cu iertăciune pentru cuvântul cel prost, dar acea zicătoare spune că dela Sântămărie fac ceva cânii în părărie. Aşa că dela Sântămărie oamenii pun mâna pe căciulă şi-şi cârpesc cojocul.

Zicătoarea, Norocel o rostise cu vorba crudă şi precisă pe care o întrebuinţează localnicii. Domnului Bernard nu-i displăcu dictonul, deşi domnia-sa purta o prea frumoasă părărie de paiu moale. Norocel îl spiona cu coada ochiului; pe domnul Bernard îl interesa şi această manevră a Ţiganului. O adiere de vânt veni din mirişti şi-i aduse miros cald de grâu copt, în

care se amesteca şi un tăiuş de alcool. Pasagerul înţelese de ce-i aşa de spornică faconda automedonului. Ca om practic în orice împrejurare, se gândi numaidecât să puie la contribuţie dispoziţia aceasta, ca să aibă şi alte ştiri despre localnicii Necşenilor. Află îndată că domniţa nu-i acasă. E dusă cu calul. Dar poate în vremea asta, cât umblăm noi cu trăsura, măria-sa să fi venit. Prinţul stă singur şi ceteşte. Câteodată scrie, dar mai mult ceteşte. Ieri a ieşit să vadă pe Sofronie Leca.

— Aşi dori să aflu ceva despre Sofronie Leca al dumneavoastră, întrebă cu aceeaşi bunăvoinţă şi veselie domnul Bernard.

— Cum nu? Puteţi afla orice poftiţi, cuconaşule. Îl întrebaţi şi el vă spune numaidecât...

— E de mult în serviciul prinţului?

— De mult. Dar o bucată de vreme n'a fost pe aici. Acuma s'a întors iar.

— Înţeleg că-i om destoinic.

— Care nu se mai află.

— Se ocupă numai de Necşeni?

— Aşa mi se pare, dar bine nu pot să ştiu.

— La pădure n'are, cred, nici un amestec.

— Iaca, nici asta n'aşi putea să vă spun.

— Nu cumva nu-i pare tocmai bine de tăierea pădurii?

— Dece să nu-i pară bine? De ştiut nu ştiu, dar n'are dece să-i pară rău.

— Dar ţie îţi pare bine?

— Mie îmi pare bine. Văd că sânteţi de treabă boier.

— Şi Ţiganilor lingurari le pare bine? Ce zici?

— Şi lor le pare bine. De întrebat, nu i-am întrebat, dar dece să nu le pară bine?

— Acestea nu ai obiceiu, Norocel, să le discuţi cu caii?

— Ba da. Dar unele caii le ştiu, iar altele nu le ştiu. Aşa că eu de Sofronie Leca nu v'aşi putea spune nimica, batâr să-mi daţi şi o mie de lei. Dece să spun că ştiu, dacă nu ştiu?

— Te temi poate de dânsul?

— Da de unde, cucoane? Nu mă tem de fel!

Domnul Bernard înţelese că trecea printr'un loc oprit. Deci, cum bănuia domnia-sa, Leca îşi cam juca pe socoteala lui caii şi era mai temut decât adevăraţii stăpâni. Bine, să fim atenţi. Acesta-i braconierul de care vorbea prinţul.

— Ii cam place să vâneze în Borza?

— Nu cunosc; nu-l ştiu vânător.

Buna dispoziţie şi verva lui Norocel vizitiul erau vădit în descreştere. Caii nu mai aveau chef de sfat; îşi grăbiră trapul.

Trecură prin marginea satului Necşeni. Pe urmă le scânteie înaintea ochilor, în soarele amezii, crucea bisericii din coasta curţii; apoi se desfăşură parcul şi se deschise spre miază-zi şi răsărit perspectiva iazului. Trăsura coti brusc; Kivi îi surâse graţios din cerdac.

Primirea i se păru domnului Bernard dintre cele mai corecte. Ar fi putut întrebuința chiar și un alt termen, ceva mai favorabil amorului său propriu. Domnișoara Mavrocosti pofti să afle imediat știri despre sănătatea și afacerile domnului Bernard, care, fără îndoială, erau prospere. Domnul Bernard dădu răspunsul strict necesar, știind că o prințesă, educată în Apus, zâmbește agreabil ascultând explicațiile, dar se gândește cu totul la altceva. Într'adevăr, Kivi părea preocupată. Domnul Bernard nu se sfii, ca prietin și bun cunoscător de oameni, să-și traducă în cuvinte constatarea.

— Prințesă, vă încredințez că vă voiu elibera numaidecât de grija persoanei mele. Sânt de astădată numai omul de afaceri; credeam să găsesc pe domnul Mavrocosti.

— Acel Mavrocosti e tot amicul dumnitale, domnule Bernard; fii bine încredințat de asta. Scrisoarea lui nu trebuie să constitue pentru dumneata nici cea mai mică jignire; e un reflex al stării lui sufletești, care, te asigur, nu e tocmai bună. Fratele meu a avut iarăși o epocă de deprimare.

— Nădăjduiesc că acum e bine, se interesă Bernard.

— Ceva mai bine. Are însă în unele zile dureri de cap. In general, se simte obosit. Cred că vom pleca undeva, în străinătate, ca să se recreeze. Acestea sunt stări pe care dumneata

le-ai cunoscut; pe urmă vine perioada de agitaţie entuziastă şi de creaţie.

— Bănuind asta, vreau, prin urmare, să nu vă fac nici cea mai mică tulburare.

— Care tulburare? Nu cumva, domnule Bernard, dumneata eşti supărat pe noi din pricina scrisorii lui Lupu? Ba da, eşti supărat. Imi dai voie să-ţi spun că te cunosc după ochi?

— Sînt fericit de atenţia dumneavoastră, prinţesă.

— Dacă eşti aşa de fericit, domnule, vei binevoi să te supui în totul dispoziţiilor mele.

— Mâni va trebui să fiu la pădure, prinţesă.

— Până mâni eşti prizonierul nostru. Poţi circula de altminteri în voie; poţi sta singur, dacă preferi. Cred că n'aveai intenţia să stai, la noapte, pe câmp, în marginea şanţului?

Domnul Bernard crezu că nu trebuie să vorbească de han.

— In părţile acestea de lume, urmă Kivi, restaurantele sunt la înălţimea hotelurilor. Nu ne socoti pentru asta în stare de inferioritate, domnule Bernard, căci în schimb primirea de oaspeţi e lege.

— Cred şi văd, prinţesă. Vai, legea aceasta nu-i făcută să mă bucure mai mult.

Kivi nu crezu că trebuie să împingă mai departe amabilitatea; domnul Bernard căuta să-i citească, pe faţa mobilă şi totuşi serioasă, intenţia unui răspuns în armonie cu sentimentele lui. Mavrocosti apăru.

N'avea înfățișarea unui om prea obosit. Nu părea că-l doare capul. Scutură afabil mâna prietinului său și intră dintr'odată într'o convorbire întreruptă, numai de câteva minute. Cu toate acestea nu se văzuseră de câteva săptămâni; în intervalul acesta se schimbaseră scrisori și scrisori nu dintre cele mai plăcute.

Domnul Bernard ar fi dorit să lichideze imediat acel mic diferend care stătea încă, între el și gazdele sale, ca o ceață; dar momentul nu i se păru potrivit. Atitudinea lui Lupu Mavrocosti, complect străină de atare preocupare, nu-i spori jignirea, ci-i produse mai mult un fel de neliniște. Deși-i era greu să accepte că nesiguranța și capriciile acelui boier valah ascundeau o viclenie, totuși îi rămânea la tâmplă un țânțar, care se întorcea în acelaș loc, deși-l alunga necontenit.

Abia după masă oaspetele putu să-și capete întreagă buna dispoziție, lăsându-se biruit. Sărmăluțele cu smântână, curcanul fript dumnezeește, vinul generos îl puseseră în același scaun și'n aceeași stare fizică, în care fusese, când începuse conversația pe care o urma Mavrocosti. Țigăncușele cu părul negru strălucitor și bluzele albe drotate apărură iar, cu cafele turcești.

— Trebuie să găsesc acel ceva pierdut, zicea Mavrocosti. E posibil oare să se fi înălțat la cer, cum am crezut în primul moment? Poate să fi căzut în Borza.

— Dacă-i căzut în Borza, râse Bernard, îl găsim când tăiem pădurea.

Boierul îl privi cu ochi mari, dintr'odată întristați.

— Intr'o formă ori în alta, urmă Franțuzul, pădurea ne va da ceeace cauți domnia-ta. Frasinii, care deocamdată stau înrădăcinați aici, vor zbura, dând sunet, peste Antile și Ceilan.

— E un zbor paralel cu scoarța pământului, suspină Mavrocosti. Dumneata nu dorești altceva?

Kivi interveni:

— Domnul Bernard dorește să se odihnească. De mâni, își începe operațiile.

— Așa este, așa este, zâmbi Lupu Mavrocosti, sosit dedeparte.

Senzația de fantezie mai mult decât de fantastic, pe care o mai avusese cândva o clipă, se trezi iarăși în domnul Bernard, ceva mai puțin agreabilă decât prima oară.

Când Kivi îl pofti, cu gingășia ei obișnuită, la serviciul religios de a-doua-zi dimineața, la biserica familiei lor în marginea parcului, Bernard văzu pe Mavrocosti atent și mirat în același timp. A surprins la fată o mișcare de nerăbdare? Poate i s'a părut. Nu e o gelozie copilărească; e poate tot o ciudățenie de om nu îndestul de cumpănit.

— Pe mine nu m'ai chemat de ani de zile... zise Mavrocosti către Kivi, cu rânjetul lui numai într'o latură.

— Tu te poți duce oricând, răspunse domnița; însă știu că liturghia te indispune, sau mai degrabă vecinătatea mormintelor. Aproape de morții mei, eu, dimpotrivă, mă simt reconfortată.

— De aceea s'a zvonit în sate că aşi fi strigoiu... mormăi Lupu.

Kivi râse, alăturându-se de el c'o mângâiere de mamă.

Domnul Bernard fu astfel sechestrat la Necşeni până la liturghia de a-doua-zi Duminică. Avu timp să viziteze parcul, să se coboare până la iaz în tovărăşia domniței; pe Lupu nu-l mai văzu. Stătu o vreme singur; din când în când intrau Țigăncuşele în odaia lui, ca să aducă ceva ori să diretice. Zgrepțănau puțin la uşă şi intrau zâmbind. Icşcau aruncându-i o căutătură.

Stătea într'o odaie boltită, cu divan şi fotolii vechi. Pe pereții văruiți erau înşirate câteva stampe. Una reprezinta o imagine foarte fină a lui Neculai I Pavlovici, țarul tuturor Ruşilor. Scoțând-o din cuiul ei ca s'o cerceteze mai de aproape, descoperi pe partea cealaltă, în dosul cadrului, tot aşa de bine conservat, portretul lui Francisc împăratul nemțesc. Fără să înțeleagă rostul acelei alcătuiri, căută şi celelalte stampe: încoronarea Iosefinei de către Napoleon; o gravură de Rembrandt. Nu erau căptuşite cu altele. Una din Țigăncuşe îl surprinse asupra acestor investigații şi-l privi lung. El

îi zâmbi. Ea se retrase precipitat. Atunci domnul Bernard se hotărî să încuie ușa. Descoperi însă că broasca n'avea zăvor, nici cheie.

— Oamenii aceștia meritau să fie cunoscuți, își zicea domnul Bernard.

Insă el ar fi trebuit să vie fără bani în acest adăpost plăcut; ca să doarmă liniștit. Casetă nu se găsește în perete; ușa nu se închide; ferestrele n'au gratii. Ce să facă cu suma importantă pe care o are la el? Probabil că lipsa aceasta de apărare e voită și are o semnificație. Puse deci banii pe masă, acoperiți neglijent c'o gazetă și-i crezu destul de dibaciu apărați. Se vârî în așternut cu oarecare grijă, stătu un timp treaz, simțind în nări mirosul de busuioc al încăperii; pe urmă adormi adânc. A-doua-zi află banii frumos rânduiți în mijlocul mesei și gazeta păturită cu grijă alături. Țigăncușa zgrepțenă la ușă cerând să intre cu apă.

La biserică, găsi lume înțesată, în lumina și subt fumegarea făcliilor. In latura dreaptă a naosului era păstrat un spațiu gol. Deasupra unei lespezi de marmură cu inscripție, ardea o candelă filigranată de argint. Kivi îngenunchie alături pe o pernuță de matasă roșie. Țaranii, după ce făcuseră loc fețelor boierești, se grupară iarăși în rânduiala lor, bărbații mai înainte, c'o atitudine de gravitate și noblețe, care stârni toată admirația străinului. Păreau a asculta cu atenție serviciul divin. Femeile

erau mai puţin liniştite, împărtăşindu-şi în şoaptă felurite secrete extraordinare, care nu pot fi comunicate în altă parte, nici nu pot suferi vreo întârziere. Nu-i fu greu Franţuzului să descopere obiectul acestor aprige şi tainice preocupări: toţi ochii feminini îl fulgerau, îl măsurau şi-l cântăreau. Kivi zâmbi şi-l sfătui, strecurându-i câteva cuvinte franţuzeşti, să se comporte ca un creştin, adică să urmeze mişcarea de semne şi închinăciuni a poporului adunat, ceeace Franţuzul făcu numaidecât, dar imediat se simţi ridicol faţă de domniţă. Oamenii însă îl acceptară, cu priviri binevoitoare.

Robia domnului Bernard, dealtfel nu displăcută, încetă îndată ce se întoarseră la curte. Costică, valetul domnului Bernard, sosise cu bagajele. Aşa cum era de aşteptat dela un valet bine stilat, cortul de campanie fusese uitat la Bucureşti.

— Atunci ne vom sili, hotărî filosofic domnul Bernard, să ne alcătuim imediat adăpostul de scânduri. Vom ruga pe domniţă să ne înlesnească astăzi transportul la pădure şi dumneata, Costică, te vei înfăţişa Ovreiului meu din Dobreni, cu porunci exprese, ca lucrarea să fie pornită şi executată imediat.

Valetul, om nalt şi uscat, cu nasul mult mai desvoltat decât al stăpânului său, îşi întoarse acest apendice cu gravitate şi dispreţ către toţi curtenii Necşenilor, adunaţi buluc în jurul bagajelor. Pe Ţigăncuşe mai ales le amuza haina

eleganță a domnului Costică, cu pardesiu cenușiu și pălărie tare la fel.

— Trebuie să fie tot vre-un Franțuz, se sfătuiau ele.

— Ce vă holbați așa, cioropinelor? le mustră domnul Costică, cârnindu-și cătră ele nasul.

Stolul de fete se desfăcu numaidecât, scandalizat. Apoi se întoarse iar, rămânând la o distanță ceva mai mare. Deacolo examinau coloarea pielii domnului Costică, o coloare caracteristică și familiară.

— Cum de n'am băgat noi de samă mai devreme? zise Constanța, Țigăncușa domniței. Treci înainte, Fițo, și-l stupește tu, că mie mi-e greață!

După această hotărîre, fetele se retraseră cu demnitate. Rămaseră numai slujitorii bărbați, c'un zâmbet oblic și fin, pe care Costică urma să-l trateze cu același dispreț.

— Ași vrea să întreb pe boieraşul ista, vorbi Norocel; în câtă vreme a zburat dela București pân'aici? S'a umplut lumea de cioroplane, adaose el clipind dintr'un ochiu.

După acest început de ostilitate, se retrase și grupul bărbătesc.

Relațiile pe care i le dădu valetul hotărî pe stăpân să rupă brusc farmecul acelei prințese orientale care se numea Kivi și să treacă la realitățile severe cu care era deprins.

— Aceștia nu-s servitori, domnule, declară Costică indignat; aceștia-s niște sălbatici; nu

ştiu nici să vorbească, nici să se poarte cu oamenii. Nu înţeleg cum îi pot suporta boierii de aici.

Norocel trăgea, de pe capră, cu urechea şi făcea caii să joace în hăţuri şi'n hamurile lor sclipitoare.

Când Kivi apăru ca să întindă mânuţa-i brună pentru sărutare, se opri şi se uită mirată la valet.

— Cine-i domnul?

— Costică Mărgăritescu, se recomandă noul venit solemn, închinându-se adânc în faţa stăpânei locului.

Când va fi ce ştiu eu, îşi zicea el, privind pieziş spre stăpânul său, am să fac altă randuială la curtea din Necşeni.

— Costică Mărgăritescu? se veseli Kivi.

— Da. Omul meu.

— A! omul dumnitale...

Mărgăritescu se închină a doua oară. Norocel tuşi înăbuşit pe capră.

— Atunci când ne vedem, domnule Bernard?

— Nu vreau să fiu indiscret, prinţesă. In cinci ore, îmi creez un castel în pădure.

— Atunci te putem vizita noi. Va fi foarte frumos. Il ierţi pe fratele meu că nu e de faţă în clipa aceasta?

Bernard rămase o clipă nedumerit.

— Atunci ne vedem în pădure?

— Desigur, răspunse Kivi, ne vedem în pădure.

Norocel îşi făcu de data asta drumul la Dobreni fără discursuri. Mărgăritescu, lângă stăpânul său, primea instrucţiuni amănunţite. Cum ajunse în târg, coborî în prejma domnului Zeidel şi rămase cinci minute în strânsă conferinţă cu el. Norocel îşi primi bacşişul şi se retrase. Domnul Bernard se stabili la o simplă masă de lemn subt şopron şi cercetă cu luare aminte condicile pregătite. In târg încă forfoteau oameni; grupe începură a se strânge, ca să se puie în contact cu stăpânirea nouă a pădurii, despre care se spunea că dă bani înainte pentru transport.

După comunicările şi indicaţiile lui Costică Mărgăritescu, doi Ovrei sprinteni, chemaţi şi sosiţi în bătaie de biciu la Abramovici, se transportară la depozitul de cherestea local; câteva căruţe fură rechiziţionate cu preţ neobişnuit şi domnul Bernard, pe când îşi începea tratativele cu sătenii, fu încredinţat că, la ora opt sara, va avea adăpost subt pădure. Mărgăritescu, stăpânind de aproape alte două vehicule din târg, trecu la curte ca să ridice şi să ducă la faţa locului bagajele. In acele bagaje se cuprindea şi o puşcă de vânat de marcă englezească, şi costumul de rigoare cu pantaloni scurţi; şi impermeabile, şi un meşteşug ingenios de bucătărie, şi alt meşteşug de făcut un duş rece în câteva minute. Săpunuri, oglinzi, brice, tacâ-

muri de argint, blide de porţelan. In zece zile, lucrând intens, domnul Antoine Bernard nădăjduia să puie la cale campania. Cum cad frunzele, tăierea porneşte. După ce s'aşează iarna, banii angajaţi acuma încep a produce îndoit: căruţele vor veni deşerte pe un drum şi vor ieşi încărcate pe altul, către gară.

VIII.

Cei câţiva meşteri care puteau lucra Duminica încheiară în scurt un acoperiş pe câţiva stâlpi îngropaţi, în poiana din margine, care se chema a Curcanului. Fântâna era aproape. Domnul Costică desfăcu un pat de campanie, cu toate halaturile lui; dădu la iveală meşteşugurile bucătărioarei; făcu să strălucească o serie întreagă de aparate misterioase, la care se uitau de departe, cu braţele încrucişate, câţiva localnici bruni: erau reprezentanţi dintre cei mai tineri ai satului lingurarilor. Din când în când, trebăluind, Costică Mărgăritescu mormăia şi le arunca o privire ostilă.

Intr'adevăr, şi după părerea lui, caşi a stăpânului său, în toate lucrurile şi în toţi oamenii din aceste părţi de lume trebuia pusă o rânduială. Mai ales în oameni. Stau degeaba şi se uită fără să spuie nimic. Se înalţă, se răsucesc, se pălesc în capete, îşi schimbă locul, ca să-şi poată satisface mai bine curiozitatea, şi, din când în când, râd fără noimă.

A trecut ş'un fel de om sălbatic, cu baltag,

cu cojocu 'ntre umeri şi cu căciulă în cap. S'a oprit, şi-a repezit căciula pe ceafă şi s'a uitat; pe urmă şi-a dat iar căciula pe ochi.

— Măi oamenilor, a strigat el, a cui sânteţi?

Dulgherii l-au lămurit că fac un adăpost pentru domnul inginer.

— Aha! pentru Neamţ? s'a încredinţat el. Apoi bine, faceţi-l. Se chiamă că dumnealui are un drept în Borza. Dar el unde-i?

— Are să vie să se aşeze aici.

— Aha! Da aista care umblă cu nişte jucării, cine-i?

Meşterii crezură că trebuie să râdă, fără să răspundă. Valetul privi o clipă cu dispreţ spre om. Ţigănuşii din preajmă dădură explicaţii lui Peceneaga.

— Ăstă-i Costică Mărgăritescu.

Servitorul se socoti ofensat de tonul cu care era rostit numele său şi aruncă o privire ameninţătoare spre grup.

— Apoi bine, să fie sănătos şi să nu se supere, intreveni cu blândeţă pădurarul. Dacă toate se fac cu voia lui Mavrocosti, eu nu mă pun de pricină.

S'a dus săltându-şi cojocul în spate.

La ora şase, domnul Antoine Bernard s'a înfăţişat aşa cum anunţase. Lucrătorii şi-au încetat bocăniturile; explicară că se întorc a-doua-zi ca să isprăvească, şi se duseră, căţărându-se din fugă în căruţa lui Zeidel, care adusese pe Franţuz. Costică Mărgăritescu pre-

zintă stăpânului său cel dintâi ceaiu, într'un filigean chinezesc. Aroma lui fină se împrăştie îndată în poiană, luând oarecum cunoştinţă de asprele mirosuri ale Borzei. Pădurea era liniştită şi tăcută şi avea un răsuflet lin după soarele copleşitor. Susura abia simţit din frunze. Lostuni începură să treacă prin lumina poienii, ţârâind. Un vultanaş dădu un strigăt prelung de mirare şi se opri în vârful stejarului celui bătrân. Domnul Bernard îl privi o clipă. Paserea dădu al doilea strigăt şi-şi desfăcu aripele dungate în lucirea oblică a soarelui, luându-şi zborul. Răsturnat în scaunul de pânză şi lemne încrucişate, inginerul îşi sorbi ceaşca de ceaiu, cu o senzaţie dintre cele mai plăcute şi mai ciudate în acelaşi timp. Din pământ, din pădure, din ierburile poienii, îl învăluia o tihnă aromitoare, un îndemn de desfacere totală şi de lene. Pofti a doua ceaşcă de ceaiu. Cei dintâi săteni, cu care trebuia să aibă domnia-sa de a face în vederea exploatării, se opriră în drumuşor, la margine. Nu păreau de loc grăbiţi. Erau şase sau şapte. Se tolăniseră în iarbă, hotărîţi să aştepte oricât. Dar în domnul Bernard veghea o disciplină care-i înfrâna toate şovăirile. Depuse ceaşca pe măsuţa improvizată, îşi impuse o silinţă ca să se ridice şi făcu semn oamenilor să se apropie. Oamenii se sculară din iarbă şi se apropiară domol.

Se descoperiră, dădură bună-vremea. Ingine-

rul le mulţămi. Ii întrebă dacă poftesc să se angajeze pentru transporturi. Unul din ei începu o istorisire, care ameninţa să fie mai lungă decât trebuia, c'un cal pierit dintr'o muşcătură de şarpe. Cum era soarele, cum era cotitura văii, cum era rovina de pârău, cum se va fi strecurat şarpele. Cum femeia din Bălăneşti, care ştie să descânte de muşcătură de şarpe, a venit prea târziu.

— Cum te chiamă? zâmbi inginerul.

— Gheorghe Topală.

— Ai nevoie să-ţi cumperi alt cal?

— Da. Mai am eu ceva parale; dar mi-ar mai trebui.

— Cât?

— Apoi, dacă s'ar putea, o mie.

— Se poate.

— Dar dumneata?

— Eu, domnule inginer francez, am o chestie c'un mânzat.

— Ai şi dumneata nevoie de parale?

— Am. Eu pe dumneavoastră, domnule ofiţer, vă cunosc din războiu. Am fost în regimentul 42 infanterie şi dumneavoastră eraţi ataşat la regimentul nostru. Aşa că poate v'aduceţi aminte. Eu îs Ilie Grigoraş. V'am adus odată ţigări dela Divizie.

— Mi se pare că-mi aduc aminte. Ai nevoie de mult?

— Eu aşi lua arvonă două mii.

— Să vedem.

— Da, domnule ofiţer, şi mai sunt şi aceştialalţi patru oameni, tot din sat dela noi, dela Bălăneşti.

— Bine, am nevoie de asistenţa primarului.

— Aşa-i, se învoi cu regret Grigoraş, trebuie să fie de faţă şi primarele. Atuncea om veni cu primarele. Primar la noi e domnul Nastasă. Dar noi sântem oameni de cuvânt. Am pus la cale un angajament, apoi numaidecât îl executăm, după condiţia anumită, la vremea hotărîtă. Iaca, ne cunoaşte şi domnu Sofronie Leca. Ii lucrăm şi lui şi n'are a se plânge.

Cel despre care era vorba descălecase chiar în acea clipă în poiană şi se înfăţişă domnului Bernard în forme destul de civilizate. Sătenii se traseră puţintel mai la o parte.

— Poate aveţi nevoie de ceva, domnule Bernard? întrebă c'un ton amical administratorul Necşenilor. Am ordin dela prinţ să fiu la dispoziţia dumneavoastră pentru orice. Poate aveţi nevoie de o trăsură care să vă stea permanent la dispoziţie. Dacă face trebuinţă feciorului dumneavoastră de un ajutor, aşi putea aduce un flăcăuaş ţigan dela curte.

— Mulţămesc prinţului, răspunse Bernard. Iţi mulţămesc şi dumnitale că ai fost aşa de amabil, ostenindu-te până la pădure.

— Nu-mi fac numai datoria, domnule, răspunse Leca; e şi o plăcere pentru mine să vă fiu de folos. Pot fi călăuzul şi tovarăşul dumneavoastră, dacă voiţi să ieşiţi într'o după-a-

miază la prepeliţe. Dacă doriţi să vânaţi singur, vă pun la dispoziţie cânele meu.

— Ba nu, ba nu, se întoarse câştigat inginerul; hazul unei partide de vânătoare e mai ales o tovărăşie plăcută.

— Atunci vă rog să abuzaţi de mine, domnule Bernard.

— Iţi mărturisesc, domnule, zise râzând Franţuzul, că nu m'aşteptam să te găsesc pe dumneata aici. Poftești un ceaiu?

— Mulţămesc, nu. Am venit şi pentru un lucru precis. Trăsura dela curte soseşte în urma mea. Domnişoara Mavrocosti v'aşteaptă la masă.

Sătenii din Bălăneşti înaintară:

— Atuncea noi cum facem?

— Nu v'am spus? Trebuie să vă asiste primarele dumneavoastră.

— Dar ne cunoaşte şi cuconu-Sofronie.

Leca se răsuci spre ei şi-i privi serios, fără a le răspunde. Sosea trăsura dela curte cu alţi cai şi alt vizitiu.

Când domnul Bernard se întoarse, după miezul-nopţii, destul de bine dispus, găsi poiana aurită de lumina lunei. Ascultând încă duruitul trăsurii care se depărta, îşi recapitula conversaţia din acea sară cu prinţesa Kivi. Era o persoană din ce în ce mai interesantă această soră a prietinului său. Insuşi Mavrocosti se dovedise vorbareţ ca niciodată şi fără niciun semn de oboseală până la acea oră târzie.

Era o liniște desăvârșită în sălașul său. Un străjer se desprinse de sub un stejar. Bătu de două ori cu bâta în pământ și întrebă gros:

— Care-i acolo, măi?

Indată ce înțelese cu cine are de-a face, își duse milităreşte mâna la frunte și se retrase în umbră. Trebuie să fie tot o rânduială a prințesei, își făcu socoteală Bernard. Se vede că are o deosebită grijă de oaspetele său.

Își găsi culcușul de explorator în colțul hotărît, se desbrăcă repede și se vârî în sac, își așeză obrăzarul pentru țânțari și încercă să doarmă.

Cum se făcu liniște și nu mai fu distrat de propriile-i mișcări, auzi sforăitul subțire al feciorului, care dormea în alt colț al șopronului, învălit strâns în pături. Străjerul sloboz asupra poienii un fluierat prelung. Sforăitul lui Mărgăritescu încetă.

Domnul Bernard aștepta somnul. Simțea în pleoape lucirea lunei. Un fâșâit de rațe sălbatice trecu brusc pe deasupra arborilor. O toacă misterioasă începu a bate în adâncul pădurii.

Se deșteptă într'o larmă supărătoare. In adăpostul lui bătea soarele; în același timp simțea în nări jilăveala proaspătă a desișurilor. Se ridică în culcuș, cu capul greu încă de somnul compact. In puzderia de aur a dimineții, în locul de lângă fântâna cu cumpănă, unde poposiseră în ajun oamenii din Bălănești, se frământau copii de coloarea ebenului, în îmbră-

cămintea mai mult decât sumară pe care el o cunoştea. Strigau ceva. Se tânguiau cu înverşunare. Inginerul se desfăcu din culcuş şi întinse urechea. Puradeii îl observară numaidecât şi-şi sporiră vociferările.

Feciorul ieşi de după şopron ameninţător asupra lor.

— Aoleu! se tânguiau Ţigănuşii; domnu Costică ne ucide şi ne omoară!

Abia atunci observă inginerul că feciorul avea în mână biciu.

— Ce este, Costică? întrebă el.

— Aoleu! aoleu! îşi repetau Ţigănuşii strigarea. Domnu Costică ne ucide! Muma lui şi Dumnezeul lui! Domnu Costică ne ucide şi ne omoară!

Intr'o clipă se făcură nevăzuţi prin tufe ca nişte pui de demoni ai codrului. Mărgăritescu întoarse spre stăpânul său o faţă mai neagră decât feleşagul ei obişnuit.

— S'a întâmplat ceva?

— Nişte lifte nesuferite, domnule inginer! izbucni servitorul. Asară, după ce aţi plecat dumneavoastră, mi-au făcut capul calendar. Au îndrăznit să intre ş'aici, să se aşeze pe culcuşul dumneavoastră. Atuncea mi-a împrumutat unul din acei gospodari biciuşca. Numai aşa i-am putut ţine la distanţă; venind şi străjerul i-a depărtat şi el. Insfârşit, s'a înfăţişat un fecior boieresc chior, care s'a recomandat Marandache. Acela a strigat odată: Hăt! Ţâst!

N'a mai rămas unul. Acuma însă văd că iarăşi s'au întors.

— Văd şi eu; ce-i de făcut?

— D'apoi credeţi că mă pricep, domnule inginer? Eu socot că trebuie bătuţi. Nici nu ştiu ce neam or fi. Nici nu-i înţeleg ce vorbesc.

— Eu i-am înţeles foarte bine, Costică. Am să comunic domnului Sofronie cazul. Nădăjduiesc că el găseşte imediat o soluţie.

— Aşa cred şi eu, domnule inginer. Administratorul a trecut pe aici când răsărea soarele. Mi-a spus că, dacă avem nevoie de el, să lăsăm răspuns acasă la dumnealui, doi kilometri de aici. Dacă ieşiţi din pădure, se vede: o casă albă cu livadă. A adaos că pe la amiază trece iar. Orice nevoie aţi avea, dumnealui e la dispoziţia dumneavoastră.

Clătinat cu totul în demnitatea lui, Mărgăritescu îşi purtă înfăţişarea naltă, cu buzele căzute şi dezgustate, în locul unde îşi instalase bucătărioara cu petrol. Domnul Bernard zvârli cu energie de pe sine flanelele şi trecu la duşul improvizat din apropierea fântânii. Mărgăritescu îl aşeza şi-l strângea de câte ori era nevoie. Scotea apă şi umplea cazanaşul — o apă rece cu tăiuşuri de ghiaţă. Inginerul dădea strigăte bizare, primindu-i săgeţile, ceeace opri în loc pe cei câţiva oameni cu ferăstraie şi gealăie care intrau în poiană. Ce să fie? Parcă l-ar tăia pe cineva, ori îl bate! Nu lăsaţi, oameni buni! Ia vedeţi ce este!

— Trebuie să fie oamenii mei de ieri, își zicea Bernard râzând și învelindu-se în halat.

Nu erau oamenii de ieri. Erau șase stoleri buni, cărora le poruncise cuconu Sofronie Leca să se înfățișeze numaidecât la baratca inginerului. Să măsoare, să taie, să geluiască, să bată cuie, să așeze ferestre de pânză de sită; până în sară să fie totul gata. Să despartă o odăiță și pentru fecior. Să facă într'un colț loc bucătărioarei; dar de asta n'are să prea fie nevoie, căci domnul inginer urmează să se ducă la masă, atât la amiază, cât și sara, la curte. Dacă se miră domnul inginer de ce au venit ei la lucru și n'au venit Jidovii, apoi să afle domnul inginer că acei meșteri din târg au primit poruncă să nu se clintească din locul lor. Aici au a lucra numai oamenii măriei sale; și n'au a primi dela domnul inginer niciun ban.

— Să fiți sănătoși, le răspunse domnul Bernard pe când se îmbrăca grabnic, privind cu plăcere spre starostele lucrătorilor. Era un bătrân frumos, cu plete și mustăți cărunte.

— Cum te chiamă, meștere?

— Ifrim Dominte, domnule inginer. Hai, băieți, puneți mâna. Nu stați, că vă stă norocul. Aicea am venit să lucrăm, nu să ne'ntindem la vorbă.

Dimineața era așa de frumoasă; împrejurimea, atmosfera, umbra pădurii te pătrundeau de o dulceață dumnezeiască. Frunzele plopilor

tremurători vibrară deodată, parcă râdeau. Toate romanițele poienii răspunseră pe steblele lor nalte. Domnul Bernard primi dela Mărgăritescu ceaiul cu o dispoziție de blândeță și de toleranță care-l mirau pe el însuși.

— Meștere, ai copii? întrebă el, mai mult ca să lege vorbă.

— Am, domnule. Mi-a făcut baba unsprezece. Aceștia-s care trăiesc. Pe șase mi i-a luat Dumnezeu. Mă ierți, domnule, că n'am când sta. Când asfințește soarele, vine măria-sa ca să constateze ce-am făcut. Las'că mâni nici n'am avea vreme. E oleacă de sărbătoare; nu se lucrează.

— Văd că aveți sărbători multe.

— Avem, cum nu? slavă Domnului! Iaca Sântămăria. Iaca acuși e Sfântu-Ion-taie-capul pe-curechiu. Iaca, după aceea, chiar a-doua-zi, de sfântu-Alexandru, la noi e mare prăznuire pentru morți. Ies muierile cu pomeni pe toate mormintele. Așa că n'avem când. Cată să umblăm repegior. Știu eu ce-ai să spui dumneata: că este vreme destulă până ce-or trâmbița îngerii din patru cornuri de lume; dar asta-i vorbă pentru călugări, iar noi sântem meșteri lemnari. Pe lângă că sântem meșteri lemnari, apoi am și ajuns la o vreme de cărunteță, când avem învățătură că porunca-i poruncă. A ieși poruncă să-ți facem până în sară palat, îți facem până în sară palat. Acum

nouă ni-i în grijă numai de meşteria şi de treaba noastră.

Când eram nebun şi prunc,
Mi-era glasul ca la cuc
Şi umbletul ca de lup.

Da acuma am altele. Nu pun tesla jos până desară.

— Aveţi să primiţi măcar un pahar de băutură şi o bucată de pâne.

— Nu se poate, cucoane. Tovarăşii ştia ai mei, pe care-i vezi, îs nişte oameni voinici, de umblă cu piatra morii în toiag pe umăr. Mâncare le trebuie lor? Iaca acuşi trece Sofronie Leca şi ne întreabă ce-am făcut. Dacă stăm, n'avem sâta babei Domnica să sară la treabă. Numai ca are asemenea minune; au auzit-o mulţi oameni bătând în uşă la bordeiul ei şi strigând: Ieşi, sâtă, de după horn şi-mi deschide uşa! Este aici în codru o poiană a lelelor. Apoi dela iele a dobândit gaşperiţa aceea asemenea dar. Noi dăm cu tesla, şi unde dăm trebuie să se cunoască. Daţi-i, băieţi!

Fâşâituri de gealăie şi de fierăstraie, bocănituri de teslă. Domnul Bernard porunci feciorului să-i mute scaunul în celălalt colţ al poienii. Deacolo observă un timp mişcarea încrucişată şi învălmăşită, aproape ca o joacă, a celor şapte lucrători. Nu conteneau o clipă şi se apostrofau veseli. In curând zgomotele lor

se armonizară cu zvoana de dimineaţă a pădurii.

Intre perdele de liane, care păreau a închide o poartă a adâncurilor, apărură două ţărci. Il spionară, privindu-l când c'un ochiu, când cu altul. Apoi se retraseră ca să dea de veste. Nu peste multă vreme se întoarseră cu alte tovarăşe. In straiele lor alb cu negru, agitându-şi cozile lungi, săltară în tei, şi deodată începură a-şi pune întrebări şi a da răspunsuri cu privire la căsuţa de lemn şi la străinul tolănit în scaun care se uita la ele. Spre dezbaterea lor se furişă într'o furcă de fag o veveriţă castanie cu cravată albă. Coborî în spirală de fulger pe trunchiu, hârâind uşurel spre străin, apoi sui cu aceeaşi repeziciune şi dispăru. Domnul Bernard o aşteptă multă vreme fără s'o mai vadă, pe când ţărcile băteau mai liniştit, cu cârcâiri repetate: unele emiteau o silabă, altele răspundeau cu două silabe. Aveau o atitudine adevărată de sfat. Negreşit, nu putea fi vorba decât de omul care le observa cu atenţie.

Domnul Bernard simţi o vagă dorinţă să ia şi el parte la discuţie. Ii aburea deci în mădulare acea înclinare la lene surprinzătoare, de care încercase a se mai scutura odată. In orice caz, în sfatul lui cu ţărcile, ar fi fost gata să le expuie consideraţii serioase asupra vieţii lui din trecut şi asupra educaţiei care făcuse din el un om în adevăratul înţeles al cuvântului. In această parte de lume, unde se găseşte de

câtva timp, energiile unităţilor nu se coordonează; oamenii tind la independenţă şi la libertate primitivă; sunt foarte aproape de edenul preistoric; pe când în Apus legea muncii are un caracter aşa de înfricoşat, încât omul nu se poate sustrage ei fără decădere. Fiu şi nepot de ingineri şi oameni de afaceri, domnul Bernard nu navigase încă în viaţă pe socoteala lui proprie. Ţinea de un grup uman şi de o lege neînduplecată, care-i ordona în ce chip să-şi puie pe el hainele, cu ce ritual să treacă la masă, la ce oră fixă să se ducă la profesorul său, în ce zi şi în ce clipă să îngenuncheze la un confesional. Mama sa doamna Iustina Bernard trăise ca o femeie sfântă, într'un devotament şi o tristeţă continuă. N'avusese alt rost şi alt scop al vieţii decât căminul său şi pe micul Bernard şi murise zâmbind cu mâhnire unui apus de soare. Tatăl său fusese un om cu mustăţi roşii aspre şi cu fruntea încreţită. Punctual şi neînduplecat în serviciul acelui departament ceţos din provinciile de nord, supraveghia cu stricteţă examenele şi lucrările fiului său. Şi dela el şi de la mătuşi nalte, sterpe şi serioase moştenise deprinderea ordinei celei mai meticuloase şi sume însemnate în rentă bună a statului francez. Acuma, în scaunul lui comod, subt bolta de smaragd curat a unei poieni, într'o pădure în care se amestecau o mie de esenţe şi mirezme, într'un soare de o blândeţă, şi de o dulceaţă care vesteau toamna,

aduna în el un fel de plăcere de a da felurite lămuriri ţărcilor, care-şi anticipau replicile, râzând.

Toate se armonizau în juru-i. Până şi ritmul acela dezordonat al muncii meşterilor lemnari avea o legătură cu sărbătoarea fără noimă de a-doua-zi, când tot pământul lucrează, numai oamenii din Necşeni şi din Bălăneşti şi dela lingurari stau cu braţele încrucişate. Stau cu braţele încrucişate, deşi mâni poate să bată asupra holdelor şi aşezărilor lor un vifor de iarnă. Această descumpănire şi variaţie în schimbări neaşteptate se oglindeşte şi'n limba acestor localnici. Se amuzează de departe de toate replicile lor nostime. In câţiva ani a deprins aşa de bine limba ţării şi se desfătează în aşa măsură de metaforele ei strălucitoare, încât s'ar putea spune că o vorbeşte mai bine decât Lupu Mavrocosti. Insă Lupu Mavrocosti, care vorbeşte mai bucuros o limbă franceză impecabilă, se integrează perfect în peisagiu, în pădurea aceasta, în orizontul cu desenuri moi şi între satele acestea primitive, care-şi împart viaţa între sărbători, praznice, zile de frupt şi de post, zile când se mănâncă peşte şi când nu se mănâncă, peşte, zile când e îngăduită carnea şi când nu e îngăduită, şi care în definitiv nu mănâncă aproape nimic, ori dacă mănâncă, preferă câteva buruiene.

E adevărat că sunt şi zile de mâncare şi băutură; dar iarăşi e adevărat că oamenii, ca şi

peisagiile, au şi altă bucurie care e'n aer, în lumina şi spuma sufletului lor. Abia acum observă domnul Bernard că plăcerea de a trăi în ţara asta e aproape un viţiu.

Un sunet bizar îi pătrunse deodată în auz. Ţărcile tăcură şi se retraseră între liane. Plutea de undeva, dintr'o mare înălţime, un bâzâit melodios care părea că plouă odată cu puzderia soarelui. Dintr'odată direcţia lui se schimbă; începu să se desluşească dintr'o adâncime. Insfârşit îl înţelese: era sunet de viori; sporea dintr'o vale, urcând colnicul spre poiana Curcanului.

Apărură trei Ţigani în straie orăşăneşti flenduroase: doi cu viorile şi unul cu cobza. Cântau ceva cu totul străin de valsuri şi de sonate. Ceva vioiu şi melancolic în acelaşi timp. Erau trei lăutari singuri; cântau Borzei. Când văzură pe domnul inginer, se opriră; apoi, rânjind, se îndreptară spre el şi se ploconiră.

— Sărutăm dreapta măriei-tale; să-ţi facem o cântare.

Domnul Bernard scutură din cap; n'avea nevoie de aşa ceva; destul leneveşte de un ceas. N'a făcut nimic; organizarea lui începe să devie ridicolă. Se îndreptă spre şopron. Ceru dela fecior condicile. Işi scutura fruntea şi-şi desmorţea braţele.

Lăutarii trecură spre marginea cealaltă a poienii, ca să facă un popas la umbră şi-şi ur-

mară acolo, ei în de ei, cu pădurea, cântarea întreruptă.

Abia spre amiază îi veni domnului Bernard veste dela Dobreni. Zeidel sosi în persoană, ca să-i facă unele comunicări şi să primească instrucţiuni.

— Aşi dori să ştiu precis, domnule Abramovici, care-i metoda angajamentelor dumneavoastră?

— Parcă trebuie numaidecât o metodă, domnule inginer? Noi dăm bani, asta ştiu. Şi oamenii care primesc bani trebuie să ne facă serviciul pentru care-i plătim.

— Vreau un răspuns mai bun. Partea întâia se îndeplineşte; dăm banii. Intrebarea e dacă munca se execută automat.

— Aşa ceva automat nu se cunoaşte. In părţile noastre nu prea sunt preţuite maşinile. Dar de făcut se face, cu bunăvoinţa autorităţilor. Vin şi oamenii singuri; dar sunt şi de aceia care trebuiesc îndemnaţi.

— Deci când dăm banii, e bine să fie de faţă primarele?

— Negreşit.

— Atuncea am făcut bine că n'am dat arvună celor de ieri?

— Nu se ştie.

— Văd că nu s'au prezintat.

— Nu s'au prezintat? Atuncea poate n'are vreme primarele lor, ori s'au răzgândit.

Domnul primar dela Bălăneşti Nastasă Roi-

ban sosi nu mult după Zeidel, în trăsurica lui cu cal alb.

Se coborî destul de sprinten, strânse mâna Franţuzului, privi cu mulţămire cum se lucrează clădirea de scânduri.

— Cred, domnule inginer, că aveţi nevoie de mine? se interesă domnul Roiban, cu un zâmbet de bunăvoinţă deosebită. Aşa mi s'a comunicat. E şi natural. De angajamentele oamenilor mei trebuie să dau eu samă. Nu scrie nicăieri asta, dar aşa e obiceiul pământului. Aşa că eu sânt omul dumneavoastră.

— Atuncea, domnule Roiban, ai domnia-ta lista celor şase oameni de ieri?

— Care şase oameni de ieri?

— Cei care au venit la mine asară. Unul avea nevoie să-şi cumpere un cal, în locul celuia care a pierit muşcat de şarpe.

— Să mă credeţi, domnule inginer, că nu ştiu nimic. Acuma aud de şase oameni.

— Vra să zică n'au fost la dumneata?

— Să mă bată Dumnezeu dacă ştiu ceva de cal muşcat de şarpe. N'a fost nici unul cu cal muşcat de şarpe. Sunt alţii care doresc să facă angajamente. Am eu lista lor, dar am lăsat-o la primărie. Dacă binevoiţi să vă osteniţi până la primărie la noi, faceţi angajamente câte poftiţi.

— Bine. Merg imediat cu dumneata la primărie.

Roiban stătu la îndoială:

— Azi nu-i chiar o zi aşa de potrivită. Oamenii sunt pe câmp. Dar mâni, dacă binevoiţi a veni, dau eu ştire şi se prezintă toţi gospodarii care au căruţe.

— Fie şi mâni. La ce oră?

— La ce oră pofteşti dumneata, domnule inginer.

— Atunci mâni foarte dimineaţă. La opt?

— La opt e prea dimineaţă, îşi făcu socoteală domnul Roiban. La opt am o constatare.

— Atunci mai dimineaţă.

— Ăra, domnule inginer; nici n'aşi fi crezut că la dumneavoastră oamenii nobili se scoală cu noaptea în cap. Veniţi şi dumneavoastră acolo între nouă şi douăsprezece. Avem vreme destulă.

— E foarte bun aranjament, se amestecă şi Zeidel. Dacă binevoiţi, înainte de ora nouă treceţi prin Dobreni. Aveţi s'aveţi şi 'n târg informaţii. Au să afle şi oamenii că sânteţi aici pentru asta. Eu cred, domnule inginer, că nu era nevoie să vă stabiliţi cartierul chiar în pădure.

Domnul Roiban mai privi odată şandramaua. Îşi schimbă punctul de vedere; se abătu în altă parte şi o privi şi dintr'acolo.

— Drept să-ţi spun, mie îmi place, îşi dădu el părerea. La ce vă face dumneavoastră trebuinţă clădirea asta?

Inginerul avu un gest de nerăbdare. Zeidel îl privi stăruitor, cerându-i, cu o mişcare anu-

mită a obrazului și a sprâncenelor, să se liniștească.

— Ne-am înțeles, încheie, scurt, Bernard. Domnule primar, mâni voiu avea onoarea și plăcerea să te întâlnesc la Bălănești.

Atins de această frază pompoasă, domnul Roiban se înclină adânc și scutură de trei ori mâna inginerului. Ar fi dorit să știe câteva cuvinte franțuzești, să le rostească delicat, ca să facă plăcere acestui străin așa de cumsecade.

— Au revoir, cu bine! zise el biruitor, urcându-se în trăsurică și depărtându-se.

Inginerul se plimbă un timp pe dinaintea lui Zeidel Abramovici, cu mânile la spate, gânditor. Apoi se opri bătându-și palma stângă cu condicele pe care le ținea în mâna dreaptă.

— Domnule Abramovici, hotărî el, aplecându-și sprinceana, vreau să fiu bine servit.

— Veți fi bine servit, domnule inginer.

— In cinci zile vreau să am angajate o parte din transporturi, atât cât îmi face trebuință pentru frasini. Mâni am numărul frasinilor. Pădurarii aduc prințului raportul înainte de amiază.

— Veți avea căruțele dorite. Vă garantează Zeidel Abramovici. Puteți fi liniștit.

— Nu înțeleg dece nu s'au întors oamenii cu care am vorbit ieri.

— Cine știe! Poate s'au răzgândit.

— Este vreo pricină? Are cineva interes să-mi facă încurcătură?

— Nu cred. In orice caz se va vedea mai pe urmă. Pe dumneavoastră vă interesează transportul; veţi avea transportul.

— Mă interesează şi explicaţia lucrului mai mult decât îţi închipui. E nevoie să interesez pe primari?

— Nu cred. Domnul Roiban e un om foarte cumsecade.

— Atunci, încă odată, Abramovici, doresc o lămurire. Cred că nu-i o taină.

— Cum să fie taină, domnule inginer? Doar trăim în lume. Aici toate se fac la lumina zilei.

Inginerul începea totuşi să se încredinţeze că, deşi toate se petreceau la lumina zilei, era la mijloc ceva întunecat. Cel dintâi semn precis îl avu chiar a-doua-zi dimineaţă. Era un soare aşa de puternic şi o zi aşa de limpede, încât putea vedea firele de rouă ca nişte petricele preţioase felurit colorate până în partea cealaltă a poienii. Mărgăritescu era ocupat la fântână cu strângerea aparatului de baie. Din caseta lui bine încuiată, pe care o trăsese din sipetul ferecat, Bernard, îşi scoase un ac de cravată cu un rubin mare cât o circaşă sălbatică. Cum îl lovi soarele, acel rubin dădu semn de viaţă, fulgerând ascuţit. Domnul Bernard închisese caseta; vârîse caseta în cufăr; închisese cufărul şi pusese cheile lângă rubin, pe măsuţa albă de brad. Făcuse câteva mişcări de gimnastică suedeză umblând prin odăiţă.

Ieşise în uşa deschisă, ca să supravegheze

activitatea metodică şi liniştită a feciorului. Se desfătase apoi câteva clipe de priveliştea de sărbătoare a poienii cu totul singuratice. Se afla numai el în poiană, cu Mărgăritescu şi cu toate vietăţile codrului, nesimţite însă prezente. După inspecţia lui de cinci minute, cu ochii plini încă de farmecul împrejurimii, domnul Bernard se întoarse ca să-şi complecteze îmbrăcatul, după metoda precisă, complicată şi meticuloasă a civilizaţilor. După ce-şi legă cravata la oglinda ovală, căută acul cu rubin. Acul cu rubinul viu nu mai era la locul lui. Il căută în preajmă, singur. Cercetă locul curat şi destul de îngust. Cu o grijă în care se amesteca uimire şi în acelaşi timp nelinişte îşi reluă investigaţiile, decimetru pătrat după decimetru patrat. Nu mai era îndoială. Işi amintea în chip absolut sigur că, la ieşirea pe uşă, privise piatra preţioasă lângă oglindă şi lângă chei: aşa încât se petrecuse ceva cu totul nenatural. Era un fapt extraordinar, petrecut în lume şi la lumina zilei, într'un veac în care, orice ar spune meşterul Ifrim Dominte, sita nu sare de după sobă ca să deschidă babei Domnica uşa.

IX.

Faptul, întocmai, se repetă după două zile. Cu toate că fusese pipăit de morbul localnicilor, de a vedea minune în fenomenele cele mai simple, domnul Bernard nu puse prea mare sforţare ca să-şi degajeze raţiunea, arma omului actual, formidabilă în putere cât ş'un demon al celor de altădată. Raţiunea îl călăuzea la concluzii stricte. Trebuie să fie o împrejurare cu totul simplă, care stă încă ascunsă azi şi se va vădi mâni. E adevărat că până mâni are toată aparenţa unui miracol. Raţiunea însă e forţată să înlăture aparenţele, deşi în locul lor nu pune deocamdată nimic.

A doua oară, deci, îi dispăru domnului Bernard, de pe măsuţă, brăţara cu ceas de aur. Caşi întâia oară, Margăritescu nu era în apropiere. Era chiar în drum spre Dobreni, ca să transmită o poruncă lui Zeidel Abramovici. Dimineaţa era splendidă şi calmă; nicio fiinţă omenească nu tulbura pacea poienii. Inginerul dăduse ordinul observând ora: şase, fix. Feciorul, aplecat din şale şi atârnat întrucâtva

înainte de nasu-i enorm şi buza dezgustată, ieşea printre coloane de stejari, la cealaltă lumină, a câmpiilor. Domnul Bernard ocoli cabana, cu farfurioara şi ceaşca de ceai în palma stângă. Când intră în odăiţă, pe uşa deschisă, ca să depuie ceaşca, observă îndată lipsa brăţării. Era un obiect cu mult mai uşor de căutat decât un ac de cravată. Era un obiect care nu putea luneca, nu se putea rostogoli, nu putea fi urnit de o adiere de vânt. Pământul bătut şi curăţit cu îngrijire nu prezinta nicio gaură de şoarece de câmp. E o absurditate să-ţi imaginezi că un şoarece mânâncă un ceas de aur; alta să admiţi că un animal mic s'ar putea înhăma la un obiect relativ mare; şi'n sfârşit alta să presupui că, printr'o crăpătură sau o gaură inexistentă aproape, aşa ar trebui să fie de minusculă, ar putea intra şi dispărea complect un ceas-brăţară.

Domnul Bernard fu foarte contrariat întâi că nu putea să puie nimic în locul aparenţelor; al doilea că era lipsit de un indicator al timpului. După ce-şi cercetă condicile şi relaţiile de angajamente cu ţăranii, pe care i le comunicase Abramovici, reciti contractul cu tăietorii huţani, autentificat de autorităţile locale cehoslovace. Insfârşit, în a cincea zi îşi putea recapitula cu satisfacţie operaţia a ceeace domnia-sa numea planul de mobilizare în Borza.

Pădurea îl împresura atentă de pretutindeni. In soarele amical de toamnă, părea cu totul

nepăsătoare de acele foi pe care le mânuia oaspetele său. Ea îl adăpostise şi el plănuia s'o surpe. Părea numai nepăsătoare, dar era atentă. Un vântişor brusc trecu prin prag şi smulse din mâna domnului Bernard contractele. Pecând el fugea după ele ca să le prindă, ţărcile începură a râde de deasupra cununilor de liane.

Când se ridică gâfâind, cu hârtiile în mână, văzu pe Peceneaga subt ţărci. Apăruse în acea clipă din pământ; îl privea neclintit, cu căciula pe ochi şi cojocul pe-un umăr.

Domnul Bernard îşi pături cu grijă hârtiile şi le trecu în buzunarul dela piept. Când ridică iar ochii, pădurarul nu mai era acolo.

Ştia că-i Peceneaga. Il mai văzuse odată la curte, cu ceilalţi pădurari. Ii vorbise despre el prinţul, ca de un om excepţional de blând, dar sfios ca o sălbătăciune. Probabil că a ieşit fără să vrea la lumină şi, cum a văzut om străin, a dat înapoi. Bernard ar fi dorit să schimbe două vorbe cu el şi să-l întrebe cât e ceasul. Probabil că Peceneaga se uită la soare şi spune numaidecât. Dacă nu-i soare pe cer, stă şi-şi ascultă ornicul interior al inimii, şi-ţi spune iarăşi.

Primitivii aceştia, cunoscători de multe lucruri pe care le-au uitat oamenii civilizaţi, erau deosebit de simpatici inginerului. Invăţase a-i preţui încă din vremea războiului, când îi folosea ca soldaţi. Acuma făcea tot ce

trebuie ca să şi-i apropie; însă izbutea numai câte-odată.

Ifrim Dominte, meşterul acela aşa de bine dispus, nu primise cu niciun preţ să lucreze în cealaltă poiană la colibele Huţulilor. Isprăvise în câteva ceasuri locuinţa de-aici. Se retrăsese fără a primi un ban şi nu voia să audă de adăposturi pentru nişte lifte. Bernard fusese nevoit să se întoarcă iar la bunele oficii ale coreligionarilor lui Zeidel Abramovici.

Domnul Bernard se îndreptă spre cabană ca să-şi ia haina. Auzea, foarte departe încă, tropot moale. Sosea trăsura dela curte. Ori poate venea prinţesa Kivi. Fusese vorba să fie vizitat în sihăstria lui; până în acea zi însă nu i se făcuse această onoare. Ori poate vine să-l cerceteze Sofronie Leca. Îi aduce iar ştiri şi i le transmite într'o formă politicoasă. Uită regulat să-şi înoiască invitaţia la prepeliţe.

Când să intre în adăpostul său, inginerul băgă de samă iarăşi că nu e singur. Pe cărarea din fund săltase oarecum, de subt colnic, un om lat în spete şi cu capul mare. Domnul Bernard merse asupra lui. Omul trase din gluga dela şold o puşcă scurtă. Îi cercetă cucoaşele şi rânji la domnul Bernard.

Inginerul păstra totdeauna un pistol automat în buzunarul din dreapta al surtucului. Îl putea întrebuinţa imediat. Era un trăgător excelent. Judecata cea mai simplă însă îi dove-

dea că n'are de ce se teme. Metodele de atac ale bandiților sunt cu totul altele.

— Meștere, întrebă el râzând, ai putea să-mi spui ce oră este? Mi-am pierdut ceasul.

Sofronie Leca intra în poiană. Intoarse capul și se uită spre cer.

— Mă ierți, domnule Leca, se întoarse spre el Franțuzul, nu vorbeam cu dumneata. Nu-mi puteam permite cu dumneata cuvântul pe care l-ai auzit.

— Este cineva aici? se miră administratorul. Eu nu văd pe nimeni.

— Acuma nu mai văd nici eu; dar a fost. Avea o înfățișare nu tocmai plăcută.

Inginerul descrise apariția omului. Leca, de călare, asculta cu luare-aminte privind țintă spre pădure. Vorbind despre pușca scurtă, domnul Bernard încerca să râdă, ca să nu aibă aerul că ar fi trecut printr'un moment penibil. Ca practicant al sporturilor și al boxului, de o mare forță fizică, domnul Bernard înlăturase din existența sa sentimentul fricei de un semen al său. Ar fi putut accepta până la un punct neputința sa în două împrejurări foarte recente; era însă hotărît să nu mărturisească nimănui nimic nici despre rubin, nici despre brățară. Nici chiar lui Mărgăritescu. Prințesei Kivi poate, mai târziu, când va desface lucrul în elementele firești.

— L-ați întrebat de oră? se interesă Leca.

— Da, zâmbi inginerul. Văzându-l cu pușcă

l-am întrebat de oră: nu ca să-l înşel că n'aşi avea ceas, ci dintr'un motiv arbitrar şi absurd. Fapt este că mi-am pierdut brăţara şi nu mai am măsura timpului.

— E soarele la prânzişor, zise Leca.

— Ai avut poate ceva să-mi comunici? întrebă inginerul.

— Nimic deosebit.

Bernard se feri să amintească de proiectul cinegetic. Observa atent, fără să pară, pe omul din faţa lui. Făcea asta de câte ori avea prilejul să se întâlnească cu Sofronie Leca. Intăi avusese o bănuială în altă direcţie; pe urmă se întorsese pe urmele sale proprii, ca un copoiu, reluând cercetarea din altă parte. Era în tot ceeace se petrecea în juru-i ceva suspect. Mavrocosti avea dureri prea dese de cap; domniţa Kivi era prea atentă pentru el în forme, păstrând însă o rezervă evidentă. Era tratat puţintel copilăreşte de oameni care aveau ceva împotriva lui.

Avusese şi impresia că Mavrocosti e gelos: o gelozie nevinovată bine înţeles. Deprins să aibă asupra lui toate alintările şi preocupările, nu se putea deprinde cu diversiunea pe care o putea aduce un străin în viaţa lor intimă. Rămânea ceva adevărat din aceste observări ale domnului Bernard, însă nu era asta totul. Era ceva mai important.

Se pare că în primul moment al catastrofei lor financiare, fratele şi sora avuseseră nevoie

de un sprijin şi-l dobândiseră, avuseseră nevoie de o soluţie şi acea soluţie le fusese pusă la dispoziţie.

Afacerile sunt afaceri; orice om cu mintea limpede nu poate amesteca visuri neguroase şi atitudini lirice acolo unde opercază cifrele. Nu se poate să lichidezi datorii grele, să păstrezi şi bani proaspeţi şi să nu abandonezi nimic, subt cuvânt că amintirile de familie ar fi nepreţuite şi peisagiile locuri inviolabile. Un timp i s'a părut că poate tolera aceste copilării, nădăjduind mai ales că prinţesa îşi va defini atitudinea în favoarea sa, In împrejurarea unui contract matrimonial, ştia ce procedură are de urmat, cât are a abandona sentimentului, visurilor, capriciului. Era un bărbat de bun-simţ practic şi ştia că oamenii la urma urmei se lasă conduşi, dacă sunt trataţi cu dibăcie.

Primul moment trecut, Lupu şi Kivi Mavrocosti uitau pe zi ce trece datoriile de două feluri: cele cătră bancă şi cele morale cătră el. Scrisoarea prinţului fusese o primă dovadă.

In aceeaşi scrisoare se cuprindea şi o primă agresiune. Se adăogiseră, în scurt timp, alte elemente, destul de amuzante pe deoparte pentru un om care ştie să observe şi să se reculeagă; destul de caracteristice, pe de alta, pentru asemenea naturi versatile.

Cu cât apar mai binevoitori, mai expansivi, mai amabili aceşti oameni, cu atâta trebuie să fii mai băgător de samă pentru interesele

tale. Prinţesa i-a făgăduit să vie să-l viziteze, cu fratele său. N'a venit niciodată. Ştie bine că a trecut prin împrejurimi; aici nu s'a oprit nicio clipă. In afacerea cu angajamentele, cu oamenii care apar odată şi apoi nu se mai arată, natural că trebuie să fie un amestec în legătură cu toate aceste lucruri pe care le supune unui examen raţional. Faptul că meşterii cei veseli au refuzat să lucreze pentru exploatarea propriu zisă, iarăşi trebuie luat în consideraţie. Sofronie Leca s'a ferit să-l ducă la o vânătoare de prepeliţi şi, de câte ori se revăd, nu-şi mai aduce aminte de nimic. E fără îndoială, aici, un sistem.

Să nu-şi închipuie acest tânăr şi prea chipeş administrator de moşie că un om care are deprinderea raţionamentului se va lăsa până la urmă dus de nas ca un naiv. Deşi nu e prea fin analist al inimii femeieşti, poate pune cel puţin o ipoteză asupra flirturilor posibile ale prinţesei orientale. Sofronie Leca e al doilea bărbat — cel puţin în timpul acestor zile — care evoluiază în zona farmecului ei.

E o simplă ipoteză. Are încă suficienţa scuzabilă de a se socoti el preferat. Dar cine ştie! Inima femeii e un săltăraş de contradicţii şi surprize.

Nu asta este însă partea principală a întregii chestiuni.

Partea principală este că un om în toată firea nu se poate lăsa nici influenţat, nici abă-

tut cu metode oculte din acțiunea ce și-a prescris. Pot cânta unei păduri poetice lăutarii; se pot înfățișa o clipă oameni bizari; o prințesă nostimă poate rosti căprioarelor ei pe jumătate domesticite stihuri; un prinț vizionar poate evoca genealogii și raporturi surprinzătoare între oameni și localități: esențialul este că banul investit trebuie să-și producă foloasele. Un om cu cap limpede va ști să pună toate pe drumul realităților.

E adevărat că se produc în aceste locuri și mici ciudățenii, care, orice ar face el, îi stau în trup ca o neliniște. Se va scutura și de acelea. Iată, încep să se dezvăluie alte mistere, care nici măcar nu erau aparente.

— La ce te gândești, domnule? întrebă Leca zâmbind. N'am putut face partida pe care o propusesem, pentrucă am fost extrem de ocupat.

— Am bănuit asta, răspunse cu oarecare indiferență inginerul. Nici eu n'am avut timp; m'am luptat cu primele elemente ale inerției pe care o observ în jurul meu.

— Intr'adevăr, domnule Bernard, reluă administratorul; cuvântul mi se pare potrivit. Te fac atent că rezistența aceasta la metodă și la curent continuu de lucru e în firea localnicilor. Dar mai este ceva.

— Mi-am închipuit. Aș putea să știu ce este?

— Cred că nu e greu de observat.

— Nu: şi mi-am format o presupunere. Eşti bun să-mi dai versiunea dumnitale?

— Rezistenţa, domnule Bernard, o ai, cum e firesc, dela victimă.

— Adică vrai să spui că-mi rezistă elementele neînsufleţite.

— Negreşit. Bag de samă că dumneata vrai să-ţi dai bine samă de ce este. Am înţeles că dumneata eşti un om deosebit de pătrunzător. Te sfătuiesc să nu cauţi inamici în oameni, ci în lucruri.

— Domnule Sofronie, râse fals inginerul; când e vorba de afaceri serioase cum e aceasta, eu elimin din conversaţiile mele glumele uşoare. Sânt foarte amator de poezia locului, însă numai ca anexă a interesului meu bănesc.

— Te rog să nu te superi, stărui Sofronie; eu îmi menţin afirmarea.

Inginerul îşi stăpâni replica. Crezu că e tot în interesul său să procedeze aşa. Avu însă o mişcare bruscă de întoarcere. Se răsuci totuşi îndată la loc, zâmbind către Leca.

— Să lăsăm asta, zise el. Prefer să rămânem prietini. Exploatarea se va face aşa cum vreau eu. La primăvară, şi prinţul şi eu ne vom regăsi mulţămiţi.

Sofronie clătină din cap serios.

— Foarte natural să doriţi asta; vă urez tot succesul. Venisem să vă anunţ că sânteţi aşteptat la amiază.

— Imi pare rău că nu voiu putea răspunde

unei atât de amabile invitații. Prefer să rămân aici.

— E firesc să preferați un loc așa de frumos; însă nu se va putea să rămâneți.

Bernard râse:

— De ce? din pricina omului cu pușca scurtă?

— Nu. Acela poate să fi fost o simplă iluzie. Dacă nu veniți la curte, caii vor fi la dispoziția dumneavoastră mâni la amiază. Dacă și până atunci manifestați dorința de a ieși de aici, eu sânt aproape și voiu fi foarte bucuros să vă am oaspete.

Fără să aștepte răspuns, Sofronie Leca întoarse scurt calul și ieși din poiană. — E un tip de băiat bun, deși cam impertinent, îl cântări inginerul.

De fapt, după cât își da socoteală mai târziu domnul Bernard, în acea zi începuseră ostilitățile.

Ofensiva nu porni dela oameni, ci din altă parte, cu totul neașteptată, din acea regiune care de mai demult începuse a neliniști rațiunea acelui oaspete nedorit.

După retragerea lui Leca, se întorsese Costică Mărgăritescu, cu vești bune. Oamenii din sate continuau să se înscrie în registre, decând ele erau subt șandramaua domnului Zeidel. Mărgăritescu desfăcuse lângă bucătărioara lui și proviziile nouă pe care le dobândise în Dobreni. Căruțașul, un Ovreiu liniștit și cumpă-

nit în mişcări, îşi primi plata fără o grabă vădită; însă cum îşi socoti în palmă preţul convenit, puse mâna pe biciuşcă şi dădu semn de o iuţeală extraordinară.

— Ce este, negustorule? glumi domnul Bernard.

— Trebuie s'ajung numaidecât înapoi, domnule inginer.

— Din ce pricină? Dau Turcii? după cum ar spune oamenii de aici.

— Nu; însă dă ceva mai repede şi mai furios, domnule inginer. Suie nour negru dincolo de fundurile Borzei. Vorbeau oamenii, chiar când ne apropiam de această poiană. Lăsau lucrul pe câmp. Unii acopereau girezile desfăcute la un capăt; după asta se grăbeau şi ei să fugă.

— Fug oamenii de ploaie? Pân'acum o cereau pentru arăturile de toamnă, şi acuma se sperie de ea?

— Nu-i ploaie. Strigau către noi oamenii; a auzit şi domnu-Mărgăritescu; vine o cumpănă mare! Când soseşte anume nour, din acel loc anumit, cunosc ei că nu-i lucru curat.

— Ei strigau că aceea-i ploaia Borzei, confirmă, râzând, Costică Mărgăritescu.

Căruţaşul îşi arse calul cu biciuşca de trei ori pe partea dreaptă, de trei ori pe partea stângă, îl muşcă şi de urechi cu şfichiul şi porni într'o goană dezordonată. Peste hodorogirile

căruței lui, creșcu mormăitul încă depărtat al tunetului.

Pădurea din preajmă părea a fi izgonit în niște taini ale unor adâncuri necunoscute tot ce era cu câteva clipe înainte mișcare și susur. Stătea într'o tăcere și 'ntr'o liniște absolută. Soarele încă lucea spre miază zi, dar pe subt albastrul cerului începură a trece asupra lui, la mari înălțimi, neguri despletite. Inginerul luă loc în mijlocul poienii și privi cerul din miază-noapte. Sosea dintr'acolo, spre creștetul bolții, o întunecime de un negru albăstriu. Un nour enorm evolua cu repeziciune, ca un balaur cu amenințări schimbătoare. Era ceva viu; clipea din când în când dintr'un ochiu, care exploada ca un bolid. Inspre regiunile mai apropiate tresăriră ghiare de foc. „E într'adevăr un spectacol de o frumuseță înfricoșată", se bucura domnul Bernard.

Auzi dintr'o mare depărtare sunând furtuna pe creasta pădurilor. Brusc, din liniștea în care se statorniсise, împrejmuirea tresări, răsucindu-se. Apoi toate masivurile care împresurau poiana se abătură prelung într'o parte, subt o presiune enormă. Crăcile șubrede începură a detuna. Domnul Bernard se simți izbit într'o parte, cașicum i-ar fi pus cineva mâna în piept.

Se deslănțui întâi o artilerie a înălțimilor. Soarele căzu în învăluire de nouri și pulberi. Asupra poienii se abătură aripi compacte de ghiață. Poiana rămase deodată izolată de lume,

de cer, de pământ, într'un întuneric sfâşiat de violenţe. Refugiat în cotlonul şandramalei sale, inginerul nu înceta să observe, cu entuziasm, acel fenomen magnific. Cu o jumătate de oră înainte, liniştea poienii era încă aurită de soare. Acuma bătea o grindină deasă, care-i umplu nările de o asprime de iarnă. Dintr'odată observă, nu fără o tainică aprehensiune, că bătaia gheţei părea că se învĕrşunează mai ales asupra acelui colţ al Borzei, unde îşi improvizase sălaş domnia-sa. Probabil că era o iluzie, dintr'aceeaşi familie poate cu dispariţia obiectelor lui preţioase. Insă faptul nu se dovedea mai puţin evident. După o clipă de slăbire a primului asalt, furtuna înşurubă asupra poienii Curcanului un nou vifor care zgudui ca pe o jucărie alcătuirea de scânduri. La lucirea fulgerelor, domnul Bernard observă pe Mărgăritescu ţinându-şi uneltele de bucătărie ca să nu le piardă; pe urmă îl văzu amestecat cu scânduri sfâşiate şi risipite. Grindina încetă dintr'odată; în locul ei, prinseră a se prăvăli mase de apă asupra adăpostului rupt.

Adunând pe sine impermeabilele, inginerul încercă să reconstituie povestea ridicolă a ţăranilor din partea locului, cu solomonarii care călăuzesc balaurii furtunilor prin văzduh şi abat puhoiul de ghiaţă într'un anumit loc, ţărcuit de ameninţările lor. Impresia o avea, desigur, că prăbuşirea fenomenului s'a operat asupra acelui colţ, însă păstra în el destulă lu-

ciditate ca să dea cuvântului „impresie“ numai sensul lui strict.

Curgea asupra cabanei o ploaie furioasă, impunându-i domnului Bernard umilința de a căuta refugii când într'un colț, când în altul. In curând trebui să se resemneze. Meșteșugurile de baie nu mai aveau niciun rost; putea să le abandoneze, nu pentrucă lichidul lucra oarecum în voie asupra persoanei sale, dar din pricină că erau covârșite de viituri de ape care le purtau spre puhoiul de afară. Același drum îl urmau și ustensilele de bucătărie ale lui Costică Mărgăritescu. Servitorul se agăță cu disperare de geamandanele stăpânului său. Domnul Bernard crezu necesar să-și salveze scaunul cu pânze și lemnișoare.

Furtuna trecu, ploaia însă stărui cu o putere deosebită. Ploua liniștit și îmbielșugat. Zidurile de arbori se legănau domol scânteindu-și frunzele. Draperiile de liane luceau de râușoare de cristal care se desfăceau și se legau iar în colori felurite, subt lumina cenușie a cerului coborît.

— Crau! crau! strigară mânios câteva paseri străine săgetând în stol asupra cabanei prin pânza mișcătoare a apei, și înălțându-se apoi într'o curbă grațioasă. Cașicum ele ar fi fost ariergarda furtunii, vântul conteni complect; ploaia însă își păstră c'un fel de demnitate curgerea abundentă.

— Domnule inginer, zise Mărgăritescu, înfiorat de răceala hainelor ude; pe când veneam şi eram aproape să intru aici în luminiş, m'am întâlnit cu prinţul Mavrocosti.

— Cu cine? întrebă domnul Bernard, ca izbit de ceva. Nu se poate.

— Ba da. Se ridica din pădure pe o cărare, având în urma lui pe un pădurar cu cojoc şi căciulă. Paneraşul era aproape. S'a suit în paneraş, a spus repede câteva vorbe către acel om, şi a plecat în galop.

— Poate căuta poiana aceasta şi s'a întors văzând că vine vremea rea.

— Nu. A suit la deal din altă parte. De furtună ştia de mai nainte; nici nu se uita către nour. S'a dus repede şi când a ajuns la curte cred că a început furtuna.

— Eşti un prost, Mărgăritescule. Nu cumva socoţi că domnul Mavrocosti face vrăji şi călăuzeşte grindinile, ca solomonarii de care povestiţi voi?

— Nu el, domnule.

— A, pădurarul cu cojoc. Probabil că l-a lepădat şi pe dânsul puhoiul într'o râpă. Lasă fleacurile şi strânge lucrurile care au mai rămas; altfel se duc şi acestea după pădurar. Ce s'aude?

S'auzea un glas puternic, strigând în mijlocul poienii, prin ploaie.

Domnul Bernard trecu la o fereastră de sită şi privi prin mărgelele de apă înfăţişarea lui

Peceneaga cu cojocul întors pe dos. Părea cu mult mai mare decât în realitate, şi colţuros.

— Măi oameni buni! striga pădurarul. Măi oameni buni!

Inginerul porunci:

— Vezi ce este.

Mărgăritescu scoase capul pe uşă — un cap plouat, cu buza mai atârnată.

— Măi oameni buni! a poruncit Mavrocosti...

Unde-i boierul neamţ? urmă Peceneaga, după ce văzu pe fecior. Acolo-i? Ei, atunci bine că-i acolo. A poruncit Mavrocosti şi-l pofteşte să iasă din Borza!

Striga cu acelaşi glas puternic Se opri şi privi o clipă să vadă ce se întâmplă.

— Ordonă-i să plece! strigă, mânios, inginerul.

Pădurarul îşi săltă cojocul în spate şi se întoarse în loc, hotărîndu-se dintr'o dată, el singur, să se ducă. Era desculţ, cu iţarii suflecaţi până la genunchi. Luneca prin bălţile de apă şi prin grămezile de ghiaţă amestecată cu frunzare.

Stăpânul şi servitorul rămaseră singuri, privind cum plouă. Din când în când schimbau câte-o părere asupra fenomenului meteorologic. Costică Mărgăritescu era sigur că ploaia nu ţine mult, fără să dea niciun motiv. Inginerul găsea motiv în liniştirea furtunii. După ce aşteptară un ceas, cu mult mai lung decât ceasurile obişnuite, ca să se împlinească prog-

nosticul, porni în suflări prelungi, care păreau că obosesc şi iar se deşteptau, un vânt nou din miază-noapte. Ploaia avea şi ea repezişuri şi domoliri; o altă serie de nouri sosi peste pădure subt cei dintâi, un fel de zdrenţe de coloare cenuşie care se perindau fără niciun fel de logică şi mai ales fără de osteneală, în formele cele mai variate. Poiana era o baltă largă; un puhoiu noroios se încorda din spre partea care se chema drum, străbătând balta şi căzând cu sunet mare într'o râpă. Acolo se duseseră şi o parte din ustensilele lui Costică Mărgăritescu: dela o vreme servitorul rămase cu obrazu-i amărît întors numai într'acolo şi cu ochii aţintiţi — caşicum s'ar fi aşteptat să le vadă întorcându-se înapoi, cu picioare omeneşti. Inginerul trecu printr'o perioadă de furie, apoi începu a râde mânzeşte, după expresia pe care avea o plăcere crudă să şi-o reamintească. Acuma nu-i de dat un câne afară, urma el a-şi spori vocabularul poetic.

— Ce să facem noi acuma, Mărgăritescule? Să ne punem să sfredelim apa asta.

Feciorul era partizanul unei vorbiri nobile; aşa încât nu răspunse. Domnul Bernard continua să râdă singur.

Aşa mai trecu alt ceas lung, pe care inginerul n'avea de pe ce să-l citească. Ziua devenea tot mai mohorîtă şi mai rece. Domnul Bernard simţi un fior de frig. Cele două impermeabile

nu-l protejau îndestulător; îl băteau stropituri şi din dreapta şi din stânga şi-l pătrundeau.

O chiuitură străbătu prin ceaţa ploii. Mărgăritescu tresări, rânjind.

— Stai pe loc, îi porunci stăpânul său.

Cu picioarele goale până mai sus de genunchi, lunecând într'una şi căutându-şi echilibrul, începu a înainta din cealaltă parte a poienii un om nalt, acoperit c'o glugă improvizată dintr'un sac. Avea şi'un băţ zdravăn cu care pipăia prin baltă. Ajuns în mijlocul poienii, se plecă din şale, îşi puse palma stângă la ochi şi cercetă să vadă ce-a mai rămas din casa de scânduri a Franţuzului. Când înţelese cum stau lucrurile şi cunoscu chipuri omeneşti, mai slobozi o chiuitură şi făcu semne repetate de îndemn cu mâna şi capul.

— Hai încoace!

Indemnul era bun; domnul Bernard, însă, de mult dăruise unui sărman bocancii şi galoşii americani de campanie. Purta ghete obişnuite, care se dovedeau a fi mai mult o încurcătură pentru un cercetător serios al realităţilor.

Cum se apropie omul, Bernard recunoscu pe Marandache.

— Hai, cucoane; pe cine aştepţi dumneata aici?

— Pe dracu! răspunse domnul Bernard.

— Apoi iaca am venit. Am adus un sac şi pentru domnia-ta, ca să-l pui în cap. Te-aşi

pofti să te sui în spate la mine, ca să te trec apa asta. In partea cealaltă a poienii, am adus niște cai. Poate-om putea răzbi.

— Cine te-a trimes?

— Cuconu Sofronie. Apoi a avut el poruncă dela mărițile lor.

— Bine, bre omule, protestă cu indignare domnul Bernard; când are de gând să stea ploaia asta?

— Ei, domnule, asta-i ploaie pe care o cunosc cei bătrâni. Când vine, stăpânește trei zile și trei nopți.

Pentru Costică Mărgăritescu, feciorul boieresc nu avu nici cea mai mică atenție. Il lăsă să vie prin puhoiu ca un mânzoc bleg, pe când el purta în spate pe boier. Câțiva slujitori, cu același fel de glugi și cu aceleași picioare goale, țineau de căpestre de frânghie câțiva cai de dârvală, cu părul mare ud și cu coamele încâlcite cu scai. Aburcară pe Franțuz pe unul din ei; lăsară pe ceilalți pentru geamandane și purceseră prin desfundăturile drumului de țărână. Mărgăritescu își găsise în clipă amintirile vechi; lepădase încălțările, își suflecase pantalonii, adoptase gluga de sac. Umbla aplecat din șale în urma convoiului, ducându-și ghetele la subsuoară și înfingând la fiecare pas în pământul moale un harag strâmb.

Până la așezarea lui Sofronie Leca nu erau decât doi kilometri. „Doi kilometri când e soare", observa în sine, râzând întrucâtva,

domnul Bernard. Pe vremea aceea de potop drumul se lungi până către sară.

Leca ieşi în cerdac în întâmpinarea musafirului său. Într'o clipă îl grămădi într'o încăpere cu divanuri. Ardea focul în sobă; mirosea a sânziene uscate şi a miere. Domnul Bernard acceptă straie cam strâmte pentru corpolenţa sa şi un pahar de vin fiert. In cel mai scurt timp cu putinţă se găsi un om foarte fericit, care însă îndată începu să reflecteze că planul său de mobilizare are nevoie de modificări serioase.

După ce se încredinţă că şi Mărgăritescu se află la loc bun, mulţămi cu demnitate şi rezervă lui Sofronie. Desigur, administratorul lucra din ordin şi, orice l-ar fi văzut făcând, nu se putea încredinţa că i-i prietin. Şi asupra lui Mavrocosti era îndreptăţit să adune motive nouă de bănuială, decând deţinea ciudata informaţie a lui Mărgăritescu. Foarte nemerit s'a întâmplat să-i fie găzduirea aici, ca să nu apară domniţei Kivi într'o ipostază destul de puţin avantajoasă. Pentru asta îşi închipuia că trebuie să-i mulţumească chiar ei, deşi era atent şi se apăra şi dinspre partea asta.

Ploaia aceea a Borzei a durat exact şaptezeci şi două ceasuri. Din aceste şaptezeci şi două de ceasuri, domnul Bernard a dormit jumătate, ca să-şi refacă forţele şi ca să scape de plictis. Se aflase mai tot timpul singur în aşezarea aceea răzăşească. Sofronie găsea mijlocul să înoate prin noroaie imense cu nişte cizme de

iuft înalte până la coapse; trecea bălți călare, descăleca la arii, aduna oameni desculți și cu glugi în cap, îi înșira în convoiuri către hambare, îi aduna în grămezi în altă parte; pleca îndată ce ziua leșietică se desfăcea, și se întorcea la căderea nopții. Vorbea destul de puțin cu oaspetele său; îi plăcea mai mult să pună întrebări decât să răspundă. Domnul Bernard îl urmărea și-i despica orice gest, orice vorbă, cu cea mai mare atenție.

După ce se subțiară nourii și conteni ploaia, izbucni deodată soarele. Îndată ce reveni la lumea obișnuită și în peisagiul cunoscut, domnul Bernard așteptă vești dela Necșeni, ca să-și poată întregi observațiile sale ascunse. Cum elementele se coalizau întrucâtva cu oamenii, datoria lui era să ajungă la o biruință cât mai rapidă. Probabil că toamna nu va fi mai lungă decât până la jumătatea lui Octomvrie. După căderea frunzelor, lucrătorii huțuli trebuie să intre în acțiune. După asta va mai rămânea un episod: cu prințesa. Acolo se așază un mare punct de întrebare; acolo e o afacere sentimentală și domnul Bernard nu-și poate permite stricteța preciziunilor.

Era curios și în același timp doritor să vadă curtea dela Necșeni. Dacă nu se poate însă duce domnia-sa la curte, vine curtea la domnia-sa. Văzu nu cu puțină surprindere trăsura oprită în dreptul porții. Noroc că era îmbrăcat corect, cu haine din proaspăt călcate de Costică

Mărgăritescu. Nu mai avea asupra persoanei sale nimic din umilinţile proaspăt încercate. Ieşi imediat; se închină puţin cam teatral, caşicum nu s'ar fi despărţit decât de o oră de prinţ şi de Kivi.

Domniţa era călare. Prinţul îi zâmbea obosit din trăsură, având alături pe preotul Ambrozie şi în faţă pe dascăl. Părintele Ambrozie se înfăţişa cu o barbă patriarhală albă, cu obraji rumeni şi cu ochi veseli, ca'ntr'o stampă educativă. Dascalul Melinte, în straie prea largi, cu cămaşa fără guler, ocupa numai o bucăţică de loc pe scăunaş şi era, evident, foarte jenat de înalta tovărăşie în care se afla.

— Eşti bine, Bernard? întrebă prinţul, salutându-l cu mâna.

— Cum te simţi, domnule Bernard? întrebă Kivi, râzând, şi privindu-l cu ochi luminoşi. Noi navigăm cu destulă greutate spre un botez. Creştinăm, eu şi Lupu, un copil al unui fecior boieresc. Nu eşti dispus să mergi cu noi?

— Sânt foarte ocupat; am de isprăvit corespondenţă, se scuză inginerul, aşteptând din partea domniţei o insistenţă.

Dar insistenţa nu veni, deşi domnişoara Mavrocosti părea bine dispusă.

— Ştii dumneata, domnule Bernard, reluă ea, că părintele Ambrozie, aici de faţă, mi-a fost primul meu institutor în limba ţării, într'o vacanţă, de mult? Veneam aşa cu sfinţia-sa

într'o trăsură, treceam spre pădurea noastră şi învăţam gramatică după metode speciale.

— Interesant, îngână domnul Bernard.

I se părea că ar fi fost mai interesant să fie întrebat despre peripeţiile romantice din Poiana Curcanului.

— Nu-i aşa? râse Kivi. Imi amintesc foarte bine cum am învăţat alfabetul. De-atunci mi-i dragă Borza, încât n'aşi accepta devastarea ei decât ca o nenorocire impusă de fatalitate. Nu eşti curios să cunoşti metoda părintelui Ambrozie ca să mă înveţe alfabetul?

— Ba da, sânt nespus de curios, prinţesă.

— Iţi aduci şi dumneata aminte, părinte Ambrozie?

— Cum nu, măria-ta? zâmbi preotul.

— Să vedem, se veseli Kivi. Cred că-mi amintesc perfect vorbele: Ai Barbă, Cinstite Dascale. Eşti Foarte Ghibaciu. Hi! Iapă Jărchinoasă. (Vorba asta mai cu samă mă amuza). Hi! Iapă Jărchinoasă! Lupul Mânâncă Numai Oi. Pădurea Rară Stă Şi Tace Unde Voinicelul Zace. — Pădurea rară era unde ne duceam noi. Dela acest verset a început prima mea iubire.

— Pentru pădure? surâse domnul Bernard înclinându-se.

— Pentru pădure.

Domnul Bernard se înclină iar. Soarta Borzei, în hotărîrile lui, era pecetluită.

— Prinţesă, zise el, sânt hotărît să plec cu primul tren.

— Cum se poate, domnule Bernard? Atuncea când ne vedem?

— Indată ce cad frunzele.

— Indată ce cad frunzele? se trezi Mavrocosti din reveria lui sumbră. Atunci vii să participi la vânătoarea mea dela sfântul Dumitru? Cred că-mi faci plăcerea asta. La revedere.

— La revedere, domnule, zise şi Kivi cu simplicitate, privindu-l lung. Iţi trimitem imediat trăsura. Ne ierţi că ne grăbim. Avem de creştinat un păgân.

Pădurea Rară Stă Şi Tace
Unde Votnicelul Zace.

Bătrânul preot râdea luminat de soare. Dascalul rânjea, foarte stânjenit.

X.

A doua serie de ostilităţi se produse chiar la începutul acelei ierni, care sosi, cum se întâmplă destul de des în Sciţia, cu mult mai devreme decât se aşteptau oamenii.

La 26 Octomvrie umblau săniile. In acea zi trebuia să fie vânătoarea lui Mavrocosti. De a doua zi, 27 Octomvrie, Huţulii urmau să intre deocamdată la tăiatul frasinilor.

Din pricina obişnuinţii, localnicii se interesau mai puţin decât domnul Bernard de meteorologia în sine; lepădau explicaţia ştiinţifică, nici voiau să citească fenomenul pe coloana unui termometru. Ca 'n toate miile de ani, se îmbrăcau în nişte haine ciudate, se aşezau în sănii cu clopot şi intrau într'o ţară nouă, pe nişte căi perfect netede, durate printr'o magie şi sortite unui provizorat nesigur. Unde ştiau ei bine că sunt mlaştini şi bălţi, găseau poduri strălucitoare de peruzea şi cvarţ.

Pe omătul cu răsfrângeri violete, în preajma Borzei, apăruseră urmele de dihănii.

Impresuraţi deodată de pustii albe, lipsiţi

de bielşugul de vietăţi mărunte din păpuşoaie, lanuri şi păpurişuri în vremea verii, lupii urlau acum noaptea la luna albă chemarea de război a foametei şi năzuiau în preajma omului, unde ştiau că găsesc rezerve, ca să-şi ia în silă simbria ce li se cuvenea. Decând aşezaseră aici ţară, oamenii nu voiau să le recunoască acest drept făgăduit dintru început de ziditor şi întorceau prigoană asupra lor.

Toate satele din preajmă trimiseseră boierului dela Necşeni contingente de hăitaşi. Mai ales Ţiganii din satul lingurarilor erau nelipsiţi. Altă petrecere până la sărbătorile Sfintei Naşteri nu mai aveau. Îmbrăcămintea lor cu cojoc era înveselită de pânze colorate roş şi albastru şi de pălării de paie peste căciuli.

— Să nu ţi se pară ciudate aceste podoabe de bal mascat, domnule Bernard, zicea domniţa Kivi. Ei le pun şi le poartă cu convingere. Domnul Sofronie Leca ştie din ce pricină; eu am auzit numai că este un motiv, însă n'am ajuns a-l cunoaşte.

— Este, măria-ta, răspunse administratorul. Colorile neobişnuite înspăimântă vânatul şi-l abat mai lesne spre puşti.

Adunarea era în marginea pădurii, nu departe de locul unde fusese clădită cândva casa Franţuzului, cum îi spuneau cu seriozitate oamenii. Domnul Bernard ocolise o clipă prin poiană şi găsise, subt pale de zăpadă, cabana, aşa cum o lăsase, desfăcută în parte şi cu fe-

restrele de sită atârnând: se prezenta distrugerii totale, dar nimene n'o atinsese.

Dimineața era destul de aspră. Inginerul știa că asta, în partea locului, se chiamă soare cu dinți. Intr'adevăr, adierea din miază-noapte îl mușca de sfârcurile urechilor. Lumina cerului verziu, ușor aburit, era însă cu deosebire plăcută.

El, Kivi și Mavrocosti sosiseră dela curte fiecare în câte o săniuță trasă de câte un căluț potcovit numai la picioarele de dinainte. Mânaseră ei singuri și veniseră cu mare repeziciune. Domnița avea pe umeri și 'n jurul obrajilor o blăniță pufoasă; în mâni, niște mănuși enorme cu care amenința într'una pe inginer.

Mavrocosti se arăta ceva mai înviorat ca de obiceiu, însă tot palid, și din când în când, ieșind cu gândul din zarva și furnicarea în care poposise, rămânea cu ochi ațintiți într'un punct depărtat.

Leca orânduia pădurarii și pușcașii adunați în juru-i și le dădea porunci c'un fel de taină, împungând pe fiecare în piept, descântându-l și rostindu-i un nume dintre cele multe care populau ca niște vietăți văgăunile și pripoarele.

După ce-și isprăvi sfatul, ridică în sus brațul stâng, înturnându-se către prinț. Se făcu liniște dintr'odată. Cunoșteau toți ritualul; însă toți își ascuțeau urechea ca să audă raportul lui Sofronie. Ascultau și pădurarii vechi, în slujbă

de şaizeci de ani, care auziseră acelaşi lucru dela Leca cel bătrân, spus lui Mavrocosti cel de altădată.

— Măria-ta, vorbi Sofronie, toate sunt gata. Dacă porunciţi, putem începe întâi din jos de Corhană spre Pietrărie. Aici numaidecât trebuie să ne iasă lupi. După aceea ne mutăm în altă râpă, până unde n'ajunge zvoana de aici. Luăm tot locul dela vale de Duruitoare în lungul pârâului şi ieşim la Bourul-Mort. Acolo aşteptaţi dumneavoastră. Poate-au să iasă mistreţii. Pe urmă, în acea poiană, dăm mâncarea. Pitarii din Dobreni au adus două sute cincizeci de pâni, câte aţi binevoit a porunci. Adăogim oamenilor câte-o ceapă şi câte-un boţ de brânză. Pentru măriile voastre au adus bucătarii dela curte oala de sarmale, după rânduială, şi are să fie, dacă poftiţi, şi mămăliguţă caldă.

— Dar pădurarii? întrebă Mavrocosti, uitându-se spre inginer fix, fără să-l vadă.

— Cu pădurarii, măria-ta, am eu o înţelegere dinspre partea rachiului, când au pus hăitaşii jos beţele şi am aninat în crengi pieile lupilor şi vulpilor.

— Dar Neculai Pecneaga, unde-i?

— Aici-s, măria-ta! Daţi-vă, măi, la o parte, că mă chiamă Mavrocosti. Aicea-s, măria-ta. Porunciţi!

— Ce faci, Neculai?

— Bine, măria-ta.

— Cum hălăduieşti tu la vremea asta?

— Bine, măria-ta. M'am făcut cârtiţă. Şed în bordeiu. Mai caut eu ce mai caut; dar acuma, iarna, se duc mai afund toate câte sunt în pământ. La primăvară, se întorc la locul lor; şi eu îs aici pe loc.

— Ţi-ai adus puşca?

— Adus. Dacă-mi iese lupul care-l ştiu eu, apoi desară te-aşezi peste blana lui în sanie. Eu numa 'ntr'acela dau; nu stric glontele pe căţelandri.

Domnul Bernard se miră, ocolind pe Peceneaga.

— Frumoasă puşcă. De unde-o ai?

— O am şi eu dela un boier.

— Vra să zică tragi numai cu glonte?

— Ihî.

— Du-te, Peceneaga, porunci Mavrocosti, răsucindu-se în loc.

Domnul Bernard se miră văzând între puşcaşi pe Dima Samur bătrânul. Dima Samur avea o adevărată arhebuză, cu gura ţevii ca o leică. O cumpănea în mână şi o lăuda. O prezintă numai decât Franţuzului ca s'o admire, lămurindu-i că el stă pe vine la un loc ştiut, într'o margine, pe unde musai să treacă porcul sălbatic. Il lasă să vie până la cinci paşi şi sloboade în el o încărcătură de un sfert de ocă de zburături de ceaun.

— Eu aşa puşc, cucoane. Ori cade porcul, ori cad eu. Puşca asta, domnule, o au lingu-

rarii tocmai din vremea lui Moruz-Vodă. Ne-a dăruit-o bunicul măriei-sale Lupuşor.

— E puşcă cu cremene, explică Marandache, moştenitorul puştii.

— D'apoi cum? zise Samur cu gravitate. Acuma nu se mai face aşa ceva în fabricile voastre, să umbli lumea. Asta-i un odor vechiu.

— Eu am băţul ista, se amestecă Marandache, prezintând Franţuzului arma şi înlăturând cu umărul pe taică-său. Cu acest băţ de corn pălesc vulpea mai departe decât cu puşca lui!

— Dar cu porcul sălbatic ce faci? se supără Samur.

— Pentru porc, pun şpangă în vârful băţului. Dar când îi muri tu, las băţul şi iau puşca.

— Asta numaidecât, râse Dima; dar până atunci ai să mai aştepţi, dragu-tatei Marandache.

Amândoi Ţiganii, tatăl şi feciorul, erau cu chef şi pofteau să explice şi alte lucruri Franţuzului.

— Atuncea cum poruncşti să facem, măria-ta? întrebă respectuos Leca.

— Să faci cum ştii, Sofronie, zâmbi Lupu,

— Să începem de subt Corhană?

— Incepe de subt Corhană. Auzi, domnule Bernard? Incepem de subt Corhană, pe urmă trecem la Neaga. Iţi aduci aminte de filologia mea. Peceneaga aşteaptă să puie un glonte în lupul cel bătrân. Să ştii că şi eu nu trag decât cu glonte, caşi Leca.

Interveni Kivi, către Sofronie:

— Cred, domnule, că nu trebuie să mai aşteptăm.

Sofronie o privi numai o clipă; se întoarse; făcu semnul; hăitaşii şi o samă de pădurari se desfăcură, năboind pe subt o arcadă ninsă. Lingurarii dădeau zvon.

— Marandache, porunci Leca, să îndeplineşti legea pe care am alcătuit-o noi doi.

— Am înţeles, cucoane Sofronie, zâmbi Marandache. Cumpănându-şi bâtul de corn, porni cu paşi mari asupra Ţiganilor.

Se făcu linişte. Boierii şi puşcaşii trecură la ţiitori.

Străbătură o potecă, pe lângă Poiana Curcanului. Un târgoveţ din Dobreni aştepta la marginea pârtiei. Opri o clipă pe domnul inginer, ca să-i aducă la cunoştinţă împlinirea tuturor poruncilor care fuseseră emise în scris de către domnia-sa împuterniciţilor şi slujbaşilor săi din Dobreni. Huţulii au venit în numărul hotărît, cu dragomanul lor, fără femei şi copii. S'au aşezat la colibele construite anume pentru dânşii în poiana cealaltă, pe lângă care chiar acum au să treacă boierii. Sunt patruzeci de oameni, cuminţi şi liniştiţi. Când nu beau horilcă sunt foarte cuminţi şi liniştiţi, aşa că nu vor găsi horilcă la dispoziţie decât Sâmbătă sara. S'au adunat unii oameni din sate şi mai ales lingurarii, să-i vadă cum trec şi s'au mirat de nădragii lor roşii şi de că-

ciulile de vulpe; dar pe urmă s'au obişnuit. Desară, când se întoarce dela vânătoare, domnul inginer poate trece să-i vadă, în acelaşi timp va hotărî domnul inginer când şi cum se va tăia şi transporta carnea pentru ei, căci poftesc numaidecât carne de trei ori pe săptămână; mai ales carnea de porc le place; aşa că-i o prostie ceeace spun lingurarii cumcă aceşti Huţuli prind mâţele şi cânii oamenilor şi-i mânâncă.

Bine, bine, se învoia domnul Bernard, are să treacă pela coliba lor şi are să puie în rânduială toate. De unde s'a iscat asemenea zvon absurd?

— Parcă poţi să ştii de unde, domnule inginer? S'a mai iscat şi altul; cum că prind femei şi fete. Ei sunt patruzeci. Ş'apoi după aceea le omoară şi le vâră în jar, ca să li se prăpădească orice urmă.

— Prostii! izbucni domnul Bernard, privind urît către agent.

— Mai degrabă poveşti, domnule inginer; le-au spus la clăcile lor toată toamna. Zice că să pornească asupra lor un războiu, să-i stângă de pe faţa pământului.

— Cine? desigur Ţiganii, subt comanda judelui lor, pe care l-am văzut azi c'o puşcă cu cremene.

— Aşa este, domnule inginer, râse agentul. O puşcă din vechime cu gura ca o leică.

— Intocmai.

— Apoi am observat eu, domnule inginer, că dumneavoastră înţelegeţi toate. Puşca aceea a cumpărat-o Dima Samur din târg dela noi, Duminica trecută. Cine ştie cine a furat-o din vre-un pod uitat dela o casă boierească şi i-a lepădat-o lui.

Deşi nu avea dispoziţie de veselie, domnul Bernard se gândi să ofere descoperirea lui, într'o formă agreabilă, prinţesei Kivi, ca s'o facă să râdă. Îi stă bine când râde, cu obrazul rumenit de frig, arătându-şi dinţii albi.

Grăbi pasul, ca să-şi ajungă tovarăşii. Îi ajunse tocmai când treceau prin marginea locului unde erau adăpostiţi lucrătorii străini. Li se alesese loc într'o înfundătură de râpă; un mal înalt le apăra dinspre crivăţ colibele de scânduri acoperite din bielşug cu paie. Aveau şi 'nlăuntru paie proaspete de grâu în care-şi sfrodeliseră covruri. Dormeau toţi; împrejurimea părea pustie. Unii dintre puşcaşii care întovărăşeau pe boieri găsiră de cuviinţă să strecoare câteva păreri în şoaptă despre străini. Râdeau. Când observară pe inginer, îşi conteniră râsul. Domnul Bernard le aruncă o privire scrutătoare; în aceeaşi clipă simţi asupra lui ochiul ironic al domnişoarei Mavrocosti.

— Ai aflat veşti despre oamenii dumnitale? îl întrebă ea.

— Da, prinţesă, răspunse cu linişte domnul Bernard.

— Se odihnesc de drum, nu-i așa? Oamenii dela noi spun că astă noapte au dispărut cei dintâi câni din Necșeni și Bălănești.

— Oamenii dumneavoastră, prințesă, au o dispoziție enormă pentru invenții. Am aflat că și pușca ceea, rămasă moștenire din generație în generație, a fost cumpărată Duminica trecută în târg la Dobreni.

— Ai aflat și asta? se veseli Kivi. Atunci dumneata trebuie să știi mai multe

— Desigur, prințesă, știu orișice.

— Deci ești întocmai ca Sofronie Leca. Și el știe toate.

— Se poate, prințesă, deși eu declin onoarea de a ști mai mult decât dânsul.

— Și dacă știi despre pușca lui Dima judele, știi și despre a lui Peceneaga?

— Că e un dar al prințului? am înțeles.

— Asta nu era greu. Insă că nu trage nimene cu glonte, domnule Bernard, ai să afli acuma dela mine.

— Insemnează atunci că laudele vânătorilor fac parte din aceeași familie cu poveștile localnicilor despre acești lucrători străini.

— Adevărul adevărat, domnule Bernard, e că nici mie nu-mi face plăcere prezența lor aici.

— Se poate; însă vei recunoaște, prințesă, că prezența lor era necesară.

— Nu-mi vei putea demonstra așta niciodată, domnule Bernard, așa încât e mai bine

să lăsăm explicaţia dumnitale pentru mai târziu.

Toată această conversaţie uşoară domnul Bernard a fost nevoit să şi-o recapituleze mai târziu cuvânt cu cuvânt, ca să-i destrame intenţiile şi probabilele legături cu întâmplările şi oamenii care îi stăteau împotrivă.

Inginerul avusese vreme, în tot acest scurt răstimp dela sfârşitul verii la începutul iernii precoce, să tragă serii de deducţii, după metode care-i erau proprii. In aceste serii de deducţii găsise că trebuie să atribuie un rol important lui Sofronie Leca. Acest om inteligent, care a acaparat încrederea lui Mavrocosti, ar dori poate o compensaţie importantă pentru bunăvoinţa lui? poate chiar pentru sprijinul lui? Deşi Zeidel Abramovici neagă persistent un astfel de interes, convine că ar putea să fie şi la acest Sofronie Leca un capriţiu. Nu-i place lui să se taie pădurea!

— Mă miră o asemenea afirmaţie dela un negustor, adică dela un om cu judecată normală, îl apostrofase domnul inginer pe Abramovici. Motorul acţiunilor omeneşti este banul.

Să facă bine Abramovici să pipăie terenul şi să înceapă tratativele.

Asta nu se poate cu niciun preţ, se tânguia negustorul. El cunoaşte mărfurile şi oamenii. Domnul inginer are să se convingă mai pe urmă că din alte pricini se produc aceste mici încurcături. Ce anume este, nici el singur nu

poate încă lămuri; în orice caz Sofronie Leca nu pofteşte ban franţuzesc.

Administratorul tocmai se întorcea, călărind cu repeziciune pe subt pădurea desfrunzită. Descălecă şi trecu în capătul şiragului, ca să fixeze ţiitorile. Pofti pe Mavrocosti într'o aşezătură de unde putea vedea un găvan de râpă. Pe amândouă coastele ninse, cu plantaţie rară, se putea uşor observa mişcarea vânatului între tufari. Ii alese prinţesei Kivi o lojă asemenea, în partea cealaltă a râpei, lângă un pârău care-şi încleştase luciul. Plecându-şi tâmpla, Kivi îi auzi subt sloiu murmurul şi se bucură.

Inginerul făcu faţă unor desimi puternice.

— Domnule Bernard, îi zise Sofronie Leca, cred că domniţa v'a pus în curent cu legea vânatului, dictată de măria-sa. Caprele sunt complect apărate. Chiar şi ţapii beneficiază de indulgenţa măriei-sale.

— Iţi sânt recunoscător, domnule, că mi-ai atras luarea-aminte, răspunse inginerul. Puteam face o greşală şi eram iremediabil pierdut.

— Măria-sa ne dă voie să tragem numai asupra animalelor stricătoare, urmă Leca zâmbind; deşi măria-sa stă la îndoială dacă nu trebuie să restrângă şi această toleranţă.

— Prinţesa atunci doreşte să ne vâneze lupii pe noi...

— Ne alcătuim aşa fel, surâse administratorul, ca să scăpăm şi noi, să rămâie şi lupii.

— Pentru asta ar trebui să rămâie în putere întâi şi întâi pădurea.

— Se pare.

— Ar fi fiind asta dorinţa prinţesei?

— Dacă nu mă înşel, este. Cred că aţi înţeles-o dumneavoastră caşi mine chiar din gura măriei-sale.

— Se poate să fi auzit asemenea cuvinte, însă prinţesa are gluma uşoară, domnule Leca. Dumneata ce crezi despre asemenea afacere? S'a încheiat un contract şi s'a născut un drept.

— Aveţi dreptate, domnule Bernard, recunoscu, râzând, Sofronie. Greşala e întâi princiară, deoarece măria-sa dispreţuieşte actele parafate; al doilea e femeiască, deoarece măria-sa îmi închipui că ar pretinde să i se satisfacă un capriţiu.

— Aşi dori să ştiu, domnule Leca, întrebă a doua oară, foarte liniştit, inginerul, dacă dumneata, având dreptul meu, ai ezita sau nu să-ţi aperi acest drept.

— Eu aşi sta la îndoială, domnule inginer; vă mărturisesc sincer.

— Ei bine, domnule Leca, eu nu stau la îndoială. Am o altă concepţie despre drept.

— Înţeleg prefect, domnule Bernard; însă aici nu operează legea.

— Atunci ce operează? bunul plac? datinile şi eresurile? interese nemărturisite ?

— Cuvintele din urmă nu le-am înţeles bine, domnule inginer.

Bernard privi fix pe omul care stătea dinaintea lui, liniștit în aparență, cu puşca pe braţul stâng. Işi agita încet genunchiul drept şi pintenul cizmei dădea un sunet uşor. Surâdea. Avea în ochiul albastru o lucire de ghiaţă.

Domnul Bernard stătu puţin la îndoială.

— Am greşit, domnule, zise el brusc. Imi place să recunosc asta. Te rog dă-mi mâna.

Cu acelaşi zâmbet, Sofronie îşi lăsă mâna strânsă. Se înclină, pofti c'un gest pe inginer să-şi ia locul în ţiitoare şi el trecu mai departe, ca să rânduiască puştile ţărăneşti. In curând domnul Bernard îl văzu iar. Leca luă loc în dreapta, făcu semn cu mâna înălţată ca să-i atragă atenţia; dădu semnalul de corn; apoi rămase neclintit.

Se întinse deodată asupra pădurii cenuşii, asupra albeţelor din poieni, asupra luminii care juca în horbotele şi painjenişurile crengilor, o tăcere care părea că stă şi ea la pândă. Era o zi lină, fără niciun susur de vânt. Din tăcerea aceea i se părea domnului Bernard că-l observă un ochiu strâmb. Era propria lui neliniște şi nemulţămire, pentru mânia manifestată faţă de un om care-l ocrotise, îl apărase şi-l primise cordial în căminul lui. Pe lângă nemulţămire era şi o teamă, foarte tulbure şi depărtată, pe care o respingea cu hotărîre. Orice s'ar fi spus, chiar dacă elimina bănuielile faţă de Leca şi dădea o importanţă cu mult mai mică ciudăţe-

niilor lui Mavrocosti și copilăriilor prințesei, era și altceva în jurul lui.

Auzi departe un corn de pădurar și îndemnul hăitașilor. Adâncurile Borzei începură să sune de freamăt. Își pregăti arma. Înainte de a rămânea cu totul neclintit, întoarse ochiul drept către tâmplă, ca să-și observe vecinul. Sofronie părea înlemnit, amestecat cu trunchiul de fag lângă care se așezase.

Exact în acea clipă pocni o armă. Parcă s'ar fi rupt un vreasc. Un glonț trecu bâzâind scurt pe lângă capul inginerului. Domnul Bernard rămase țeapăn în locul său. Privi iarăși în dreapta. Sofronie Leca, îi zâmbi. Îi făcu un mic semn de nedumerire pentru împușcătura prematură, apoi iar rămase neclintit. Abia când reintră și el în neclintirea comandată, Bernard avu un val de sânge spre ochi. Apoi se liniști desăvârșit, reflectând. Poate și Leca se gândește întocmai cași el — în prima clipă de deducții logice — că domnița Kivi și-a descărcat arma la întâmplare, ca să-și vestească cu cinci minute mai înainte dihăniile ei, de primejdie. Într'adevăr, ea poate avea glonte în carabina ei de calibru mic mai degrabă decât Mavrocosti ori Pecceneaga. Dar de ce totuși dintr'odată îi naște o bănuială directă asupra acestuia din urmă? Pădurarul Neculai Pecceneaga e un tâmp ș'un sălbatic. I-a trimis un fel de avertisment din tufișurile dinainte; căci domnița Kivi ar fi trebuit să tragă neapărat

în altă direcție, oricât de neîndemânatică ar fi. N'o vedea din locul lui. Trebuie să fie undeva în stânga, puțin mai sus. Dacă ar fi tras ea pe linie, ar fi simțit și Sofronie Leca trecerea glontelui. N'are impresia că Leca ar fi simțit ceva. Deci împușcătura vine dinainte. Glontele i s'ar fi putut plasa în frunte; dar a fost în chip voit trimis alături. Dovada e că împușcătura nu se mai repetă; nici nu se va mai repeta.

Intr'adevăr bătaia se desfășură în chip normal. Domnul Bernard ajunse la concluzia că e bine să păstreze numai pentru sine taina împușcăturii, așa cum păstra taina juvaerurilor dela cabană.

Un cârdișor de trei capre cu țapul lor îi ieși dintr'odată în bătaia armei și se opri la marginea desimii. Ascultau zvonul hăulirilor. Nu erau prea spăimântate. Păreau mai mult nedumerite. Porniră împotriva lui, oprindu-se și ciugulind smocuri de iarbă. Le vedea pielcica cenușie și lucirea blândă a ochiului negru. Trecură pieziș spre prințesa Kivi. Ea le spune desigur două vorbe, lăsându-le trecere liberă.

Porniră câteva împușcături în aripa stângă. Domnul Bernard le numără. După a opta împușcătură simți că au sosit lupii în sihla din fața-i. Indată le văzu siluetele vagi pe zăpadă și'n tufișurile subțiri. Unul îi ieși drept în bătaie, cu limba atârnată și ochii crunți. Fugea de hăitași și adulmecase linia vânătorilor. Se zvârli în două copci, ca să străpungă împresu-

rarea. Inginerul îl lovi aproape din zbor. Indată după asta pocni şi arma lui Sofronie. Bernard putu vedea şi căderea celuilalt lup. Pierduse socoteala pocniturilor, care urmau a suna pe linie. Treceau iepuri, fără prea multă grabă. Apărură apoi lupi răniţi, care se ţeseau în penumbră dincolo de desişuri. Umblau c'un fel de disperare, căutându-şi punctul salvării. Când năvăliră tot mai aproape hăitaşii, cu răcnete întărâtate şi sunete de corn, sălbătăciunile îşi căutară drumul tot înainte şi inginerul avu plăcerea să doboare al doilea exemplar.

Tabloul primei bătăi era destul de bogat: şapte lupi. Numai patru vulpi căzuseră. Mistreţi nu se arătaseră. In toate părţile se plimbaseră căprioarele domniţei. Pe când dihăniile doborîte de inginer erau pipăite şi admirate, domnul Bernard complimenta pe Kivi pentru blândeţa căprioarelor şi-i cerceta în acelaşi timp, ca din întâmplare, carabina, observându-i fineţa gravurilor de argint. Găsi, în ţava de calibru mic, ghinturile lucii. Se adeverea prin urmare ceeace judecata stabilise de mai înainte. Glontele venea din altă regiune.

Cele mai bătrâne şi mai depărtate planete au fost descoperite pe calea logicei şi a calculelor, înainte de a se aşeza asupra lor telescoapele: cu aceeaşi metodă, tăcând şi observând strâns, era încredinţat şi domnul Bernard că va găsi pe autorul glumei îndoielnice din acea zi. Pe când Mavrocosti îi explica lovitura sa, ingine-

rul îl urmărea cu atenţie căutând să-şi dea samă de poziţie şi de direcţie în raport cu partea de dincolo de râpă. Nu era posibilă o împuşcătură din locul lui Mavrocosti. Intre locul său şi al lui Mavrocosti stătuse Kivi şi se afla ş'un bot înalt de stâncă. Intr'al doilea lup al prinţului trăsese şi Peceneaga pădurarul, ca să-l doboare definitiv. Nu trăsese decât acest foc, arăta şi cartuşul gol pe care-l strânsese cu grijă. Din puţine vorbe, inginerul înţelese că Peceneaga nu se deslipise de prinţ; se oprise lângă el înainte de începerea goanei. Prin urmare nici pădurarul n'avea vre-o legătură cu împuşcătura aceea, care acum apărea cu totul neexplicată. Bernard stătu concentrat asupra ei tot timpul cât dură bătaia a doua şi cât ţinu masa, în poiană la Bourul-Mort. In bătaia a doua ieşiseră porcii, dar scăpaseră peste nişte prăpăstii, tocmai prin extrema dreaptă, unde nu stătea nicio puşcă. In schimb, vulpoii înfloreau roş locul. Sarmalele erau cât se poate de gustoase şi sfaturile, mirările şi poveştile nu mai conteneau. Dima judele umbla de colo până colo cu leica lui, dând lămuriri despre ce s'ar fi întâmplat dacă porcii ar fi trecut la cinci paşi de el, cum fusese înţelegerea.

— Sunt sălbătăciuni care nu pricep moldoveneşte, râdea urît către Samur pădurarul Peceneaga.

— Cine mai rămâne? cugeta domnul Bernard. Nu mai rămâne decât Marandache. Ma-

randache poartă în mână băţ de corn. Afară de asta, Marandache a călăuzit în hăituială pe lingurari.

Cine mai rămâne? Mai rămân ceilalţi puşcaşi ţărani. Trei erau în extrema stângă. Cinci stătuseră în dreapta lui, dincolo de Sofronie Leca. Prin urmare trebuie să abandoneze deocamdată explicarea logică şi s'o reia mai târziu.

Când pieile lupilor fură întinse pe zăpadă şi preţăluite, când deasemeni Domniţa atinse cu vârful cizmuliţelor cozile vulpoilor cu dungă înspicată negru pe spinare; când Mavrocosti, puţintel aţâţat, dădu poruncă lui Leca să sloboadă pădurarilor polobocelul de rachiu, deci când hăitaşii, şi pădurarii şi puşcaşii erau tocmai în cealaltă parte de pădure, către Bălăneşti, la şase kilometri de locul plecării, veni un om oarecare de către Corhană, îşi opri o clipă sania şi dădu veste că adăposturile Huţulilor ard.

— Parcă-s chibrituri, zicea omul, aşa ard.

Domnul Bernard îşi stăpâni smuncitura inimii. Îşi făcu socoteală că dacă glontele putea fi o glumă, apoi incendiul e un râs sinistru. E bucuros că cel puţin aici nu mai putea fi vorba de vre-un amestec al domniţei, căci urmarea şi legătura primului avertisment au un caracter cu totul grav. Fu recunoscător prinţesei că l-a despovărat dintr'odată, cu totul, de o îndoială şi hotărî să dea dovadă ori-şi-cui

pofteşte că ştie a suporta lupta şi a o duce la bun sfârşit.

— E extraordinar, zicea Mavrocosti, pe când grăbeau către sănii. E extraordinar nu atât ce se întâmplă, cât liniştea cu care primeşti dumneata vestea.

— O primesc cum se cuvine, domnule Mavrocosti; şi-mi dau samă că e o veste destul de neplăcută. Dacă nu s'a întâmplat nimic oamenilor mei, voiu fi şi mai liniştit, ca să pot face cercetările de îndată.

— Desigur, să se facă toate cercetările! strigă întărâtat prinţul. Unde-i Sofronie Leca? Să vie Sofronie Leca, să-mi spuie ce măsuri înţelege să ia.

— Vine îndată, măria-ta, strigă spăimântat Marandache, din mijlocul freamătului de oameni. A apucat pe omul cu sania şi-l întreabă ce şi cum. Mă trimite pe mine cu dânsul la jandarmi.

— Fii liniştit Lupuşor, interveni Kivi, emoţionată şi palidă, Leca e aici.

— Sânt aici, măria-ta, vorbi Leca făcându-şi loc. Am cercetat pe om. Nu s'a întâmplat nimic prea rău; lucrătorii domnului Bernard s'au salvat toţi la vreme, cu boccelele lor. Au ars câteva instrumente; dar acelea se pot înlocui uşor. Numai oamenii nu ştiu unde să se adăpostească. Ei râd de asta, încălzindu-se prinprejurul pojarului; dar eu mă întreb unde au să doarmă la noapte, pe ger.

— Trebuie să iei măsuri, Leca, să-i adăpostiţi unde se va putea. Imediat să se construiască pe socoteala mea alte colibe. Prietinul meu domnul Bernard are dreptul la toate despăgubirile. Să-i adăposteşti undeva, la hambarele noastre.

— Îmi permit să observ, măria-ta, răspunse cu grabă administratorul, că asta nu se poate. N'avem holda asigurată încă şi un incendiu acolo ar reprezenta o cu totul altă pagubă.

— Domnul Leca, interveni, atent, inginerul, socoate că incendiul colibelor se datoreşte lucrătorilor mei. Nu-i aşa?

— Fără îndoială, răspunse Leca.

— Cu toate acestea, prinţul a înţeles din prima clipă că focul a fost pus.

— N'am înţeles, Bernard, asta; dar admit şi asemenea ipoteză. Mi se pare că Leca are dreptate. N'aşi putea să-ţi adăpostesc lucrătorii la hambarele mele; însă colibele urmează să fie reconstruite imediat.

C'o stăpânire de sine pe care şi-o admira el însuşi, inginerul continua să observe, să cerceteze şi să cumpănească toate împrejurările.

Pofti pe Mavrocosti la locul incendiului. Prinţul primi numaidecât şi dădu ordinul de plecare, neuitând să cheme în sprijinul său pe Leca. Evident, nu mergea cu bună dispoziţie acolo. Kivi avea un zâmbet vag şi părea plictisită; ar fi dorit să se retragă, dar îşi făcu silinţă ca să întovărăşească pe fratele său. Atitu-

dinea lui Sofronie Leca era complect liberă. Bernard nu se putu opri să nu-şi reîntoarcă bănuielile asupra lui.

Sofronie părăsi pe stăpân şi aşteptă apropierea inginerului. Işi puse calul în pas, alăturea cu săniuţa.

— Domnule Bernard, zise el, cred că avem să găsim acolo pe plutonierul de jandarmi din Bălăneşti. Vom fi cu toţii de faţă la cercetare. Eu îmi menţin părerea că e un simplu accident dela o ţigară sau dela o pipă. Cărui scop ar putea sluji asemenea faptă? Mâne aduc material nou şi construim alături. Dumneata eşti poate încă neliniştit de împuşcătura din pădure?

Bernard tresări.

— Exact mişcarea pe care am observat-o atunci, zâmbi Sofronie.

— Ai auzit glontele?

— Nu. Nu era nevoie; am înţeles că l-ai auzit dumneata. Am fost de faţă la cercetările pe care le-ai întreprins. Dumneata însă ai neglijat să observi zăpada în preajma cărării. Dacă a trecut cineva în lăuntrul sihlei în răstimpul cât am aşteptat pornirea hăitaşilor, atunci nu se poate să nu fi rămas urme.

— Dumneata ai căutat?

— Desigur.

— Ai observat ceva?

Leca nu răspunse imediat.

— Vreau să urmărim întâi interogatorul jandarmului. Dacă incendiul se datorește neglijenței unui lucrător, atunci bănuiala dumneavoastră e necesar să înceteze. Dealtminteri prințul e destul de neliniștit; situația aceasta ar trebui să se curme. Întreb cine ar putea fi bănuit?

Sofronie pusese întrebarea direct și cu îndârjire.

— Nu bănuiesc pe nimeni, răspunse inginerul. Nu sânt sigur de nimic; am numai îndoială.

— Pornind întâi de jos, îndoielile dumneavoastră par a se plasa acum în locuri mai înalte, stimate domnule inginer.

— Domnule Leca, răspunse Bernard după puțină gândire, cred că nici n'ar trebui să ne mai ostenim până la Huțulii mei. Primesc versiunea dumnitale, cu condiție să nu mi se mai întâmple nimic bizar cât va dura exploatarea mea. De ce zâmbești?

— Zâmbesc pentrucă e absolut necesar să urmăriți interogatorul. În ceea ce privește alte fapte care s'ar putea produce, gravitatea lor ar atârna de interpretarea pe care le-am da-o. Dacă dumneavoastră ați avea de pildă dreptate în ce mă privește, ar însemna pur și simplu că sânt nebun.

— Dacă nu ești nebun dumneata, se veseli domnul Bernard, atunci sânt nebun eu. Și dacă

nu sântem nebuni noi, atunci probabil sunt nebuni alţii.

— A, domnule Bernard, suspină Sofronie, prietinul dumnitale nu merită un asemenea tratament.

— Departe de mine gândul de a atinge cu vreo bănuială pe domnul Mavrocosti.

— Atunci ne întoarcem iar la capriţiile despre care am mai vorbit?

— Nu, domnule, recunosc că numai eu sânt nebun.

Domnul Bernard aruncă vorbele astea c'un gest teatral de renunţare. Indată se grăbi a se întoarce asupra sa însuşi şi privi ameninţător înainte.

— La urma urmei, declară el c'un accent care nu suferea nicio replică, pot primi ş'un război ceva mai serios; aşi dori numai să-i pricep semnificaţia. Iau act de cuvântul dumnitale că oamenii mei vor avea adăpost. Tăierea se va face la timp; transportul de asemeni. Voiu bea în astă sară două pahare de vin: întâiul în sănătatea prinţesei Kivi, al doilea în sănătatea domnului Mavrocosti.

Fără să aştepte până la sfârşitul ei declaraţia inginerului, Sofronie Leca îşi puse calul în trap întins, ca să ajungă sania stăpânului său.

— Ce spune domnul Bernard? întrebă prinţul.

— E convins şi dumnealui, răspunse Sofronie, că cercetarea noastră e fără scop.

— Atunci n'ar fi mai potrivit să ne întoarcem? Ziua e prea lungă; am început să mă plictisesc.

— Isprăvim îndată, măria-ta.

— Bine, Sofronie, oftă Mavrocosti. Fac cum spui dumneata.

Kivi își alătura sănioara ei de a fratelui său. Privi la Leca, hotărîtă să-l întrebe și ea. Apoi trecu înainte conducând convoiul.

Găsiră, în vâlceaua care cobora în jos de poiană, pojarul aproape stâns și colibele dărâmate în mare parte. Ziua se întuneca de fumegări joase. Jandarmul dela Bălănești era de față. Făcuse primele cercetări. Se prezintă prințului, arătând că, după propriile mărturisiri ale acelor oameni străini, nu putea fi altă pricină a focului decât o țigară aprinsă. Neapărat, făptașul nu poate fi găsit. La urma urmei, chiar dacă ar fi găsit, colibele rămân tot în starea în care se găsesc, adică arse. Domnul Bernard asculta cu atenție. Fu imediat și domnia-sa de aceeași părere.

Hutulii, în cojoacele lor înflorite viu și cu căciulile albastre ori roșii căptușite cu cozi de vulpe, se adunaseră curioși în jurul săniilor boierești și ascultau cu o extremă luare-aminte, fără să înțeleagă nimic. Pe urmă se veseliră când dragomanul îi vesti că se află scânduri pentru alte construcții iar pădurea n'are să fugă peste noapte din locul ei. Dintre toți oamenii vânătoarei, numai Peceneaga și Maran-

dache erau de față. Priveau și ascultau c'un interes care atrase în chip deosebit luarea-aminte a inginerului.

— Iaca-i bun, zise la urmă Pecneaga. Ar fi fost mai potrivit pentru acești oameni străini să se ducă să mâie în Bălănești, cum zicea întâi jandarmul. Dar tot jandarmul a spus că oamenii din Bălănești nu-i primesc și nici n'au hrană pentru dânșii. Așacă s'or duce în târg la Dobreni, cum spune Sofronie Leca. Până una alta, or umbla așa; s'or duce ș'or veni; poate-or deprinde a grăi limbă omenească. Apoi, după ce le-a face Leca alte colibe, s'or năcăji să le-aprindă și pe-acelea.

XI.

In curgerea lunii Ianuarie s'au produs celelalte fapte, după părerea lui Mavrocosti cu desăvârşire desgustătoare.

Mai nainte de asta domnul Bernard fusese nevoit, printr'o presiune mai mult decât amicală, să accepte refacerea colibelor pe socoteala proprietăţii. Deşi domnia-sa îşi trimisese lucrătorii săi din Dobreni şi materialul său, Sofronie Leca fu neînduplecat în a executa dispoziţiile prinţului. Respinse deci lucrătorii şi materialul şi aduse oameni ai moşiei. Cu o plăcere pe care, mai târziu, după lichidare, domnul Bernard o aprecie suspectă, Huţulii se întovărăşiră de bună-voie la refacerea adăpostului lor, părăsind zilele de muncă. E adevărat că aveau întâi şi întâi nevoie de odihnă şi, ca să zicem aşa, de confort; aşa încât administratorul Necşenilor fu căpitenia şi tatăl lor vreme de două săptămâni. Nişte meşteri harnici ar fi durat acele simple înjghebări de scânduri în mai puţin timp; însă lucrătorii străini ţinură să le facă după gustul lor: co-

nice, ca subt munții Tatra; focul să ardă drept în mijlocul colibei; fumul să iasă pe sus; paturi de frunzar uscat să fie așternute de jur împrejur. Trei zile le-au trebuit ca să-și agonisească acele frunzare. Explicau agenților domnului Bernard că sunt mai multe feluri de frunzare. Pentru ceeace le trebue lor nu sunt bune decât anumite soiuri de frunze uscate, care nu se sfărâmă ușor și au elasticitate când sunt puse așternut. La timp, Sofronie informă pe Lupu Mavrocosti că oamenii exploatării au și sărbătorit cu băutură intrarea lor în confortul modern, au silit și pe negustorii din Dobreni să cinstească cu dânșii, au dovedit că sunt oameni plini de voie-bună și au început a vorbi moldovenește. Cu toate acestea gospodarii din satele din preajmă își țin încă legați cânii. După ce treaba a ajuns astfel la bun sfârșit, Sofronie s'a sfătuit cu dragomanul, un Leah foarte dibaciu, fost sergent în armata cesaro-crăiască din Carpații orientali, dacă n'ar fi folositor să abată un pârău în valea Huțulilor, să aibă oamenii apă din bielșug și apărare împotriva altui pojar, Doamne ferește! Iosef Klapka s'a încumetat să facă și o schiță de plan, pe care a înaintat-o, prin Sofronie, prințului. Mavrocosti a privit-o cu bunăvoință, fără să înțeleagă nimic din încâlciturile de linii, și a fost de părere că hârtia trebuie expediată celui în drept la București, adică inginerului. Până la aprobarea inginerului, oa-

menii se spălau cu omăt afară, în frigul iernii, sau mai degrabă nu se spălau de loc. Începeau să aibă coloarea lingurarilor, cu care de altfel erau destul de buni prietini. Samur judele îi inspecta în fiecare zi. Făcea chiar domnului Iosef Klapka cinstea să joace cu el ţintar. Îl convinsese chiar pe Klapka să-şi mute patul la lingurari, ca să aibă mai multă linişte şi să simţească la şale cuptor cald.

Când s'a întors inginerul, a găsit lucrurile aproape cum le lăsase. Iarna se întărise, Huţulii se declarau mulţămiţi de proviziile pe care le consumau în socoteala domnului inginer; arătau cu mândrie colibele cele nouă; însă frasinii îşi păstrau locurile lor în ponoarele Borzei. E adevărat că în vremea asta fuseseră şi sărbătorile de iarnă, cu multiplele lor datini şi obiceiuri barbare, la care participaseră şi Huţulii. Sofronie Leca îi învoise şi pe dânşii să vie la curte la Necşeni, să ureze an nou fericit măriei sale şi să-şi joace ursul lor cu blană de fân. Atunci domnul Bernard, cu voia ori fără voia prinţesei, a prinţului ori a lui Leca, a strâns brusc şurubul, cum informa domnia-sa zâmbind pe nobilele sale gazde. Domnul Bernard începuse a-şi clarifica o ideie şi pornea însfârşit, pe cale bună. Işi adună negustorii din Dobreni şi le rosti patruzeci şi două de vorbe. De ce patruzeci şi două de vorbe? Aşa a avut gust dumnealui să rostească patruzeci şi două de vorbe, lămurea Zeidel A-

bramovici; dar ce vorbe! Caşicum ar fi rostit numai una. Toată lumea a sărit în sus, şi s'a pus pe lucru. Domnul Klapka şi-a lăsat soba caldă; inginerul i-a şoptit lui a patruzeci şi treia vorbă la ureche şi l-a pipăit la pântece prin buzunarul hainei cu pistolul automat. Au prins a fâşâi în pădure joagărele cele mari, a bate topoarele cele înguste şi frasinii dădeau ţipete prelungite, căzând cu braţele întinse în amurgul serii.

Dintr'odată domnul Antoine Bernard apăru bine dispus ochilor umbroşi ai domniţei Kivi. Ingrijorările lui, şovăirile lui se risipiră. Işi sporise faţă de Lupu Mavrocosti manifestările amicale şi faţă de ea rezerva. Se simţi îndată în regiune apăsarea hotărîrilor lui. Agenţii săi din Dobreni, mai ales, sfârâiau, punctuali ca nişte ornice.

Iată că la 18 Ianuarie 1928, în asfinţitul zilei, pe când unul din aceşti agenţi ocolea un unghiu de pădure deasă, cu săniuţa c'un cal, ca să intre în gura văii care ducea la fumurile Huţulilor, un om cu căciula pe sprâncene şi cu nasul punctat cu funingine ieşi năprasnic dintr'o latură, apucă de dârlogi calul şi îl vârî în spinării. Sania uşoară se răsturnă. Când agentul, bărbat voinic şi sprinten, sări din zăpadă şi făcu faţă, găsi dinaintea ochilor ţeava unei puşti scurte. La capătul celălalt, deasupra funinginei, se holbau doi ochi cu albul crescut; un glas îi porunci:

— Nu te clinti, că te dau cu capu 'n jos.

Omul nu se clinti. După moda timpului în asemenea împrejurări, își ridică brațele în sus.

— Văd că ești mușteriu de treabă, îi zise cel cu pușca scurtă. Tu ești slujbașul care aduci Huțulilor paralele?

Agentul tăcu.

— Dacă nu răspunzi, te detun.

— Eu sânt.

— Armă ai? Dacă ai, leapăd-o către mine.

— Am revolver.

— Atunci întoarce-te cu spatele. Scoate și leapădă.

Omul îndeplini porunca.

— Bun. Acu fă iar față. Scoate și gentușca. N'am să iau dintr'ânsa decât trei lei, pentru o cutie de chibrituri. Cu acești trei lei se chiamă că mi-ai plătit un sfat pe care am să ți-l dau. Să te întorci înapoi de unde ai venit; și aici în pădure să nu mai intri. Nici prin partea asta, nici prin alta. Dacă crezi de cuviință, poți da înștiințarea asta și altora că n'au ce căuta aicea cu bani.

— Dar de ce, domnule? se târîgui agentul cu mirare, îndrăznind însfârșit a răsufla.

— Iaca așa am eu gust.

— Dar cine ești dumneata?

— Eu îs cel cu chibriturile. Dacă mai întrebi o vorbă, nu te mai întorci înapoi. Și dacă mai vine careva dintre voi aici, apoi are să i se întoarcă numai numele.

Domnul Bernard făcu haz de întâmplare, şi o povesti cu spirit domniţei Kivi, la ceaiul dela ora 4.

— E posibil aşa ceva? se indignă Mavrocosti. Pe moşia mea banditi? Acum aud întâia oară de asemenea lovituri. Unde-i Sofronie? Să vie Sofronie, să-şi dea imediat samă!

— Ce amestec poate să aibă domnul Leca? îl linişti Kivi. Ce vină poate să aibă el? Intâmplarea e şi pentru dânsul o surpriză caşi pentru noi.

— Nu se poate; să vie Leca numaidecât aici. Să-mi raporteze ce măsuri a luat.

— Fără îndoială că va lua măsuri.

— Nu aşa, draga mea. Vreau precizări. A chemat jandarmul?

— L-am chemat eu, interveni zâmbind inginerul. La prima întrevedere, Iancu Brănişteanu omul meu a povestit întocmai, aşa cum pare că ar fi fost şi aşa cum am povestit eu. Jandarmul şi-a luat note; a trecut prin Necşeni, a poposit la lingurari, pe urmă iar s'a întors la Dobreni. A poftit pe Iancu Brănişteanu, să meargă la locul cu pricina, să-i arate totul, întocmai cum a fost. Omul a refuzat să meargă.

— Din ce pricină? se interesă Mavrocosti.

— Din nicio pricină. A refuzat să meargă. I s'a lămurit că merge cu autoritatea, că n'are a se mai teme de nimic. Se poate; înţelege; însă a refuzat să meargă. Atunci s'a întors asupra lui jandarmul şi i-a poruncit. I-a adresat şi

unele vorbe cu întorsături poetice, însă foarte puțin plăcute. Brănișteanu s'a pus jos. Dacă poftim, să-l legăm și să-l ducem cu sila. El de bună-voia lui nu merge. La urma urmei e gata să-și retragă declarațiile, să rămâie lucrul cașicum nu s'ar fi întâmplat, numai să fie lăsat în pace. Dumneavoastră ce spuneți de asta?

— E interesant, se veseli deodată Lupu Mavrocosti. Unde-i Leca? să descurce el chestia. Ce-a făcut jandarmul?

— Jandarmul a mers cu mine la fața locului. Am dus cu noi, legat, așa cum poftea, pe Iancu Brănișteanu. Am cercetat la întorsătura drumului. Trecuseră Huțulii ca să vie să-și ia plata ei singuri dela târg. Fuseseră vestiți că li se plătește la Zeidel. Așa că nu se mai cunoștea nimic. Interesant e că eu n'am dispus nicio plată la Zeidel.

— Atunci cine i-a vestit?

— Am aflat că i-ar fi vestit judele Samur. L-am întrebat pe Samur. El nu știe absolut nimic.

— Ei bine, mon cher ami, a strigat Mavrocosti, e un lucru cu desăvârșire de nesuferit, pe care trebuie numaidecât să-l lămurim. Insă e nostim.

Inginerul observă că indignarea lui Mavrocosti slăbise dintr'odată.

— Avem să-l lămurim, declară cu liniște domnul Bernard, zâmbind spre domnița Kivi. Am să intru și eu participant în această ope-

retă. Vreau să mă întâlnesc şi eu cu acel Fra-Diavolo, de care Brănişteanu nu voieşte să-şi mai aducă aminte. Cred că în faţa mea n'are să apară.

— Cum? se miră Mavrocosti. Dumneata crezi că agentul ţi-a spus o poveste?

— Ori realitate, ori poveste, — agenţii mei refuză să mai intre în pădure. Nu-i nimic. Vor veni oamenii la Dobreni să-şi primească salariul. Neplăcut e numai că întârzie prea mult la stabilimente locale, şi ziua de Luni e caşi pierdută.

— Eu nu înţeleg nimic, declară Mavrocosti, ridicând din umeri.

Trei zile după aceea, la 21 Ianuarie, începură transporturile. Frasini drepţi şi lungi, cu un diametru al trunchiului între douăzeci şi treizeci de ţoli, erau întinşi pe coastele râpelor. Despoiaţi de crengi şi ramuri, cu vârfurile scurtate, trecuseră în moarte, şi-i aştepta o nouă viaţă cu mult mai zbuciumată decât cea dintâi. In lungul rovinelor coborau săniile, oamenii îi potriveau — unul pe câte două sănii, — şi-i îndrumau încet încet, pe costişă, sprijiniţi de braţe dinspre partea râpei şi opintiţi pieziş de câte patru boi, ori de două perechi de cai. Domniţa Kivi trecu din întâmplare pe un drum lăturalnic şi văzu primul convoiu. Il urmări un timp în pasul calului. Apoi se opri şi întoarse în loc. Zărise către capătul altui drum pe Sofronie, stând drept în şa şi

priveghind şi el. Dinspre Dobreni îşi făcea apariţia şi o sanie a curţii, cu Norocel, având întrânsa pe inginer. Kivi îşi aţâţă calul, până ce simţi în urechi şi 'n nări vâjâit de vânt. Se aplecă spre coama fugarului, cu tâmplele zvâcnind.

Asta a fost la 21 Ianuarie. La 24, pe lumină, fiind încă soarele deasupra asfinţitului, omul cel cu puşca scurtă ieşi pe pripoarele dinspre Bălăneşti. Era acolo o muche de stâncă oablă, ca o margine de cetăţuie. Pe dedesubt cotea drumul, coborînd. După ce ocolea spre Bălăneşti, intra domol în şleahul gării.

Acolo pe stâncă s'a arătat acel om, întovărăşit de altul, nalt. Când acesta a răcnit: Stăi!, cellalt s'a deşirat ca de pe un mosor, c'o puşcă de două ori mai lungă, s'a încordat asupra ei trăgându-i cucoşul, încât s'a auzit: cric! până dedesubt.

— Staţi! a răcnit şi el, înăbuşit.

Avea aninată pe după urechi un fel de barbă de sac.

Oamenii s'au oprit.

— Iaca ce-i, creştinilor, a zis omul cel scurt şi cu capul rotund. Lepădaţi frasinii aici în râpă şi duceţi-vă în treaba voastră. Şi vă poftesc să vă mulţămiţi cu paralele pe care le-aţi luat şi să nu vă mai întoarceţi la cărăuşie.

— Dar cine eşti tu, bre? a strigat Gavril Caraiman, starostrele cărăuşilor. Cum de ne porunceşti tu aşa?

Cel de pe stâncă îl luă scurt la ochi dela zece paşi. Nimeni n'avu timp să clipească. După detunătură, Caraiman, cât era de gras şi de voinic, se lăsă pe vine, răcnind. I se prăvălise numai căciula din cap, o căciulă nouă brumarie cu care îi plăcea să se fudulească la nunţile din câşlegi.

— Acu ai înţeles cine sânt? îl întrebă de sus Liţă Florea.

— Am înţeles, răspunse gospodarul.

— Al doilea glonte îl greşesc mai jos.

— Iartă-mă, domnule. Văd că m'am săturat de cărăuşie. Cine-mi plăteşte căciula?

Atuncea, la aceste vorbe, şi-a întins flinta cea de doi metri lunganul.

— Ţi-o plătesc eu, a zis el gros.

— Mă rog, om bun, a strigat Caraiman. Mă mulţămesc cu atâta; nu-mi mai trebuie nimic.

— Atuncea faceţi bine dumneavoastră şi descărcaţi, i-a îndemnat Liţă Florea. Cât oiu bea o ţigară de tutun, să-mi fiţi gata.

Şi-a răsucit încet ţigara, ţinând pe braţ puşca şi priveghind. Şi-a adus aminte că trebuie să schimbe un cartuş şi l-a schimbat. După aceea a tras din chimir o cutie de chibrituri, şi-a aprins ţigara şi a fumat-o, pufăind fumul spre soare. Când s'a făcut întuneric în râpă cătră pădure, oamenii lepădaseră frasinii în latura drumului, prăvălindu-i în adâncime. Cei de pe marginea de stâncă se făcuseră nevăzuţi.

— Ce ziceţi de asta? se veselea domnul Ber-

nard povestind prietinilor săi întâmplarea, în salonul dela Necşeni.

Kivi îl privea cu ochi mari, aproape înspăimântată. Fugea din când în când cu acei ochi ca'ntr'un fulger spre fratele său, apoi iar şi-i întorcea spre inginer.

— Prinţesă, îi zise acesta venind dintr'odată spre ea, sânt de părere că cel puţin un timp plimbările fără însoţitor sunt imprudente.

— Ai dreptate, răspunse ea neglijent, fără a-l privi; dacă fratele meu n'are vreme, am să-l rog pe Sofronie să mă întovărăşească. Sau mai bine nu mai ies de loc până ce răufăcătorii vor fi prinşi.

Domnul Bernard o încredinţă că s'au luat măsurile cele mai severe, deşi se îndoieşte serios de rezultatul lor.

Vestea i-a venit prin jandarmul din Bălăneşti. Imediat domnia-sa a fost la telefonul dela primărie şi s'a pus în legătură cu compania de jandarmi dela Vaslui. Căpitanul de jandarmi s'a arătat dispus să vie el singur la faţa locului să cerceteze. După ce va cerceta el, nădăjduieşte că toate vor intra în ordine. Poate nu-i nevoie să se dea o importanţă excesivă faptului, i-a replicat inginerul. Dacă i s'ar pune câţiva jandarmi la dispoziţie, care să patruleze drumurile principale, ar fi îndestulător. Interesul e să se execute transporturile. Pare că sunt oameni care se amuzează să le împiedice.

Atunci căpitanul a mobilizat imediat opt jandarmi.

— Cred că-i destul; dumneavoastră ce părere aveţi? Cu opt arme bune putem fi liniştiţi.

Sofronie Leca sosise la porunca prinţului.

— Dumneata ce zici? îl întrebă Bernard oprindu-se în faţa lui şi privindu-l drept.

— E o măsură bună, răspunse administratorul.

Mavrocosti scutură din cap cu fruntea încreţită.

— Cu toate acestea, domnule Bernard, mie nu mi-a plăcut niciodată amestecul autorităţilor administrative pe moşia mea. Găsesc că nu s'a făcut bine aducându-se jandarmi; ar fi trebuit să fiu şi eu întrebat.

— De ce, Lupuşor? se miră Kivi.

— Aşa cred eu. Nu sînt obişnuit cu asta. Nu-mi place.

— Cât e linişte, Lupuşor, nimene n'are a se amesteca; dar faţă cu ceea ce se întâmplă, autoritatea e în dreptul ei să intervie.

Mavrocosti sună de câteva ori cu degetele în masa de abanos ca într'o darabană stranie.

— Ce zice Leca? şopti el apoi, fără să privească pe nimeni.

— Dacă mi-i îngăduit să-mi dau părerea, răspunse cu glas coborît Leca, socot că domnul inginer n'a făcut rău. Işi asigură transporturile.

— Negreşit, îmi asigur transporturile, zise râzând domnul Bernard, şi în acelaşi timp risc să găsesc şi pe cei doi indivizi, care mi-ar putea da informaţiile cele mai bune. Ca să ajung mai degrabă până la aceştia, mi-am permis să sugerez jandarmilor o cercetare în satul lingurarilor. Aşi ruga pe prinţ să binevoiască a ordona lui Peceneaga să se arate. Nu-l găseşte nimeni nicăieri.

— Ce ai dumneata cu Peceneaga? întrebă cu sprânceana înălţată Mavrocosti.

— N'am nimic cu el. I-aşi cere numai să mă informeze ce sunt aceste apariţii. Poate trece oare lup prin Borza fără ştirea lui Peceneaga? Iar dintre lingurari nu-i alt om mai vrednic să ajute pe jandarmi decât Marandache.

— A, nu! a, nu! strigă deodată Mavrocosti cu violenţă. Atunci arestaţi-l şi pe Sofronie Leca. Ce însemnează asta, domnule? Crezi dumneata că exploatarea unui lot de frasini în pădurea mea îţi conferă şi alte drepturi?

Bernard râse, afabil:

— Prinţule, sânt gata să renunţ la orice fel de cercetare, dacă-ţi face plăcere.

— Cum asta? clipi Mavrocosti.

Kivi crezu că trebuie să iasă, făcând un botişor nemulţămit. Indată ce trecu prin faţa lui Sofronie, acesta înaintă. Ea se opri în prag ca să-l audă, fără a întoarce capul.

— Domnule Bernard, zise Leca, eu însumi mă socot obligat să dau procurorului toate lă-

muririle; așa că poți dispune de mine atât cât e în interesul dumnitale. Am poruncit lui Marandache să facă același lucru. Pe Peceneaga nu cred să-l găsească nimeni. După ce i se va da drumul lui Marandache, e posibil să dau o veste și pădurarului. Atunci omul se va înfățișa. Să zicem că se înfățișează ; sântem cu toții aici și ne întrebăm ce este și ce informație ne poate da un om ca Peceneaga.

— Știu, întrerupse cu blândeță domnul Bernard; nu este nimic și Peceneaga nu ne poate da nicio informație.

— Cu toate acestea ceva este, domnule Bernard. Mi se pare că v'am spus odată. V'am avertizat.

— Știi, prințesă, care-i părerea domnului Leca? se veseli inginerul, pe când Kivi revenea la locul ei. Părerea domnului Leca e că oamenii care-și fac apariția aici ori dincolo au un rol cu totul secundar. Rolul principal îl are Borza, cu tot ce este îndărătul ei, nehotărît și necxplicabil. Dovada întâia am avut-o când mi s'a distrus cabana. M'am închinat, deși nu sânt destul de convins.

— Cred că vor mai veni și alte dovezi, suspină Kivi. Oamenii sunt elemente cu totul trecătoare; în Borza stau stihiile veșnice.

Urmă un răstimp de tăcere în odaia cu pereți de cărți a lui Mavrocosti, până ce se auzi la fereastră murmurul subțire al vântului de

iarnă. Lumina se împuțina. Constanța intră ca să aprindă lămpile.

— Îl așteaptă oameni cu afaceri pe domnul inginer, șopti ea abia auzit către stăpâna sa.

Mavrocosti tresări, caşicum se credea singur.

— Cum?

Leca ieşise. Inginerul îl urmă numaidecât. Găsi pe coridorul cu geamlâc, unde îşi avea camera, pe Samur judele şi pe Klapka dragomanul, însoțit de unul din brigadieri. Jandarmul era om cunoscut din Bălănești, cu care mai avusese a face, tânăr nalt, numai c'un benghiu de mustață subt nas. Salută şi intră în odaie după inginer, strâns în cătărămi, fără să se descopere, cu arma atârnată în curea de cotul mânii stângi. Samur îşi făcu loc cu toiagul în dreapta şi cuşma în stânga. Dragomanul se strecură cu luare-aminte, zâmbind.

Inginerul se aşeză în jilț şi îndepărtă puțin lampa ca să aibă lumina unde-i trebuia.

— Ei? s'a aflat ceva?

Brigadierul clătină din cap, negativ.

— Atunci ați venit pentru altceva?

— Am venit cu aceste două persoane, zâmbi jandarmul, ca să vă declare ele singure cum a fost. După cât înțeleg, Peceneaga nu-i ieşit din pădure.

— Nu mă mir. Aşi putea afla ce s'a întâmplat?

— S'a întâmplat asta, domnule inginer, raportă brigadierul, că astăzi, până la amiază,

oamenii acestui dragoman au lucrat. Cărăuşi n'a venit nici unul: se chiamă că azi e sărbătoare.

— Iar sărbătoare? încercă să comenteze inginerul.

— Sărbătoarea sfântului Grigorie Teologul, 25 Ianuarie, preciză jandarmul. Aşa că oamenii noştri au stat la casele lor. Huţanii au intrat în pădure şi au lucrat până la amiază. Acuma uite ce-i. Pecând unii dintrânşii lucrau în coasta unei râpe nu departe de o baltă, li s'a arătat un om întunecat la obraz. După cât spune şi dragomanul, nu-i altul decât Peceneaga.

— E Peceneaga! întări judele.

— Da. Şi li s'a arătat acel om întunecat la obraz şi a prins a-i mustra arătându-le şi o cărţulie, şi a-i ameninţa că au să intre în focul cel veşnic. Oamenii s'au oprit din lucru. Unii au înţeles că ar fi fiind pădurarul cel care trăieşte în sălbătăcie. Alţii care ştiau moldoveneşte tălmăceau celorlaţi opreliştea ce le venea dela acel sfânt schivnic. Având în vedere cele spuse, s'au retras.

— Atât?

— Nu-i numai atât. Acel schivnic sta deasupra lor pe catalige şi făcea paşi mari prin marginea bălţii. După ce s'au întors ei la colibe şi au spus dragomanului care-i chestia, numaidecât au trimes curieri şi pe la ceilalţi prin pădure, ca să lepede topoarele. Dragoma-

nul, om cuminte, a luat pe unul şi i-a pretins să-l ducă la locul arătării. Judele lingurarilor, care se afla în discuţie cu dragomanul la colibe, a pretins să meargă şi el să vadă. N'au văzut decât locul. Un loc tare, pripor drept. Urmă n'au aflat. De sus, vine pârâul. Intre nişte stânci, zicea omul că ar fi bănuit ei locul de trecere. Acolo sunt situate porţile.

— Care porţi?

— Nu ştiu. Să spuie dragomanul.

Dragomanul îşi furişă ochii de cătră lampă:

— Mă rog frumos, domnule inginer, se scuză el, n'am constatat nicio poartă. Cine se poate sui pân'acolo? Nici capra nu se suie. Ei zic însă că acolo-s porţile care duc pe altă lume, unde îşi are locaş schivnicul. Acolo nu-i iarnă; acolo ar fi fiind o pădure caşi asta, dar verde cu totul lui tot.

Inginerul privi cu atenţie pe omul autorităţii.

— Domnule brigadier, dumneata ce părere ai?

— Eu am părerea, zâmbi brigadierul, să întrebăm pe Samur judele lingurarilor; el ştie ce este şi cum este, şi explica pe degete Huţanilor că poarta-i bătută numai în pietre scumpe. De aceea l-am şi adus. Iosef Klapka dragomanul e martor. I-a explicat şi lui.

— Ei ş'apoi? Pot să explic şi domnului inginer, vorbi fără nicio sfială Samur, venind înainte cu toiagul şi cu cuşma.

— Ai să explici mai bine brigadierului, îl îndemnă domnul Bernard. Adică ai să-i arăţi unde se adăposteşte Peceneaga, deoarece avem nevoie de el. Ai să fii dumneata, domnule Samur, aşa de bun să ne duci la acele porţi?

— Am să vă duc.

— Şi ştii unde-i Peceneaga?

— Unde-i Peceneaga nu ştie nimeni, domnule inginer.

Soarele de a-doua-zi era înălţat la prânzişor, când săniile s'au oprit în nişte văi luminate de soare. Inginerul stătu un timp uimit, privind sihla mărcaţă şi tăcută, deasă ca o perie. Jandarmul o privea cu indiferenţă. Samur oftă din adâncul rărunchilor:

— Aoleu, of!

— De ce oftezi dumneata, domnule jude? întrebă domnul Bernard cu politeţă.

— Oi, domnule inginer, nu oftează judele. Oftează lingurarul. Câte coveţi şi linguri a tăiat aici taica meu şi uncheşul meu! Eu n'am să mai tai multe. Iar Marandache are să deie samă către ei că s'a prăpădit de noi. Nu mă lua dumneata în râs pentru câte mă dor pe mine.

— Lasă asta, îl sili jandarmul. Du-ne acolo unde a fost chestia.

— Să vă duc. Mergem o vreme pe poteca asta bătută de toate sălbătăciunile. Pe urmă cotim la stânga pe malul pârâului. Când ajungem la tău, putem spune că sântem aproape; însă de-acolo să vie cerbul cel cu stea în

frunte să se plece în genunchi, să încălecăm pe grumazul lui, să ne ţinem de coarnele lui ca să nu ne răstoarne îndărăpt, şi el să păşească de pe colţ de stâncă pe colţ de stâncă în sus.

Era uşor de spus că vor umbla pe malul pârâului şi pe urmă vor coti la tău. Domnul Bernard sufla greu de trei sferturi de ceas suind pripor şi coborînd râpă. Pământul avea o frământare către deal şi prin acea frământare îşi rupsese pârâul cale. Se auzeau ape învolburate sunând în prăpastie. Tăul, zis al mistreţilor, era într'o aşezătură largă, împresurată de mesteceni. In unele părţi se căţărau unele pe altele volburi cu frunze verzi ninse; în acel cotlon vântul nu putea sparge decât rareori liniştea. Apa era fumurie şi limpede, vie necontenit în orice tărie a iernii, şi omătul se tăia împrejur într'un cerc de cupă. Rate sălbatice izbucniră, sfărmând luciul şi înălţându-se drept în sus către lumină. Cine ştie unde, pe umeri de deal, erau painjenişuri de crengi: acolo măcăiră aspru. Pe o depărtată linie oblică, între fagi vechi, inginerul văzu un căprior care sta şi asculta atent liniştea. Apoi deacolo, după cât spunea Samur, mai era o bucată bună, tot de deal. Insfârşit, când se opri brusc şi se întoarse la dreapta, inginerul văzu pârâul lunecând cu repeziciune pe stânci lustruite. De aici venea fâşâitul care se deşteptase dintr'odată în codru. La douăzeci de metri în sus, în locul de unde

ieşea duruitoarea, văgăuna era aşa fel astupată de vegetaţie, încât nu putea pătrunde pasere. Era vădit că acel punct stătea neviolat dela începutul aşezării. Deasupra văgăunii astupate de vegetaţie se mai ridica un părete de stâncă, pe care se prelingeau umezeli îngheţate în colori şi desenuri bizare. Fără să aştepte nici o explicaţie, domnul Bernard cunoscu numaidecât porţile. Bătea în ele soarele. Cu puţină imaginaţie şi cu multă bunăvoinţă, putea oricine să le dea, în lumina necontenit schimbătoare, forma cea mai potrivită pentru o trecere în planul invizibil. Localnicii spun foarte potrivit: tărâmul celălalt.

A căuta pe un biet păduraar acolo însemna să ai chef de glume. Nicio urmă nu ducea în sus. Zăpada era neatinsă într'acolo. Dimpotrivă, era purtată subt duruitoare. Incrucişeri de paşi cu labe de dihănii şi copite mărunte săpaseră potecă în lungul coastei. Subt coastă zăceau trunchiurile proaspăt doborîte de Huţuli.

Domnul Bernard ascultă fără să audă explicaţiile jandarmului şi ale judelui. Se întoarse gânditor cătră săniile din vale. Dintr'odată în fiinţa lui, după acele privelişti şi în acea sălbătăcie, născuse un accent sentimental pentru Kivi, prinţesa acelor locuri. Se miră întrucâtva de ce i se întâmplă şi-şi zâmbi sie-însuşi cu compătimire şi cu oarecare plăcere.

Intre atâtea afaceri, ar fi trebuit poate să

găsească timp şi pentru o oră delicată de intimitate. Cu dispoziţia ce avea părăsind porţile celuilalt tărâm, domnul Bernard se crezu în stare un timp să găsească şi vorbe extrem de potrivite şi concesii dintre cele mai generoase, ca să facă să devie mai languroşi şi mai fantastici acei ochi codaţi în care văzuse de mai nainte negrul fumuriu al acestui lac.

După ce trecu la colibele Huţulilor şi la lume, dispoziţia divină se risipi în parte, lăsându-i numai imagini vagi, şi o hotărîre să treacă la o conversaţie serioasă cu domnişoara Mavrocosti.

Află dela Klapka că nu s'au înfăţişat la vamă decât opt părechi de cărăuşi. Pădurarul însărcinat cu însemnarea copacilor nu eliberase deci decât opt trunchiuri de frasin. Oamenii ieşiseră la drum liber fără nicio sminteală; pădurea era liniştită pretutindeni. Patrulele de jandarmi nu găsiseră nici cea mai mică urmă suspectă.

Două zile săniile de transport se înmulţiră. In aceste două zile Marandache veni să-şi dea samă de timpul şi îndeletnicirile lui. Brigadierii călcară casele şi bordeiele lingurarilor, căutând pe Peceneaga. Copiii ieşiră speriaţi la lumina zilei, sărind desculţi prin omăt. Babele îşi întindeau şi-şi retrăgeau cângile negre ameninţând pe brigadieri cu diferite blesteme.

Asta a fost Sâmbătă după-amiază. După noaptea de Duminică, trei dintre cărăuşii din

Bălăneşti, care intraseră în cursul săptămânii în pădure, şi trei din Izvorăni, reclamară la primărie că li s'au furat boi şi cai. Unii aveau lipsă din păreche un bou, alţii un cal. In noaptea spre Marţi, pe când brigadierii încă patrulau, se produseră şi alte furtişaguri în sate, pe când în pădure ori la Necşeni urma a fi linişte. După ordinul companiei şi cu consimţimântul grabnic al domnului Bernard, jandarmii părăsiră Borza şi se întoarseră în sectoarele lor ca să facă cercetările şi urmăririle de rigoare. Cercetările se mărginiră la proceseverbale de constatare şi urmăririle se dizolvară în presupuneri. Probabil că operaseră aceiaşi indivizi, unul cu puşcă scurtă şi altul cu puşcă lungă, care se arătaseră în marginea drumului către Bălăneşti. Dar puteau să fie şi lingurarii, care se răzvrătiseră cu mari ţipete pentru călcarea jandarmilor şi ajunseseră cu rogojini aprinse în cap, la măria sa Lupu Mavrocosti.

La 1 a lunei Fevruarie, începu să viscolească. In douăzeci şi patru de ore se astupară toate drumurile la pădure. Lucrătorii domnului Bernard rămaseră izolaţi de lume, căci n'aveau lopeţi, ca să se dezgroape din troian. Abia a treia zi, cu mare anevoinţă, înotară până la ei oameni din Necşeni, lepădându-le lopeţi. După trei zile, viscolul stătu şi se întoarseră dinspre miază-zi aripi umede de moină. Cerul se înălbăstri deasupra pădurii.

Prin acel ochiu de cer albastru, se uitase Dumnezeu la lume: aşa trimisese răspuns la curte baba Domnica. Văzând că încă n'au pierit Huţulii şi domnul inginer tot se mai află pe acele locuri, sfinţia-sa a întors iar roata din crivăţ şi a slobozit nourii mâniei sale. După o singură zi de răgaz şi moloşag, cerul s'a oţelit în miază-noapte şi omăturile moi au scăpărat de cum s'a făcut noapte. A crescut fluier fioros, înşurubându-se în toate văgăunile şi iar a prins a viscoli cu o putere nouă.

E adevărat că Huţulii aveau lopeţi, dar le rămăsese puţină mâncare. Fiind oameni viteji, s'au apărat şi au ţinut pârtiile deschise; numai atât că nimeni n'a putut ajunge la dânşii până ce nu s'a alinat viforniţa.

Se pusese atâta troian în râpele Borzei încât nici sălbătăciunile nu puteau trece dela un mal la altul decât ocolind peste spinările spulberate. Insă tăieturile nu se fac la înălţimi şi da golişti pietroase; aşa că Huţulii au stătut la vetre mâncând pâne şi carne dela Dobreni şi veselindu-se de istorisirile minunate ale lui Samur.

S'a mai întâmplat un lucru. Că după ce au stătut troienele în putere zece zile, iar s'a uitat Domnul Dumnezeu la lume printr'un ochiu de cer siniliu. Ştiind timpul soarelui şi zodia statornicită de puterea sa în acel an pădurilor, a lăsat deschise zările amiezii. A sunat prelung austrul; omăturile s'au muiat şi au început a

curge puhoaiele. La rapoartele repezite inginerului la București de Zeidel Abramovici, nu mai sosea niciun răspuns cu poruncă strașnică. Domnul Bernard se mulțămea să expedieze cota Huțulilor și-și rezerva pe mai târziu îndrumările definitive. Dealtminteri, după socoteala agentului său principal, nici n'avea ce îndruma. Zece zile curg puhoaiele. Cine poate intra în Borza pe asemenea vreme? Numai cine vrea să se înece așa fel, încât să i se împrăștie mădularele și spre răsărit, și spre miază-noapte, și spre miază-zi. După zece zile de puhoiu, lumea așteaptă zilele Dochiei, când ninge, plouă și strălucește soarele de câte nouă ori într'o zi. Glodurile-s desfundate, podurile rupte; oamenii mai vorbesc și de hoți vrăjmași care și-au pus gând rău și fură vitele din șoproane. Intăi fură una; dar după aceea nu-i poate împiedica nimeni să fure și părechea.

XII.

La Buna-Vestire, cap de primăvară, domnul Antoine Bernard își făcu socotelile exploatării și stabili un bilanț dezastruos. Se găsea în Borza un fond puternic, alcătuit din frasini doborîți de Huțuli; însă el valora numai întrucât putea fi mișcat spre locul de transformare. La acea epocă însă, dificultățile de pătrundere în pădure erau încă destul de mari, drumeagurile se aflau rupte de șuvoaiele zăporului și înfundate de nomoluri; mai rău era că niciun cărăuș, dintre cei care alcătuiau coloanele lui Zeidel Abramovici, nu se arăta dispus să răspundă la vreo chemare; acuma lumea grăbea la alte trebi: porneau lucrările de primăvară; ciocârlia cânta subt soare. Capitolul pagubelor, datorită acelor întâmplări absurde asupra cărora domnul Bernard punea explicații schimbătoare, nu putea fi încă acoperit. Trebuia să lase să opereze timpul; se sprijinea în prevederile lui poate pe un concurs forțat al lui Mavrocosti, poate pe o recoltă slabă, care ar fi constrâns pe datornicii săi să vie iarăși către el: atunci avea a le impune condiții negustorești vrednice de

oameni şi de loc. Aici jocul extremelor şi al neprevăzutului are un rol capital. N'aduce anul ce-aduce ceasul, cum spun chiar oamenii prinţului.

Până atunci drumul său la Necşeni, hotărît de mai înainte, avea oarecum un scop pieziş. Dacă prevederile sale se realizau, afacerea cu totul ofilită putea deveni o floare surprinzătoare.

Pădurile înmugureau cu grabă şi sitarii îşi împinseseră pasajul de primăvară spre nord, aşa că vizita lui apărea foarte normală prietinilor săi dela Necşeni. In odaia lui cu cadre vechi şi cu divan, lăsase o puşcă închisă în toc cu lăcăţică, tocmai în previziunea acestei plăcute expediţii. N'aducea acuma cu sine, dela Bucureşti, decât cartuşele. Il aştepta trăsura la gară; drumul era zbicit; adia de pe câmpii aburite şi din arături un miros jilav.

Era înaintea amiezii. Norocel îl salută a doua oară de pe capră. Domnul Bernard îl cunoscu abia atunci şi ieşi c'un suspin din încâlcitura de gânduri felurite în care se răsucea. Vizitiul îi dădu îndată veşti despre boieri. Din când în când adresa câte un cuvânt şi cailor.

— Băgaţi de samă la pod, le zicea el. — De şapte săptămâni lipseşte grinda din mijloc, informă el pe domnul Bernard; şi domnul primar al nostru încă n'a făcut o lege, ca să se ridice un om dintre slujbaşii lui, să puie într'un cotiugar un lemn şi să-l aşeze aici: în totul lui

tot jumătate de zi de lucru, cu tot cu popasul la crâşmă. Acuma caii mei dau din ureche şi-mi răspund că aşi fi putut face treaba asta eu, care sânt slujbaşul prinţului şi umblu cu droşca pe acest drum; însă eu am să răspund că să mă puie primar şi fac. Drept este că primarele noastru n'are amestec aici, partea asta de lume e a primarului dela Bălăneşti; dar primarele dela Bălăneşti zice că are de îngrijit alt drum; iar după Paşti a ajunge şi la acest pod. Până după Paşti au să-şi mai rupă trei cai piciorul. Eu zic că să scrii măria ta o scrisoare la Paris, să trimeată împăratul Franţujilor vreo doi trei doftori deacolo să vie să vadă ce-i de făcut.

— Doftori pentru cai ori pentru poduri, Norocel?

— Nu ştiu bine de care, domnule inginer. Eu socot că nişte doftori de minte.

— De ce n'a poruncit prinţul să se dreagă acel punct bolnav?

— Cum a afla, cum porunceşte, domnule inginer; dar eu cu măria-sa nu îndrăznesc a grăi. Inainte vreme grăiam, şi măria-sa răspundea; acuma porunca noastră e să tăcem. Eu socot, domnule inginer, că nici n'ai să-l mai cunoşti pe măria-sa Lupuşor, aşa de tare a slăbit, de multe gânduri. Ascultaţi, băieţi, se întoarse el spre cai; bine-i de voi că mâncaţi ovăs şi beţi apă la vreme şi nu mai ştiţi de toate câte sunt în lună şi'n soare. E mai greu de noi, oamenii.

Inginerul lăsă pe Norocel să vorbească, scurmându-l din timp în timp cu câte-o întrebare.

Nici măcar la vânat n'a ieşit măria-sa. De dus se duce la pădure, dar pentru altele. Cine poate şti pentru ce? C'ar fi numărând şi'ar ţi măsurând frasinii pe coastele râpelor cu nebunul cel de Peceneaga, asta s'o creadă proştii. — Măria-sa nu-i sărit chiar până pe-acolo, încredinţă el numai cailor săi o parenteză secretă. Dacă umblă cu Neculai Peceneaga, atunci nu poate fi vorba decât de comoară. Ce pot spune domnii ingineri despre treaba asta? Domnii ingineri nu pot spune altfel decât Norocel. Comorile nu sunt niciodată unde le cauţi. Cine caută comoară, nu găseşte niciodată. Cine-o găseşte, n'o căuta şi nici nu-i trebuie.

— Ehe, se adresă el mai mult înainte, cu jumătate de voce; prinţu ca prinţu; mai greu e de domniţă.

— De ce, Norocel? întrebară caii.

Intrebase domnul Bernard; însă vizitiul răspundea cui socotea el de cuviinţă.

— Ia aşa; până ce nu s'a găsi pentru măria-sa iarba de leac, nici noi n'avem linişte. Atuncea am să mă duc eu la pod să pun grinda lipsă; căci are să vie la curte adunare mare şi alaiu de nuntă.

Domnul Bernard râse singur, privind cerul strălucit şi se simţi dintr'odată desfăcut de interesele lui cele aspre. In aceeaşi dispoziţie coborî la treptele cerdacului celui mare al curţi-

lor. Ii ieşiră înainte Ţigăncuşele îmbrăcate în alb, cu ochii împunşi de câte o rază de lumină, şi-l călăuziră cu grabă la odaia lui ştiută. Fu vestit că domniţa îl aşteaptă; se grăbi să-şi desfacă geamandanele, să întrebuinţeze o parte din apa adusă şi să-şi schimbe costumul.

Găsi pe Kivi singură. Il întâmpină ca pe un vechiu prietin; îl pofti să şadă în lumină. Pe fereastra deschisă se vedea parcul cu înmuguriri vrâstate: unele verzi ca buraticul, altele gălbii, altele roşcate. In altă parte aburea iazul, într'un nimb de puzderie.

— Fratele meu te roagă să-l ierţi, domnule Bernard, zise Kivi. Decând s'a statornicit vremea bună, iese la câmp foarte dimineaţă; uneori nici nu se întoarce la amiază. Astăzi a avut neapărată nevoie să intre în pădure. Dacă doreşti, îl putem găsi. Iţi iai puşca pentru pânda de sară. Pentru mâni îţi organizează o bătaie la sitari. A trimes pe Marandache să scoată copiii lingurarilor.

— Sânt bucuros, prinţesă, că-l găsesc activ pe prietinul meu, răspunse domnul Bernard.

— Atunci îl căutăm împreună după amiază?

— Tovărăşia ce mi se propune mă încântă, răspunse inginerul. E o zi splendidă.

Vorbele din urmă se adăogiseră c'un entuziasm brusc. Kivi îl privi mirată.

— Credeam, domnule Bernard, că te interesează mai mult materialul din pădure decât ziua, foarte frumoasă în adevăr. Asemenea lu-

mină te ajută să preţuieşti marfa la adevărata ei valoare. Fratele meu mi-a comunicat că, în ultima dumnitale scrisoare, te plângi de pierderi considerabile în afacerea pe care ai întreprins-o cu noi.

— Aşi dori, prinţesă, să vorbim mai puţin de asta, răspunse inginerul.

— Pierzi într'adevăr aşa de mult?

— Pierd deocamdată; însă nu cred să fi exprimat în acea scrisoare păreri de rău exasperate.

— Atunci desigur a exagerat fratele meu. In definitiv frasinii sunt ai dumnitale.

— Vor fi, prinţesă, dacă binevoiesc cărăuşii; dacă nu au loc alte surprize; însfârşit dacă Borza îşi schimbă faţă de mine poziţia de ostilitate.

Kivi îşi arătă dinţii ca nişte romaniţe ale primăverii nouă. Il privi lung.

— Domnule Bernard, ai putea să-mi faci o mărturisire?

— Neapărat, prinţesă; pentru asta am venit.

— Atunci să-mi răspunzi, domnule Bernard, cum ai interpretat dumneata cele câteva accidente din iarna asta? Nu ştiu la ce concluzie ai ajuns acum; nu ştiu în ce măsură cele auzite atunci răspundeau adevărului; dar ciudăţenia o reprezentai mai cu samă dumneata.

— Nu înţeleg.

— Faptele, domnule Bernard, sunt mai mult ceeace voim noi, sau ceeace dorim noi să fie.

Ai să-mi răspunzi sincer, nu-i aşa? Dumneata îmi atribuiai mie unele dintre piedicile şi neplăcerile dumnitale.

Inginerul tăcu.

— Mărturiseşte, domnule Bernard.

— Mărturisesc, prinţesă. Motivul îl înţeleg abia acum.

— De data asta nu înţeleg eu, râse Kivi. Ai fi putut atribui acele ciudăţenii fratelui meu, deşi el n'are niciun amestec. Le-ai fi putut atribui, dacă în adevăr cele întâmplate au fost realităţi, oamenilor atacaţi în interesele lor vitale. Furtişagurile, depildă, se armonizau mai bine cu necăjiţii noştri lingurari de subt pădure. Fratele meu şi acuma e neliniştit de soarta lor.

— Mărturisesc, prinţesă, că totuşi eram înclinat să atribui unei anumite fantazii impulsiunea acelor mici jocuri răutăcioase. Nu mi-a fost greu să observ la prietinul meu, şi, dacă-mi dai voie, prinţesă, să adaog, şi la prietina mea...

— Iţi dau voie, domnule Bernard.

— Nu mi-a fost deci greu să observ şi la prietinul meu şi la domnia-voastră o stare afectivă, pe care un timp n'am înţeles-o. Ii atribuiam o importanţă mai redusă decât se cuvenea. Mă exprim bine afirmând că dumneavoastră aţi regretat încheierea contractului pentru exploatarea pădurii?

— La mine nu era greu de înţeles asta, dom-

nule Bernard. Am suferit în adevăr. Şi sufăr încă.

Kivi îl privi deodată cu ochii în lacrimi. Inginerul simţi că trebuie să-i cadă la picioare şi să-i ceară iertare; totuşi se stăpâni.

— Prin urmare, reluă el, n'am greşit decât pe jumătate, atribuind unui sentimentalism — mi-aşi permite să-i spun excesiv — anume maliţii. Imi cer iertare pentru această greşală. Se pare că în rătăcirea mea intră şi alt element: acesta îmi aparţine mie, căci şi acest exploatator de pădure are suflet şi sentiment. In ceeace socoteam eu un joc, a intervenit dorinţa mea să fiu plăcut. Ceeace atribuiam eu unei anumite persoane îmi dădea prilej să-i pot face, într'o anumită clipă, o mare bucurie. Sânt ş'acum gata, prinţesă, să renunţ la exploatarea pădurii, dacă mi se porunceşte.

— O, domnule Bernard, tresări Kivi; ai fi dumneata în stare să faci jertfa asta?

— Negreşit.

— Atunci dai dovadă că eşti un prietin bun şi delicat.

Inginerul tăcu. Kivi se aplecă spre el, îi cuprinse mâna între mânuţele ei încă nearse de soare, şi i-o strânse. Apoi îl privi atent; se ridică din fotoliu şi-i dădu ocol.

— Domnule Bernard, suspină ea c'o voce subţirică, mi se pare că sacrificiul dumnitale se razimă iarăşi pe o presupunere. Vrai să-mi mai faci o mărturisire.

— De mult aşteptam acest moment, prinţesă.

— Stimate prietine, surâse domnişoara Mavrocosti, şi'n această afacere a mea e nevoie de preciziune, caşi 'n cealaltă. Mi-e foarte plăcută prezenţa dumnitale, însă te rog să nu mă socoteşti decât o bună prietină. Nimic mai mult decât o bună prietină.

Domnul Antoine Bernard îi făcu faţă şi o privi lung, cu ochii umbriţi de tristeţă.

Kivi îl observa sever:

— Deci, domnule, exploatarea dumnitale urmează. Nu-i aşa?

Inginerul se înclină şi-i sărută mâna. Aşteptă un timp, ca să poată răspunde fără să-i tremure glasul.

— Iată socoteala omului de afaceri, prinţesă. Dacă starea mea sentimentală, adică morbul pe care l-am contractat în atmosfera aceasta, primeşte un răspun bun, contractul meu e la dispoziţia dumneavoastră. In urma răspunsului ce mi s'a dat, sânt silit să mă aşez la această masă, ca să redactez imediat scrisoarea de renunţare.

— Domnule Bernard, nu te uita la mine, zise Kivi; când sânt emoţionată par mai urîtă decât totdeauna.

Inginerul îndrăzni s'o privească. Ea trecu la fereastră, ascunzându-şi în batistă clonţişorul acvilin. Privi un timp depătarea însorită, pe când domnul Bernard scria. Se întoarse la uşă,

ca să apese soneria. Aşteptă până ce apăru Constanţa şi-i şopti o poruncă. Reveni iar la fereastră. Apoi zâmbi, deasupra lui Bernard.

— Prietine, zise ea grav, iată ce sânt datoare să-ţi mai spun. La apariţia dumnitale astăzi, aveam în mine câteva cuvinte pe care ţi le pregăteam de mult. Ele priveau obligaţia ce avem, eu şi fratele meu, la Bancă, unde dumneata ai binevoit să intervii. Voiam să-ţi spun o răutate: că binefacerea dumnitale e o nenorocire. Acuma trebuie să găsesc alt cuvânt. Dar trebuie să mai găsesc ceva. Oricât de sentimentală aşi fi, nu uit că procentele şi capitalul pe care le datorează Lupu nu trebuie să devie calamitate pentru dumneata.

— E o discuţie pe care o vom relua, prinţesă. Momentul nu mi se pare potrivit. Poftim hârtia mea.

— Ba pentru mine acesta e momentul, domnule Bernard. Am nevoie să nu cânt şi să nu te îmbrăţişez; deci aduc în discuţie ceva dur.

Constanţa se întorsese şi făcea un semn afirmativ cu ochii.

— E aici?

— Da, şopti Ţigăncuşa

— Să intre imediat

Sofronie Leca intră după câteva clipe în costumul lui de lucru.

— Iată deci cum facem, domnule Bernard şi stimate prietine, zise ea privind aspru către Leca. După ce-ţi mulţămim frumos pentru ac-

tul dumnitale de renunțare, dau dispoziție domnului Sofronie Leca să accepte ultima ofertă pentru grâu. Avem în hambare șaizeci de vagoane, mi se pare.

— Șaizeci exact, măria-ta, confirmă Leca.

— Îi dau dispoziție să accepte ultima ofertă și plata să se facă integral la ghișeul Băncii Române-Franco-Belgiene, în socoteala debitului nostru. După aceasta am dreptul să-ți fiu recunoscătoare pentru renunțarea dumnitale. Domnul Bernard renunță la restul contractului său, informă ea pe administrator.

Sofronie își înclină fruntea.

— Dumneata nu ești mulțămit, Leca?

— Sânt mulțămit, măria-ta.

După puține zile, domnul Antoine Bernard văzu ultima față a războiului său. Era în toiul vânătorilor de sitari și Lupu Mavrocosti îi ținea tovărășie până în marginea pâlcurilor de mladă deasă; după care își aducea aminte că are de făcut cercetări în locurile lui și lăsa pe tovarășul său, făgăduindu-i să vie să-l găsească spre ora amiezii. Vestea gestului de renunțare al inginerului, prințul o primise cu oarecare nedumerire, apoi se arătase de o veselie prea exuberantă; însfârșit păruse a o uita complect. Nu era nicio îndoială că-l copleșea ceva cu totul nou, izolându-l iarăși în melancolie și 'n singurătatea reflecțiilor. Observându-l cum umblă în preajma sa, puțin gârbov și cu ochii căzuți în orbite, inginerul avea delicatețe să-l

elibereze cât putea mai curând, făgăduindu-şi să-l urmărească într'o zi şi să-l forţeze în retragerea lui.

In sara de 29 a lunei Martie, judele lingurarilor îl vesti solemn, înfăţişându-se la marginea pădurii cu căciula în mână, că lumea intră în două zile de sărbătoare. La 30 Martie, cade pomenirea părintelui nostru Ion Scărarul; iar la 31 ştia oricine că-i ziua lui Ipate, când dăm iarna la spate.

— Aşa că să ştiţi măria-voastră, lămurea judele Samur, noi nu putem trimite copiii să bată mlăzile şi să sune tălăncile pentru sitarii domniilor-voastre; mâni şi poimâni le-am poruncit să steie pe loc să păzească vetrele. Acuma dacă domniile voastre aveţi să mă întrebaţi de ce au să steie ei pe loc să păzească vetrele, eu am să spun.

— Bine, moş-Dima; eu am să te întreb, dumneata spune.

— Trebuie să steie copii acasă, domnule inginer, pentrucă toată suflarea lingurarilor iese la clacă. Aşa-s menite aceste două zile, pentru clăcile măriei-sale. Nu se cade în aceste zile să-ţi muţi căciula de pe o laiţă pe alta; însă claca ştiţi dumneavoastră că nu-i lucru. E o petrecere. Lăutarii cântă şi noi facem un spor de nu-ţi trebuie nicio maşină Aşa că noi ieşim, după datină. Aha! nu se poate, strigă apoi râzând moş Dima. Nu se poate să-ţi iei măria-ta ajutor din altă parte, căci ies, cu noi împreună,

toate satele din preajmă. La curte se şi pregătesc praznicele şi buţile.

Se simţea în adevăr că se petrece un eveniment. Domnul Bernard, întrucâtva plictisit de întreruperea bruscă a partidelor sale cinegetice, îşi anunţase plecarea. Kivi consimţise; apoi deodată îi ceru s'o întovărăşească, a-douazi, în Borza.

Se petrecea, început din zorii zilei, un fenomen cu desăvârşire stupefiant, pe care-l prezidau feciorii boiereşti şi pădurarii. Erau înţesate drumeagurile pădurii de toate căruţele satelor din preajmă. Lingurarii se căţăraseră în răpele cele mai rele şi mânau la vale pe căluşuri rotunde trunchiurile de frasin. Aceeaşi operaţie o îndeplineau echipe din Bălăneşti şi Necşeni, în alte cotloane ale pădurii. Zarvă de glasuri detuna în lumină; se deosebea în această zarvă un ritm, subt care gâfâia o sforţare uriaşă. Inginerului nu-i venea să creadă. Se frecă la ochi şi alese altă perspectivă. Fondul lui mort ieşea în sunetul cobzelor şi viorilor din pustietăţile Borzei.

Ceva mai jos de Duruitoare, unde apa se alină subt un teiu cu scorbură şi oglindeşte perdele de hămeiu uscat, stăteau, în aceeaşi zi, Lupu Mavrocosti şi pădurarul Peceneaga. Prinţul abia sosise; şedea atent, pândind cu urechea. Îşi aruncase pe frunzele moarte, prin care pătrundeau ace de iarbă, scurteica blănită şi rămăsese într'o flanelă de lână, strânsă la

gât. Lângă haina lepădată zăceau două unelte ale pădurarului: un hârleţ şi o cazma. Pădurarul, desculţ şi cu capul gol, cu cămaşa desfăcută la piept, se tot cumpănea asupra luciului, holbându-se în oglinda tăului. Işi vedea imaginea ondulând; aştepta o clipă când acel cot al apei se alină.

Fâşâitul Duruitoarei părea o curgere neîntreruptă de vânt; pădurea invadată de sevă stătea însă neclintită, desfăcându-şi din clipă în clipă ghemurile mugurilor.

— Tu auzi ceva, Neculai? întrebă Mavrocosti, continuând a-şi ţinea urechea aţintită.

— Ce s'aud, măria-ta?

— Pe dânşii îi auzi?

— Da de unde! Azi nu intră în râpa asta. Le-am spus că aşa-i porunca. Aici or veni mâni.

— Atuncea, dacă nu ne tulbură nimeni, să vedem ce este. Spune-mi cum a fost şi cum ai observat. Ce crezi tu că spune acuma Bernard?

— Ce vrai, măria-ta, să spuie Bârnariu? El nu ştie nimica.

— Nu de asta. Ce spune de frasinii lui, care ies la drum?

— D'apoi ce să spuie? eu socot aşa că-i pare bine şi-şi freacă mânile. Dar dinspre partea asta, unde-i temeiul trebei noastre, a fost aşa precum am mai spus mărieĭ-tale. La Bobotează, drept în puterea amiezii, când se sfinţesc apele, eu am stat aici cu capu 'nfundat în

mâni, ca s'aud clopotele dela biserică. Am auzit pălind clopotul ca o părere, într'o depărtare mare. Atuncea mi-am făcut cruce. Şi când am ridicat ochii, numai mi-a fulgerat spre stânga ceva. Mă uit în stânga mea, cătră luciu; nu văd nimica. Dar de fulgerat, am văzut fulgerând.

— Unde stăteai tu?

— Stăteam mai încolo, cătră Duruitoare. Aşa că prin urmare mă gândesc eu, măria-ta, să caut încoace, nu încolo. M'am mişcat încoace; am stat şi'am aşteptat; nu mi s'a arătat nimica. Atuncea am făcut socoteală că trebuie s'aştept ceasul amiezi de a-doua-zi. Am venit drept la ceasul amiezii a-doua-zi; am stat mai încoace şi iar mi-a fulgerat. Aşa m'am mutat eu din zi în zi, când era soare, spre acest teiu, unde ne aflăm acuma. Aici, mă gândesc eu, este şi alt semn: anul trecut a fost un roiu în scorbură. Să vedem, au să iasă muştele la soare şi în acest an? Am pus urechea lângă scorbură — le-am auzit mormăind înăduşit. Vra să zică, sunt. După aceea au ieşit la soare. Când am fost ajuns, măria-ta, aici, m'au strigat ţărcile de deasupra. Era în ziua de 21 Faur, praznicul cuviosului Timoftei. Este zicătoare:

Dela sfântu Timoftei,
Ţarca-şi face cuibu'n teiu.

Aşa că ţărcile îşi făceau cuibul. Am stat aici şi'am aşteptat iar soarele de amiază; am stat şi'a-doua-zi; nu mi-a mai fulgerat nimica în

coada ochiului stâng. Atuncea am pus cumpăna. Până la 15 a lui Mărţişor nu s'a clintit cumpăna.

— E a zecea zi de când vin, zise Mavrocosti, oglindindu-şi în luciul bălţii faţa palidă şi ochii trişti.

— Eu zic, măria-ta, că dacă nu mai luceşte încolo, apoi sântem în dreptul ei. Ori chiar lângă mal, ori trei paşi mai încolo, ori nouă paşi — trebuie s'o găsim numaidecât aici.

— Ascultă, Peceneaga, zise Mavrocosti cu seriozitate, însă cu glas scăzut; dacă iese şi socoteala paşilor dela Duruitoare şi până aici, atuncea numaidecât scorbura de teiu e semn. Cel de demult a fost îngropat aici şi teiul a fost răsădit pe lăcaşul lui. Acel Costea Negru de care ştiu eu stă tocmai dedesubt, călare şi cu zale, aşa cum era în viaţă. Işi păzeşte comoara.

— O păzeşte; dar măriei-tale trebuie s'o sloboadă.

Amândoi oamenii stăteau privind neclintit, de oarece luciul de subt ei se alina; şi soarele de amiază îşi statornici o suliţă subţire într'o cupă de stâncă unde fusese cândva vârtej. Ş'acuma măcinau acolo apele de dezgheţ purtând roată prundiş mărunt şi spălându-l. In acel lin sfârşit de Martie, în cupă era limpezime şi prundişul avea reflexe scumpe.

— Peceneaga, şopti înfiorat Mavrocosti; mi-a fulgerat şi mie!

Fără un cuvânt, cu mişcări iuţi şi zmuncite,

Peceneaga își lepădă de pe el iţarii. Intră cu luare-aminte în baltă, întinse piciorul drept subt luciu, pipăind apa, apoi culese ceva la întâmplare între degetul întâi şi al doilea şi aduse în palmă. Fără să privească ce a primit, își urmă febril operaţia, aducând cu piciorul drept în palma stângă. Când nu mai găsi nimic în vârful degetelor, se trase zgribulit pe mal. Mavrocosti aştepta lăsat pe vine, cu ochii arzând bolnavi. Apucă pumnul închis al lui Peceneaga; primi în palmă câteva bucăţele de onix luciu, între care scânteiau juvaeruri adevărate de aur, cu pietricele de diamant şi rubin.

Mavrocosti avu un strigăt teribil, rămânând aplecat asupra bălţii care se limpezea. Din fund îi apărură două imagini foarte deslușite. Peceneaga strigase şi el şi pusese mâna pe cazma, răsucindu-se în loc. Pe cărare, de subt perdelele de hameiu uscat, se arătaseră, şi acum stăteau privind, domniţa şi domnul Bernard.

Ţărcile din cuibul de sus bătură întârâtat. Una sui în înălţime. A doua coborî în furca teiului, cârcâind înăbuşit: Kivi! Kivi!

— Asta e Mariţa noastră, se miră prinţesa. Am venit să te luăm, Lupuşor, urmă ea cu blândeţă. Am aflat dela lingurari unde eşti. Ne ierţi că te deranjăm.

Peceneaga se îmbrăca pe furiş în dosul teiului bătrân.

— Ai făcut foarte bine că ai venit, Kivi, răspunse Mavrocosti, privind triumfător spre inginer. Ai putea să mă informezi, scumpul meu Bernard, din ce locuri cunoscute de dumneata se pot culege asemenea flori?

Deschise palma dreaptă între nasurile aplecate ale celor doi noi sosiți. Domnul Bernard își cunoscu brățara și rubinul. Domnița văzu un topaz al ei dispărut din vară. Bernard își întindea degetele și voia să vorbească. C'un gest furișat și repede, Kivi îi cuprinse în treacăt mâna și i-o strânse semnificativ. Inginerul tăcu, își înălță fruntea și rămase izbit de ochiul ei tragic.

Peceneaga scoase din preajmă capu-i zbârlit. Sta pe brânci și strângea în mâni cu unghii negre rădăcinile teiului; vocea lui izbucni într'un rânjet de răutate:

— De ce mi-ați adus pe Neamț aici? Ce-am să fac eu cu dânsul? Dacă-i scoți frasinii lui din pădure, nu mai are nimica a-mi cere. Toată iarna a trimis după mine. Tot umblau și mă căutau, ca să mă înfățișez la el, să mă ispitească. Dacă are de întrebat să-l întrebe pe Lupu Mavrocosti: mie să-mi deie bună pace!

— Peceneaga, îi porunci prințul, râzând strâmb, ia de jos o mână de frunze și astupă-ți gura. Ce ți-am rânduit eu?

Pădurarul tăcu, liniștindu-se brusc. Își prinse gura în cleștele mânii drepte, parc'ar fi vrut s'o rupă.

— Tu rămâi aici străjer cu puşca, urmă Lupu Mavrocosti.

— Apoi dacă-s străjer, răspunse împăcat pădurarul, se chiamă că îndeplinesc porunca stăpânirii şi nimene n'are să îndrăznească a veni împotriva mea.

Fără să se privească, Kivi şi Bernard urmară pe Mavrocosti, lăsând singur pe Peceneaga lângă teiu. Ţarca îi urmări un timp cârcâind. Prinţul se ducea înainte, cu totul absorbit. Uitase că are tovarăşi. Abia după ce ajunse la un drumeag prăvălatic, unde-l aştepta paneraşul c'un cal, păzit de un copilandru dela lingurari, se întoarse în loc şi-i primi pe ceilalţi doi c'o înfăţişare cu totul nouă, deosebit de prevenitoare şi prietinească.

Negreşit, domnul Bernard nu mai putea pleca nici a-doua-zi. Se ivea o trebuinţă nouă, ca să-şi convoace agenţii dela Dobreni, să discute cu ei situaţia frasinilor. După ce se suiseră din râpile pădurii, aceşti frasini rămăseseră într'o altă aşteptare, în preajma drumurilor de devale, către Bălăneşti. Potrivită ar fi fost încă o altă mişcare a lor prin surprindere, către staţia de cale ferată. Aşa fel era atmosfera creată în jurul său, încât domnul Bernard nu se putea stăpâni să nu-şi imagineze trunchiurile făcând picioare şi înaintând spre destinaţia lor în marş forţat, în batalioane compacte. Zeidel Abramovici îi dădu informaţie că claca aceea surprinzătoare, convocată din

porunca prințului, avusese ca motor central două juguri de lemne pentru fiecare participant cărăuș și doi stâlpi de poartă, iar pentru cei veniți cu brațele goale alte învoiri din prisosurile pădurii; iar lăutarii și mesele formau mai mult exteriorul artistic al operației. Dacă deci onoratul domn inginer ar renunța la jumătate din datoriile însemnate scrupulos în condici, frasinii n'ar face picioare, însă ar fi ajutați să se miște, îndată ce lucrările câmpului ar da răgaz; altfel lumea urmează să treacă pe lângă ei cu perfectă indiferență. Sfatul nu era rău și domnul Bernard se grăbi să-l primească. Aranjamentul acesta îi da prilej să se întoarcă la Necșeni nu numai odată în cursul verii. Dealtminteri datoria amicală îl obliga să se întoarcă și pentru starea neliniștitoare a lui Mavrocosti. Nădăjduia să-și înbunătățească și propria lui stare tot așa de bolnavă. Domnișoara Mavrocosti avea nevoie de asistența lui; el însuși avea nevoie să-și menție visul și speranțele.

In dimineața aceea de început de Aprilie, Kivi apucase o potecă spre Borza, după ce petrecuse pe inginer spre gară, până la cea dintâi răscruce de drumuri. Rămăsese singură stăpână a Necșenilor în campania anului 28. Lupu se izola tot mai mult în preocupările lui nouă.

— Kivi, îi spusese el tainic, îmbrățișind-o și lăsându-se mângâiat; până acuma am greșit

încercând să mă urc. A fost o rătăcire. Dimpotrivă, cată să mă scobor, săpând în stâncă.

Ce s'a întâmplat cu bunicul? își făcea socoteală Kivi, lăsând calul în pas. Asemenea accese a avut și acel Mavrocosti dedemult. La vârsta de cincizeci de ani dintr'odată s'a liniștit și i-a rămas faima unuia dintre cei mai încântători bătrâni ai epocei, vânător mare și povestitor admirabil. Depresiunea aceasta a lui Lupușor se datorește unei sforțări intense intelectuale; poate lucrează în el și dezechilibrul de nervi al războiului. Intre accese, lumina frunții și ochilor lui are intensitatea acestui soare care se arată când și când dintre straturi de nouri alburii.

Domnița privi împrejurimile ca o adevărată stăpână și dintr'odată zâmbi tinereței înoite a naturii. Grâiele erau de un verde puternic, pe lanuri întinse. Pe coastele prăvălatice dinspre Grui, umblau plugurile boierești cu șase boi. Acolo se încheiau cele din urmă arături pentru porumb. Harabale treceau pe zarea unui deal, la coșere. Un fecior boieresc fugea călare, cu prăjina într'o mână, spre ogoare boronite, ca să măsoare tarlale și să puie semne pentru sătenii care luaseră păpușoiu în parte.

Soarele dispăru în nouri; cântecul ciocârliei conteni. Punându-și calul în trap spre pădure, Kivi primi în nări răceala aerului. Un vânt se trezi dinspre apus, din zarea munților, învăluindu-se repetat în frunzișul fraged abia în-

cheiat al sălciilor. Trecând pe subt ele şi suind Gruiul, o bătea peste obraz canafuri moi de mâţişori.

Când ajunse sus, găsi cer posomorît peste Borza. Mirosea umed. Vântul din asfinţit începu a repezi şfichiuiri rare de sloată.

Kivi se ştia urmărită de cum părăsise vederea plugurilor. Deşi vremea se înăsprea, îşi lăsă calul în pas. Incă nu-i era frig în straiul subţire cu care ieşise; sloata se topea imediat pe obrazu-i fierbinte. Auzi fără să pară galopul calului care se apropia. Nu întoarse fruntea. Tropotul se opri.

Ştia că-i Sofronie Leca. Işi încreţi sprâncenele. Acesta era duşmanul la care se gândise, când făcuse declaraţiile de prietinie către domnul Bernard. Ii place să hărţuiască îndărătnicia acestui răzeş.

— Măria-ta, nu sta subt sloată, îi zise Leca din latura stângă de unde veneau învăluirile. Ai plecat dela curte fără manta.

Simţi pe umeri haina lui groasă de pâslă. Se făcu mică, grămădindu-se oarecum asupra inimii, care bătea grăbit.

— Sofronie Leca, îi zise ea înfruntându-l; nu eşti numai îndărătnic, ci şi viclean. Ştii foarte bine ce ai de spus şi taci.

— Nu se cuvine, măria-ta, să fac o prostie, răspunse Leca, privind-o deodată aprig.

— Ba se cuvine, când înţelegi.

— Dacă-mi poruncești, măria-ta... se supuse zâmbind Sofronie.

— Dacă ți-aşi porunci să descaleci şi să îngenunchezi?

— S'ar putea măria-ta; eşti domniță.

— Dacă te-aşi lovi cu vărguța asta?

— Chiar dacă mi-i dragă, măria-ta, nu sufăr să mă lovească o femeie.

Kivi îşi mişcă spre Sofronie calul, neașteptând nicio altfel de declarație protocolară. Cum se întâmplă acest lucru, pădurea Borzei se lumină de soare.

Problema acestei mezalianțe nu putea să ajungă la soluție decât cu întârzieri cotite şi calculul misterios al lucrurilor.

Vara acelui an s'a dovedit a fi, la Necşeni, a treia din seria celor şapte, grase. La sfântu-Ion din dricul lui Iunie, pădurarul Neculai Peceneaga s'a înfățişat la curte ca să-şi ia ulcioarele de rachiu şi s'a întors în Borza pentru socotelile pe care le ştia numai el.

Coliba şi-o schimbase subt lespezi, în preajma tăului. Işi adusese acolo lingurile şi scafele, şi ceaunaşul de mămăligă. Găsise ascunzătoare şi pentru cartuşe, iar puşca şi-o ținea la îndămână. Din hruba lui, pândea numai c'un ochiu spre luciul bălții. Mormăia amenințări către jivinele care veneau noaptea subt malul de dincolo, la adăpat. Acuma se împăcase iar cu dânsele; îndemnându-se pe sine ca pe un străin, cinstise singur apă de foc, şi în-

cepea să se înduioşeze de toate ticăloşiile acestei lumi.

— Mai trece un an, ofta el grămădindu-se cu spatele în stejarul pe care şi-l alesese streşină; iaca, mai trece un an şi se mai apropie c'o palmă funia de par. Parcă-i mai bun rachiul din ist an, pentrucă au mai îmbătrânit ciolanele.

Pe când mormăia el şi trecea în somnie, pădurea se umplea de umezeală caldă şi din nourii de deasupra cădea ploaie rară şoptind în frunze. Susurul picuşurilor se adăogea la fâşâitul cascadei.

— Cine-i? întrebă el într'un târziu, în adâncul nopţii.

Oftă, deschizând ochii şi ascultând. Broboane grele îi băteau în frunte, venind în ascunzişul lui pe un jgheab de frunze.

— Ai spus ceva? întrebă el.

Nu se vedeau în cer făcliile; lumea nu-şi mai cunoştea semnele: de aceea toate tac. Sună numai ploaia moale şi Durumtoarea. Totuşi stă cineva nu departe de el la dreapta, pe un clomb uscat; şi mai stă cineva la stânga, pe alt clomb uscat. Se uită unul la altul şi le scapără verde ochii. Trebuie să fie cei doi huhurezi, care râd unul la altul din două poieni depărtate; acuma s'au apropiat, căci îşi văd ochii prin întuneric şi n'au găsit sfatul cel rânduit; ori aşteaptă să treacă ploaia, ca să se vădească în cer chemarea vieţuitorelor în sobor.

— Ce face? doarme? întrebă cel din dreapta.

— Nu doarme, cât se gândește la toate, răspunse celălalt. Acest păcătos pădurar, cu numele Neculai Peceneaga, e un om care nu cunoaște hodina. Când și când închide și el o țâră ochii; dar, cât ai bate în cremene, se deșteaptă; căci el are de păzit comorile domnești.

— Eu mă mir mult că se mai află el pe lume și în această pădure.

— Hei, om bun, în iarna care a trecut, era cât pe ce să i se închidă cărările. După ce s'a pus la cale treaba aceea la vânătoare. Mavrocosti îi spune: Ce-ar fi fost, bre Neculai, dacă-l greșeam numai de un lat de mână? — Știu eu, măria-ta, că nu greșești, a răspuns Peceneaga, căci măria-ta m'ai învățat pe mine să țin pușca; și numai măria-ta știi să pui glontele într'un vârf de ac; dar dacă greșeai, nu se întâmpla alta decât că se ducea Peceneaga la tăiat sare. Atuncea a râs Mavrocosti și i-a juruit lui Peceneaga o mie de lei. — Măria-ta, a răspuns pădurarul, nu-mi jurui o mie de lei; poruncește lui Leca să-mi facă o căciulă nouă. Apoi i-a făcut Sofronie căciulă nouă.

— Mai este una, grăiește celalalt, pe care dumneata n'o știi și nici n'am să ți-o spun. Vine într'o zi la malul bălții Lupu Mavrocosti și-l găsește pe Peceneaga scociorînd în tău și căutând unde-s legăturile lespezilor de piatră.

— Ai găsit, Peceneaga? întreabă Lupu Mavrocosti.

— N'am găsit, măria-ta; dar am să găsesc.

Lupu Mavrocosti s'a pus la pământ subt teiu şi s'a uitat în baltă. A stat şi s'a uitat, a stat şi s'a uitat, până ce-a văzut ce ştia el.

— Neculai, zice, tu să juri pe mormântul şi pe sufletul maicei tale că n'ai să spui niciodată nimică nimănuia. Intr'o zi eu trebuie să mă duc în fund, la cel care stă călare pe cal alb.

Aşa au urmat a vorbi, cel din dreapta cu cel din stânga şi Peceneaga îi asculta atent, pe când susura ploaia în noaptea aceea caldă de Sânziene.

TIPĂRIT ÎN ATELIERELE S. A. R.
„CARTEA ROMÂNEASCĂ" DIN
BUCUREȘTI B-DUL REGELE CAROL I,
NR. 8 REG. COMERȚULUI NR. 311 981
SOC. ILFOV ÎN LUNA IANUARIE 1948

„CARTEA ROMÂNEASCĂ"

RECOMANDA URMĂTOARELE VOLUME APĂRUTE IN EDITURA EI:

TEATRU IN BEȚE,
de NEAGU RĂDULESCU . . . . . LEI 600

❖

ISTORIA EDITURII ROMÂNEȘTI,
de NICOLAE TH. IONNIȚIU . . . . . „ 1000

❖

IN CASA BUNICILOR,
de I. TEODOREANU . . . . . „ 440

❖

CEL DIN URMĂ EROU,
de EUGENIU BOUREANUL, ... „ 700

❖

POVEȘTILE DELA BRADU-STRÂMB,
de M. SADOVEANU . . . . . „ 480

❖

MITROPOLITUL ATHANASIE MIRONESCU,
de VASILE ROMANESCU . . . . . „ 180

52608

PREȚUL LE